

SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Muhasebe, Finans ve Bankacılık Ana Bilim Dalı

**COVID 19 SALGINININ MUHASEBE MESLEĞİNE ETKİSİ ve
GÜNCEL DURUM: SIVAS İLİNDE BİR UYGULAMA**

Yüksek Lisans Tezi

Bahar ÖZDEMİR

Sivas
Ocak 2024

SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Muhasebe, Finans ve Bankacılık Ana Bilim Dalı

**COVID 19 SALGINININ MUHASEBE MESLEĞİNE ETKİSİ ve
GÜNCEL DURUM: SİVAS İLİNDE BİR UYGULAMA**

Yüksek Lisans Tezi

Bahar ÖZDEMİR

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Said Alpagut ŞENEL

Sivas
Ocak 2024

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde hazırladığım bu yüksek lisans tezinin bizzat tarafımdan ve kendi sözcüklerimle yazılmış orijinal bir çalışma olduğunu ve bu tezde;

- 1- Çeşitli yazarların çalışmalarından faydalandığımda bu çalışmaların ilgili bölümlerini doğru ve net biçimde göstererek yazarlara açık biçimde atıfta bulunduğumu;
- 2- Yazdığım metinlerin tamamı ya da sadece bir kısmı, daha önce herhangi bir yerde yayımlanmışsa bunu da açıkça ifade ederek gösterdiğimi;
- 3- Başkalarına ait alıntılanan tüm verileri (tablo, grafik, şekil vb. de dâhil olmak üzere) atıflarla belirttiğimi;
- 4- Başka yazarların kendi kelimeleriyle alıntıladığım metinlerini, tırnak içerisinde veya farklı dizerek verdiğim yine başka yazarlara ait olup fakat kendi sözcüklerimle ifade ettiğim hususları da istisnasız olarak kaynak göstererek belirttiğimi,

beyan ve bu etik ilkeleri ihlal etmiş olmam halinde bütün sonuçlarına katlanacağımı kabul ederim.

.../.../2024

Bahar ÖZDEMİR

ÖN SÖZ

Yakın tarihte insanlığın yaşadığı en büyük sorunların başında gelen covid-19 pandemisi hayatın her alanında kuralların yeniden yazılmasına sebep olmuştur. Ülkemizin virüsle geç tanışmasına rağmen ciddi etkilerinin olduğu, günümüzde dahi hissedilmektedir. Sektörel bazda hemen her sektörün etkilendiği bu salgının önümüzde 10 yıl etkisini görmek muhtemel görünmektedir.

Bu çalışmanın hazırlanmasında beni olumlu eleştirileriyle yönlendirip bana vakit ayıran, bilgisini ve tecrübesini benimle paylaşan tez danışmanım sayın hocam Doç. Dr. Said Alpagut ŞENEL başta olmak üzere, yoğun katkılarından ve desteğinden dolayı Doç. Dr. Nevzat ÇALIŞ hocama, önerilerinden ve desteğinden dolayı Doç. Dr. Yakup ÜLKER hocama teşekkür ederim.

Tez çalışmam süresince yanımda olan sevgili eşim Teyfik ÖZDEMİR'e, ikizlerime, anneme, babama ve arkadaşım Yeter AYDIN'a teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	i
KISALTMALAR	v
TABLO LİSTESİ	vii
ÖZET	ix
ABSTRACT	xi
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM	3
1.TARİHTE GÖRÜLEN SALGIN HASTALIKLAR ve COVID 19 PANDEMİSİ	3
1.1.Pandemi Kavramı	3
1.2. Tarihsel Süreçte ve Günümüzde Yaşanan Önemli Salgınlar.....	4
1.2.1. Covid-19 Pandemisi	7
1.2.2. Covid-19'un Ortaya Çıkışı	12
1.2.3. Covid-19'un Pandemi İlan Edilişi	12
1.2.4. Covid-19 Pandemisinde Mevcut Durum.....	13
1.3. Dünyada Covid-19 Pandemisinin Genel Etkileri.....	13
1.3.1. Demografik Etkiler.....	13
1.3.2. Sosyal Etkiler	14
1.3.3. Psikolojik Etkiler.....	14
1.3.4. Siyasi Etkiler	14
1.3.5. Bilimsel Etkiler.....	15
1.4. Türkiye'de Covid-19 Pandemisinin İncelenmesi	15
1.4.1. Covid-19 Pandemisinin Türkiye'de Görülmesi.....	15

1.4.2. Alınan İlk Tedbirler	16
1.4.3. Mevcut Durum.....	18
1.5. Türkiye’de Covid-19 Pandemisinin Genel Etkileri	19
1.5.1. Demografik Etkiler	19
1.5.2. Sosyal Etkiler.....	21
1.5.3. Psikolojik Etkiler	21
1.6. Covid-19 Pandemisinin Sosyal Yaşama Etkisi.....	21
1.6.1. Covid-19 Pandemisinde Ülkemizde Uygulanan Politikalar.....	23
1.6.2. Ekonomi ve Çalışma Hayatındaki Politikalar	24
1.6.3. Eğitim Alanında İzlenen Politikalar	25
1.6.4. Sağlık Alanındaki Politikalar	25
1.6.5. Toplumsal Dayanışma Politikaları	27
İKİNCİ BÖLÜM	29
2. MUHASEBE KAVRAMI VE MUHASEBE MESLEĞİ.....	29
2.1. Muhasebenin Tarihsel Süreci.....	29
2.2. Muhasebe Kavramı ve Fonksiyonları	31
2.2.1. Muhasebenin Temel Kavramları	33
2.4. Muhasebeye Yön Veren Gelişmeler	35
2.4.1. Küreselleşme	36
2.4.2. Teknolojik gelişmelerin etkisi	36
2.4.3. Ekonomik Gelişmeler	37
2.4.4. Ekonomik Krizler	38
2.4.5. Dinin etkisi	38
2.4.6. Ticaretin etkisi	39
2.5. Türkiye’de Muhasebe Mesleği	41

2.5.1. Muhasebe Mesleği ve Önemi	42
2.5.2. Muhasebe Meslek Mensuplarında Bulunması Gereken Özellikler	43
2.6. Covid -19 Pandemisinin Muhasebe Mesleği Üzerine Etkisi.....	44
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	47
3.COVID 19 SALGINININ MUHASEBE MESLEĞİNE ETKİSİ ve GÜNCEL DURUM: SİVAS İLİNDE BİR UYGULAMA	47
3.1. Araştırmanın Önemi	47
3.2. Araştırmanın Amacı.....	48
3.3. Literatür Taraması	49
3.4. Evren Örneklem.....	54
3.5. Veri Toplama Araçları.....	55
3.6. Verilerin Analizi	55
3.7. Bulgular ve Yorumlar	56
3.7.1. Cinsiyete Dair Yapılan ki-kare Testi Sonuçları	59
3.7.2. Yaş Gruplarına Dair ki-kare Sonuçları.....	62
3.7.3.Eğitim Durumuna Dair ki-kare Sonuçları	68
3.7.4. Mesleki Unvanlarına dair yapılan ki-kare sonuçları	74
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	79
KAYNAKÇA	83
EKLER.....	95
Ek 1. Anket Örneği	95
EK 2. Etik Kurul İzin.....	99
ÖZ GEÇMİŞ.....	101

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
AVM	: Alışveriş Merkezleri
Covid 19	: Korona Virüs
DA	: Değer Aralığı
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
EDD	: En Düşük Değer
EYD	: En Yüksek Değer
p	: Anlamlılık Düzeyi
SMMM	: Serbest Mali Müşavir
SPSS	: Paket Program
SS	: Seçenek Sayısı
t	: İstatistik Tablo Değer
vd	: Ve Diğerleri
\bar{x}	: Aritmetik Ortalama
YMM	: Yeminli Mali Müşavir

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.1. Türkiye Covid-19 Tablosu	20
Tablo 1.2. Yıllara Göre İstanbul Nüfusu	20
Tablo 3.1. Katılımcıların tanıtıcı özelliklerine yönelik bulgular	57
Tablo 3.2. Anket ifadelerine verilen cevaplara yönelik bulgular	58
Tablo 3.3. Ölçekte yer alan ifadelerin cinsiyet açısından farklılaşmasını belirlemeye yönelik yapılan analiz sonuçları	59
Tablo 3.5 Ölçekte yer alan ifadelerin yaş gruplarına göre farklılaşmasına dair analiz sonuçları	62
Tablo 3.6. Covid-19 pandemisinin muhasebe mesleğine etkilerine yönelik ifadelerde yaşa göre farklılaşma.....	67
Tablo 3.7. Ölçekte yer alan ifadelerin eğitim durumuna göre farklılaşmasına dair analiz sonuçları.....	68
Tablo 3.8. Covid-19 pandemisinin muhasebe mesleğine etkilerine yönelik ifadelerde eğitim düzeyine göre farklılaşma	73
Tablo 3.9. Ölçekte yer alan ifadelerin mesleki unvana göre farklılaşmasına dair analiz sonuçları.....	74
Tablo 3.10. Covid-19 pandemisinin muhasebe mesleğine etkilerine yönelik ifadelerde mesleki unvana göre farklılaşma	78

ÖZET

2019 yılında tüm dünyaya en büyük tehdit haline gelen Covid-19 virüsü insanların hayatlarıyla tehdit edildiği bir pandemi olmuştur. Bu pandemi ekonomik, sosyal ve politik birçok alanda etkisini hissettirmiştir. Bu süreçte virüsle mücadele kapsamında insanların yaşantıları ve iş hayatlarına yönelik birçok değişikliğin olduğu görülmektedir. Bu araştırmanın en temel amacı, muhasebe meslek mensuplarının Covid-19 pandemisinden etkilenme düzeylerinin belirlenmesidir. Meslek yükü ve riski çok fazla olan muhasebe meslek mensuplarının pandemiden etkilenme düzeylerinin ve mevcut durumlarının belirlenmesinin atılacak adımlar açısından yol gösterici olması araştırmayı önemli kılan noktadır. Bu amaç ve önem doğrultusunda hazırlanan araştırmada Sivas'ta bulunan muhasebe mesleğini icra eden 157 meslek mensubu araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Kullanılan anket formlarında katılımcıların tanıtıcı özelliklerini belirlemeye yönelik soruların yanı sıra anketin ikinci bölümünde Covid-19 pandemisine yönelik ifadeler yer almaktadır. Beşli likert tipinde hazırlanan ifadelerde en olumsuz cevap 1 en olumlu cevap 5 puan olarak karşılık bulmuştur. Yapılan analizler sonucunda; katılımcıların alınan tedbirlerin mükellefleri zor duruma düşürdüğüne katılım düzeyinin katılıyorum şeklinde olduğu, işyerlerini kapatan küçük esnafın olduğuna da katılıyorum şeklinde cevapların verildiği belirlenmiştir. Muhasebenin iş yükünün arttığı yönündeki ifadeye verilen cevapların katılıyorum şeklinde karşılık bulduğu görülmüştür. Ayrıca katılımcıların cinsiyetleri açısından pandeminin bittiği düşüncesinin farklılaştığı, bu farklılığın kaynağını erkeklerin kadınlara nazaran daha fazla pandeminin bittiğini düşündüğü belirlenmiştir. Pandemi mükellef sayısının düştüğü düşüncesinin cinsiyet açısından farklılığı anlamsız bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe, Covid-19, Muhasebe Meslek Mensupları, Muhasebe Mesleği

ABSTRACT

In 2019, the Covid-19 virus, which has become the biggest threat to the whole world, has been a pandemic in which people's lives are threatened. This pandemic has made its impact felt in many economic, social and political areas. In this process, it is seen that there are many changes in people's lives and business lives within the scope of combating the virus. The main purpose of this research is to determine the level of impact of accounting professionals on Covid-19 pandemic. The determination of the level of impact of the pandemic and the current situation of accounting professionals, who have a very high occupational burden and risk, is a guiding point in terms of the steps to be taken, which makes the research important. In the research prepared in line with this purpose and importance, 157 professionals practicing the accounting profession in Sivas constitute the sample of the research. A questionnaire form was used as a data collection tool. In the questionnaire forms used, in addition to questions to determine the identifying characteristics of the participants, the second part of the questionnaire includes statements about the Covid-19 pandemic. In the statements prepared in five-point Likert type, the most negative answer was 1 and the most positive answer was 5 points. As a result of the analyzes; it was determined that the level of participation of the participants was in the form of agreement that the measure taken put taxpayers in a difficult situation, and that the answers were given in the form of agreement that there were small tradesmen who closed their workplaces. To the statement that the workload of accounting has increased

Keywords: Accounting, Covid-19, Accounting Professionals, Accounting Profession

GİRİŞ

Covid-19, 2019'un sonlarında Çin'de ilk koronavirüs vakasının görülmesiyle kısa sürede tüm dünyayı tehdit eden en önemli sorun olarak gündeme oturmuştur. Ülkemizde de birkaç ay sonra görülen vakalar hayatın normal seyrini değiştirerek insanlar arasında bir panik havasının oluşmasına sebep olmuştur. Dünya Sağlık Örgütü'nün yaşanan bu salgını pandemi ilan etmesiyle mücadele için çalışmalar hız kazanmıştır. Küresel çapta virüse karşı alınan önlemlerin bir takım, yan etkilerinin olması beklenen bir sonuç olarak ifade edilebilir. Nitekim de öyle olmuştur ve Covid-19 pandemisinin üretimden, tüketime, ticaret ve ekonomiyi doğrudan ve dolaylı olarak etkilediği görülmüştür. Hayatın hemen her alanında etkilerinin görüldüğü pandemi sürecinde muhasebe mesleğinin ve meslek mensuplarının da durumdan etkilenmeleri kaçınılmaz olmuştur. Pandemi kapsamında alınan tedbirlerle, işletmeler kapatılmış veya üretimleri azaltılmıştır, hizmet ve mal tedarikinde sıkıntılar yaşanmış, alacakların tahsilatında sorunlar görülmüştür. Devletin bu zorluklarda esnafı desteklemek adına attığı adımlar olsa da tam anlamıyla sistemin yeniden işlemlerini sağladığı söylenemez. Bu açıdan bakıldığında, Covid-19 pandemisinin etkisinin olmadığı bir sektörün varlığından söz edilmesi pek mümkün değildir.

Muhasebe meslek mensuplarının sistem içinde önemli bir parça olduğu düşünüldüğünde etkilenmemeleri mümkün değildir. Genel sistem içinde devlet ve işletmeler arasındaki köprü görevi üstlenen muhasebe hizmetleri ve meslek mensuplarının alışkanlıklarında bir takım değişikliklerden söz edilebilir. Sosyo-ekonomik etkilenmenin yanı sıra ülke genelinde binlerce meslek mensubu virüse yakalanmış ve 2021 yılında 130 meslek mensubu hayatını kaybetmiştir (Akdemir 2021:135). Muhasebe biriminin iş yükü, insanlarla iletişim kurmak ileri tarihli işlerin takibi ve hata kabul etmeme gibi stresin yoğun olduğu meslek dalında birde pandemi stresi görülünce meslek mensuplarının bu süreçten etkilenmemeleri imkânsız hale gelmiştir. Meslek mensuplarının ve muhasebe mesleğinin bu süreçten etkilenme düzeylerinin belirlenmesi, sonraki süreçler için atılacak adımlara yol gösterici olacaktır. Bu nedenle mevcut durumun belirlenmesi ve doğru gözlemlerin yapılması büyük önem taşımaktadır. Bu önem doğrultusunda Sivas ilinde muhasebe meslek

mensuplarının pandemiden etkilenmesini belirlemeye çalışan bu araştırma üç bölüm halinde kurgulanmıştır. Çalışmaya kısa bir giriş yapılmasının ardından, ilk bölümde, Covid-19 pandemisine yönelik bilgilere yer verilmiştir. Pandemi kavramı, tarihsel süreçte yaşanan pandemiler, pandemilerin etkilerine yönelik bilgilere yer verilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde muhasebe mesleğine, tarihsel süreci, muhasebe türleri, meslek mensuplarına yönelik özellikler ve muhasebe mesleğinin seyrine yön veren gelişmelere dair bilgiler yer almaktadır. Çalışmanın üçüncü bölümünde Covid-19 pandemisinin muhasebe mesleği üzerine etkisinin belirlenmesine yönelik yapılan analizler ve çalışmanın yöntemine dair bilgilere yer verilmiştir. Bu kapsamda araştırmanın önemi, amacı, örneklem gurubu ve toplama araçları ve verilerin analizi çalışmanın bu bölümünde sunulmuştur. Çalışmanın son bölümü olan sonuç ve öneriler bölümünde elde edilen sonuçlara yer verilerek bir takım önerilerde bulunulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.TARİHTE GÖRÜLEN SALGIN HASTALIKLAR ve COVID 19 PANDEMİSİ

COVID19 Pandemisine başta olmak üzere tarihte yaşanan pandemileri incelemeye başlamadan önce pandeminin kısa bir tanımının yapılması konunun daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

1.1.Pandemi Kavramı

Pandemi kavramıyla iç içe geçen bir kavram hastalık olarak karşımıza çıkmaktadır. Türk Dil Kurumu'nun hastalık tanımı; organizmada meydana gelen bir takım değişiklikler neticesinde, sağlığın bozulması veya rahatsızlık vermesi bu durum neticesinde de kişinin ruh sağlığının da risk taşıması şeklinde tanımlamaktadır (www.sozluk.gov.tr). Hastalıkların farklı ülkelere ve geniş alanlara yapılması neticesinde büyük kitleleri tehdit etmesi, herkesin ortak sorunu olarak görülmeye başlanması ise pandemi kavramını gündeme taşımaktadır. Uluslararası düzeyde birden çok ülke veya kıtalarda yayılarak, geniş bir etki alanı bulunan salgın hastalıkların ortak ismi pandemi olarak tanımlanmaktadır (Adıgüzel 2020: 307). Benzer olarak bir başka tanımda ise pandemi ve salgın arasındaki farklılığa işaret edilerek salgın toplumun belli kesiminde, ülke genelinde, bölgesel veya mevsimsel etkiler gibi zaman sürecinde bir hastalığın beklenen görülme sıklığından çok daha fazla görülmesi şeklinde tanımlanmıştır (Nişancı 2020: 88). Burada dikkat edilmesi gereken bir ayrım olarak salgın ile pandemi kavramlarının karıştırılmamasıdır. Nitekim pandemi küresel düzeyde yayılan bir hastalık iken, salgın ise bölgesel düzeyde hızlı gelişen hastalık olarak tanımlanmaktadır.

Bu noktada pandeminin bir takım karakteristik özelliğinden bahsetmek mümkündür. Pandeminin en karakteristik özelliği, farklı bölgelerde eş zamanlı olması, çok hızlı şekilde yayılarak kontrol altına alınamaması, yaş grubu ayrımı yapmaksızın hız kesmemesi örnek olarak gösterilebilir. Bu noktada pandemilerin

önceden tahmin edilmesinin mümkün olmayacağı gibi, tarihsel süreçteki diğer pandemilerle benzerlik göstermesi de pek mümkün olmayabilir (Balkan 2011: 2).

Pandemilerde hastalığın ciddiyeti veya etkisine karşı bağışıklık sisteminin güçlü olmadığı insanlarda ciddi tehlikeler meydana gelmektedir. Hastalığın sebep olduğu virüsün enfekte olduğu kişi sayısının çokluğu ve şiddeti pandeminin büyüklüğüne dair önemli ipuçları olabilmektedir (Kara 2021: 31). Tarihsel süreç içinde insanlık; kaderini sosyo-demografik yapısını ve ekonomilerini etkileyecek olan salgın ve pandemilerle mücadele vermiştir. Yakın zamanda tüm dünyada etkisini gösteren ve ülkeler açısından ciddi sorunlara sebep olan Covid-19 pandemisi de bunlardan biridir (Açıkel 2022: 35). Bu bilgiler ışığında tarihsel süreçte yaşanan ve izlerini halen hissettiren pandemilere dair kısa bilgiler aşağıda sunulmuştur.

1.2. Tarihsel Süreçte ve Günümüzde Yaşanan Önemli Salgınlar

İnsanlık tarihinin hemen her evresinde, bir takım hastalıklar hayatın normal seyrini değiştirecek bir takım salgınlar ve krizlerin görüldüğünü söylemek mümkündür. Yaşanan bu istenmeyen olaylar karşısında bazı toplumlar ağır yaralar alırken, bazı ülkelerin süreçte fazla etki almamış olması sonraki dönemlerde etkisine dair kesin bir kestirim yapmak mümkün olmamıştır. (Adıgüzel 2020:45). Nitekim toplumda oluşan salgınlar sonraki dönemlerde gelişecek olaylar için önemli etkenlerdir. Bu noktada salgının oluşmasına zemin hazırlayan en önemli etkenler olarak, insanların topluluk halinde yaşaması, dolayısıyla kentleşmenin hızlanması gösterilmektedir (Türk vd. 2020:164).

Tarihsel süreçte yaşanan salgın hastalıkları göz önüne aldığımızda, insanlık tarihinde her zaman telafisi zor olan sonuçları meydana getirdiği görülmektedir. Salgın hastalıkların kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına alarak büyümesine sebep olan etkenlerden söz edilecek olursa, küreselleşen dünyada göç, ticaret veya seyahat etmenin kolaylaşması, savaşlar ve insanların değişen beslenme alışkanlıklarından bahsedilebilir (Tekin 2021: 330). Günümüzde teknolojik gelişmelerin baş döndürücü hızla ilerlediği bir ortamda dahi Covid-19 pandemisinin etkileri en ağır şekilde hissedilmektedir. Kaldı ki imkânların sınırlı olduğu tarihsel süreçte insanların

pandemilerle verdiği mücadele ve yaşanan yıkıcı etkilerinin büyüklüğünün düşünülmesi oldukça korkutucudur.

Veba Salgını (Kara Veba): Dünya tarihinde birçok salgın hastalık görülmüş ve bu salgınlar sonucunda bir takım değişiklikler yapılmıştır. Öyle ki Orta Çağ'da Roma'nın çöküşünün dahi salgın hastalıklardan kaynaklandığı söylenmektedir (Lewis 1998: 63). Nüfusun 1250'lerde hızlı şekilde artış göstermesi, insanların temizlik ihtiyaçlarını tam anlamıyla yerine getirememelerine sebep olmuştur. (Nikiforuk 1991: 57). Bir takım bilim insanları kemirgenlerin sebep olduğu yönünde çıkarımlarda bulunmuştur. (Özdemir 2010: 22). Veba genelde rutubetli ortamlarda veya aylarda, iyi temizlenmemiş giysilerde, çöpler veya depolarda daha hızlı yayılma hızı göstermektedir (Yılmaz 2011: 42).

Avrupa'da görülen bu salgın, 75 ile 200 milyon insanı hayattan kopardığı düşünülmüştür. Bu rakamlar o dönem de Avrupa nüfusunun %30 ila 60'luk kısmına denk gelmektedir (Aktan 2020: 1). Vebanın azalmasının ardından Avrupa tedbirler olarak, hijyen kurallarına önem vermeye başlamışlardır.

Kolera; Günümüzde de zaman zaman ismini duyduğumuz bu salgının, tarihsel süreçte ilk defa 1817-1824 yıllarında Asya'da görülmüştür. Bu salgın bu dönemde milyonlarca insanın hayatını kaybetmesine sebep olmuştur. Hastalık bulaş riski kirli sular, dışkı ve kusma gibi kalıntılardır. Bu virüsün yayılması sıcaklıkla hız kazanırken, nemli ve ılık ortamlarda da yaşamaktadırlar (Çolak 2011: 73). XIX yy'ın en ölümcül hastalığı diye kabul edilen bu salgın 'vibrio cholerae' bakterisinin sebep olduğu bir bağırsak enfeksiyonudur ve Hint Okyanusu bölgesinde başlayarak bütün dünyaya yayılmıştır (Tekin 2021: 336). Bölgede yer alan Ganj Nehri günümüzde bile en kirli nehirler arasında yer almaktadır. Hindu inançlarında Ganj Nehrinde yıkanmak kutsal olup, günlük hayatta da bu nehrin suyu sıklıkla kullanılmaktadır. Böylelikle kolera burada sıklıkla görülen salgın olarak görülmektedir (Aktan 2020: 1).

İspanyol Gribi: I.Dünya Savaşı'nın ardından 500 milyon kişiye bulaşan H1N1 influenza virüsü, dünya genelinde 100 milyondan fazla insanın ölümüyle sonuçlanmıştır. Bu virüsün tipik özelliği, bulaşmış olduğu bünyenin bağışıklık sistemi güçlüde olsa o vücutta ateşi çok yükseltmesidir (Aktan 2020: 1). Bu salgınla

50 ve 100 milyon arasında insanın bir sene içinde hayatını kaybetmesine yol açmıştır. Bu virüsün ikinci ve üçüncü dalgalarında 2-3 aylık kısımda bile bu kadar kişinin hayatını kaybettiğine dair görüşlerde bulunmaktadır (Temel 2012: 44). İspanyol gribinin bu denli ağır sonuçlarının olmasında birtakım etkenler olarak, nüfus artışı, beslenmedeki bozulmalar, temizlik konusunda yaşanan sıkıntılar, sağlık hizmeti alma noktasında oluşan zorluklar, yoksulluk, savaş ve kitlesel hareketlenmeler sıralanabilir (Honigsbaum 2009: 23; Price, Andrew 2009: 187).

Asya Gribi: Asya Gribi 1957-58 yılları arasında Çin’de çıkarak kısa sürede tüm dünyayı etkisi altına almıştır. Asya gribine yakalanan kişilerde yüksek ateş görülürken, bazılarında semptomların daha ağır geçtiği görülmüştür (Rogers 2020: 45). Virüs ilk görüldüğünün ardından deniz yoluyla yayılım göstermeye başlamışsa da sonrasında diğer ulaşım araçlarıyla hızını arttırmıştır. (Öz 2021: 220). Amerikan Mikrobiyolog Hilleman, bir Japon askerinden aldığı virüs üzerine çalışarak aşı üretmeyi başarmıştır. 40 milyon doz üretilen aşının virüsün etkisini azalttığı öngörülse dahi bir süre sonra aşının tam anlamıyla bu virüse karşı etkili olmadığı anlaşılmıştır (Öz 2021: 222). Asya gribinin ülkemiz açısından da bir hareketlenmeye sebep olduğu söylenebilir. Türkiye’ye gelen yolcuların havalimanında yolcuların ateşleri ölçülerek, riskli görülenleri tedavi altına almak gibi bir takım önlemler alınmıştır. Türkiye’nin bu salgında hava ve deniz yolcularına sıkı kontrolü ülkemizde virüsün görülmemesiyle sonuçlanmıştır. (Kaya 2018: 591).

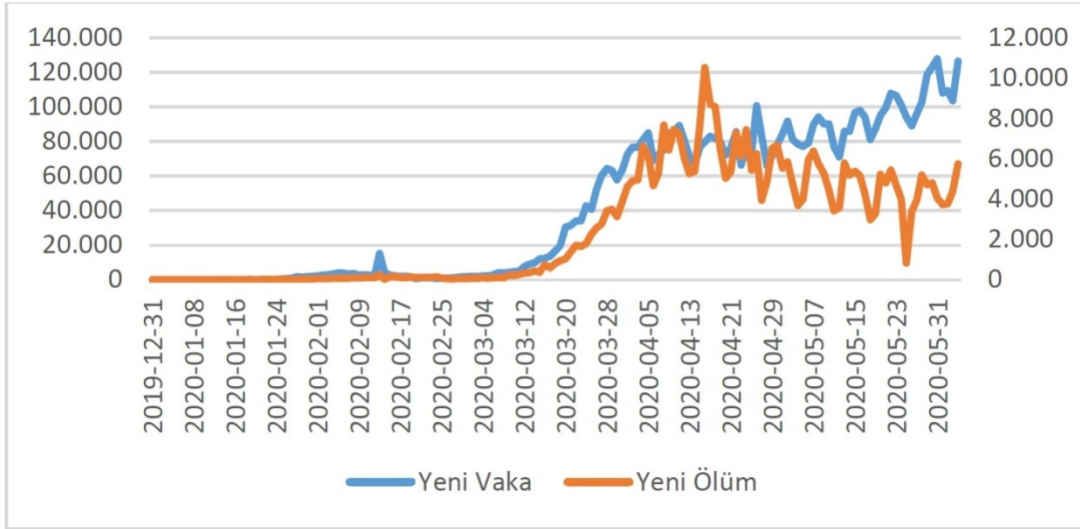
Ebola; Tarihsel süreçte ‘Ebola’ virüsünün ilk kez 1976 yılında Afrika’da görüldüğü ifade edilmektedir (Sağlık Bakanlığı 2022) Ebola Nehri civarında (Demokratik Kongo Cumhuriyeti) ilk kez görülmüştür. Yüksek ateş özelliği taşıyan virüs, insanlara bulaştığı gibi şempanze, maymun veya goril gibi hayvanları da ciddi düzeyde etkilemiş ve ölüm oranı %50’ler civarında görülen ölümcül bir hastalıktır. Bu virüsün gerek insan gerekse hayvanlar açısından bilinen bir tedavisi veya aşısı bulunmamıştır (Sağlık Bakanlığı 2022). Ebola virüsünün Ebola Nehri kaynağından çoğaldığı ve Afrika’da meyve yiyen yarasalardan kaynaklandığı üzerinde yoğunlaşıldığı söylenebilir. Yarasalardan kaynaklanan diyenlerin görüşleri, yarasaların yayılmasıyla paralellik göstermesi yatmaktadır. Ebola Nehri’nden çıktığını savunanların ise, nehrin yakınlarındaki üçra köylerde ilk vakanın görüldüğü gibi görüşleri vardır. Ebola virüsü ülkemizde hiç görülmemiştir (Yücel 2021: 14).

Sars – Mers; 2003’ yılında Çin’de görülmeye başlayan SARS salgını kısa sürede tüm dünyada 37 ülkede görülmüştür. Bulaş riski açısından hızlılık gösteren virüs tüm dünyada 8 bin kişiden fazla kişi bu virüse yakalanmıştır. 774 kişinin hayatını kaybetmesiyle sonuçlanan bu salgına dair koronavirüsün aniden yeniden gündeme geleceğini öne sürenlerde olmuştur. Ülkeleri ekonomik açıdan oldukça yıpratın bu salgın dünya genelinde yaklaşık 40 milyar dolarlık bir maliyet getirmiştir. Bu kayıpların içinde en ağır yarayı alan turizm sektörü olarak ifade edilmektedir (Güneş 2009: 35).

1.2.1. Covid-19 Pandemisi

2019 yılı Aralık sonunda Çin’in Wuhan kentinde bilinmeyen, yeni bir virüse rastlanmıştır. Kısa süre sonra koronavirüs olduğu belirlenen bu yeni virüsün bütün dünyaya yayılması çok kısa bir sürede gerçekleşmiştir. Tüm dünyayı tehdit eden bu virüs 2020 Mart ayına geldiğinde dünya nüfusunun yaklaşık %25’ini risk altına almıştır (Adıgüzel 2021:192).

Virüsün çıkış sürecinde en hızlı yayılması Çin’de görülse bile kısa sürede Çin virüsle mücadele kapsamında önlemler alarak yayılma hızını yok denecek kadar az vakalara düşürmüştür. Fakat aynı başarıyı Avrupa ve Amerika başta olmak üzere diğer ülkelerin gösterdiğini söylemek pek mümkün değildir. Halk sağlığı açısından ciddi tehdit oluşturan bu yeni tip koronavirüs sebebiyle DSÖ (Dünya Sağlık Örgütü) pandemi ilan etmiştir (Hale vd. 2020: 32). Sağlam bağlarla ve birbirine bağlanarak iç içe geçmiş ülkelerin bulunduğu yeryüzünde bu virüsün etkileri yalnızca insan ölümleriyle sınırlı kalmamıştır. Bu açıdan bakıldığında, devletlerin hiç beklenmeyen bir acil plan ve durumla karşı karşıya kalmaları söz konusudur.

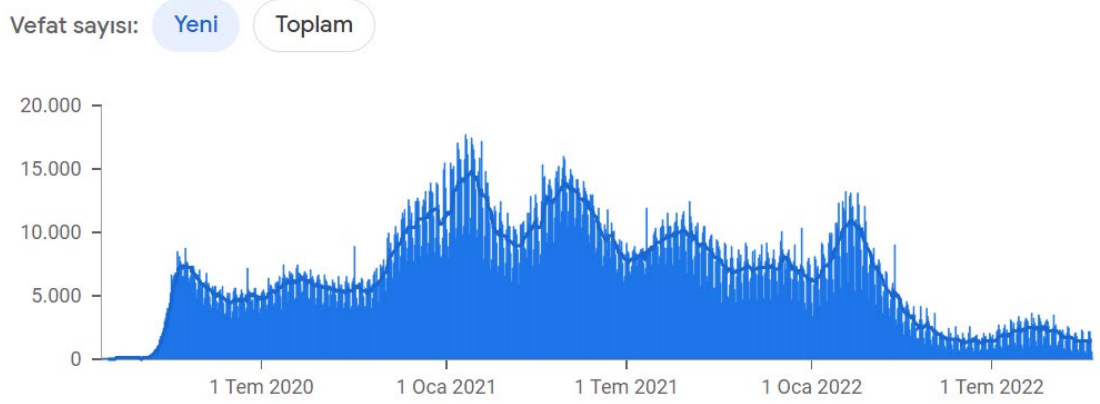
Grafik 1.1. COVID-19 Günlük Ölüm ve Vaka Sayıları

Kaynak: <https://ourworldindata.org/covid-cases>

DSÖ verilerine göre 2020 Haziran ayının başında dünya genelinde 382.867 kişinin hayatını kaybettiğidir. Korona sonrasında Çin’de ciddi bir ekonomik sıkıntı alarmı verilerek üretim, tüketim ve tedarik zincirinde önemli azalmalar oluşmaya başlanmıştır. Dünyanın büyük bir kısmının Çin odaklı ticaretinin aksaması hemen her ülkenin bu süreçten olumsuz etkilenmesine zemin hazırlamıştır. Özellikle üretime dayalı büyük işletmelerin hammadde sıkıntısı ve lojistik sıkıntısı işsizlik açısından da büyük bir tehlikenin alarmını vermiştir. İnsanların alışkanlıklarından yaşantısına kadar büyük değişiklikleri beraberinde getiren bu pandemi, ticaretin kurallarını ve şartlarını da tekrar şekillendirmiştir (Cinel 2020: 126).

Alışlagelen tüketici kalıpları değişerek, hizmet sektöründen, imalat sektörüne finansal piyasalara kadar hemen ekonominin her alanında sert düşüşlerle 2008-2009 ekonomik krizlerini anımsatan bir görünüm sergilemiştir. Dünya genelinde yaşanan bu kriz artık pandemi olarak sağlığı tehdit etmesinin yanı sıra daha çok ekonomilerin de ölümüne yol açacak bir felaketi beraberinde getirmiştir. IMF (uluslararası para fonu) 2020 yılı büyüme tahminlerini revize ederek hemen her ülkenin büyümesinin yavaşlayacağı veya duracağına dair yeni rapor yayınlamıştır. Bu durum politika yapanların virüse karşı ve yıkıcı ekonomik etkilerine karşıda acil bir kurtuluş yolu bulmalarını zorunluluk haline getirmiştir (Şenol 2020: 79).

2020 ve 2022 tarihleri arasında dünyada yeni vefat sayısının gösterildiği grafik aşağıda sunulmuştur.

Grafik 1.2. Yıllar İtibariyle Yeni Vefat Sayısı

Kaynak: <https://news.google.com/covid19/map?hl=tr&gl=TR&ceid=TR%3Atr>

Bu pandemiyin tarihsel süreçte yaşanan salgınlara nazaran en ciddi salgını olduğu şeklinde yorumların yapılması, bir takım soru işaretlerini akıllara getirmektedir. Dünyada yaşanan nüfus çoğalmasına işaret ederek yaşlı nüfusun yükünü devletlerden almak için üretilen virüs olduğunu iddia edenlerde görülmektedir. Hatta Çin ve Amerika arasında yaşanan biyolojik silah olarak yorumlayanlar da görülmüştür. Bu komplo teorisyenlerinin görüşlerinin doğruluk payından çok, ülkelerin girdiği dar boğazdan en az zararlı çıkmaları herkesin ortak paydası olarak gösterilebilir.

Covid-19 Pandemisinin etkilerini minimize etmek için acil önlemler alan hükümetler virüsle mücadele için olağanüstü hal ilan etmiştir. Virüsle mücadele kapsamında ülkeler kendi önlem planlarını açıklayarak, imkânları ölçüsünde birtakım önlemler almışlardır. Covid-19 Pandemisiyle mücadele kapsamında alınan bir takım önlemleri şu şekilde sıralamak mümkündür.

- Seyahat kısıtlamasının uygulanması suretiyle, insan hareketliliği ve bulaş riski azaltılmak istenmiştir.
- Sokağa çıkma kısıtlamasıyla, belli bir yaş üstündekilerin sokağa çıkmaları yasaklanarak hafta sonları bütün halkın çıkmasına yasak getirilerek bulaş riskini azaltılmak istenmiştir.

- Çalışma saatlerine getirilen esneklikle, küçük çocuğu olan veya hamile olan kadınların evden çalışması ya da idari izinli sayılması uygulanmıştır. Ayrıca bu dönemde evden çalışma imkanına müsait olan sektörlerde evden veya uzaktan çalışma imkânı getirilmiştir.

Psikolojik açıdan etkilerin arzdaki azalmalar, sektörel anlamda değişiklikleri meydana getirerek, arz talep dengelerini bozmuştur. Böylelikle büyük buhrandan sonra gelecek olan ekonomik krizin sinyalleri verilmiştir (Deloitte 2020: 76). Ülkemiz açısından da dış ticaret dengelerinin bozulması, iç talep mekanizmasının etkilenmesi ve turizmde yaşanan durgunluklar ülkemiz ekonomisine yansımaktadır. Ülkemizin virüsle mücadele kapsamında aldığı önlemler, AVM'lerin kapatılması, hizmet sektöründe yer alan işletmelerin kapatılması ve tekstilden otomotive kadar birçok sektörün üretimlerini aksatmasına yol açmıştır.

Covid 19 Pandemisinin Çin'de görülmesinin ardından tüm dünyaya yayılması çok uzun bir zaman almamıştır. Önceleri sağlık krizi olarak görülse bile kısa sürede sağlık krizine ek olarak ekonomik krize sebep olmuştur. Kısa bir süre sonra dünya genelinde Covid 19'un olumsuz etkileri daha yakından hissedilmeye başlanmıştır. Nitekim iktisadi faaliyetlerde daralmanın arz talep dengesinin bozulmasının sonucunda ülkelerin izlemiş olduğu politikalar hayatın doğal akışını bozarak birçok kuralın yeniden yazılmasına zemin hazırlamıştır. Ülkesel olarak farklılık göstermekle beraber birçok ülkenin etkileri azaltmak adına attığı ilk adım olarak, genişletici maliye politikalarını hayata geçirdiği söylenebilir (Soylu 2020: 171). Özel sektördeki finansman ve istihdam yapısının bozulmasına yönelik önlemlerin alınması, sosyal yardımlarla halkın rahatlamasına yönelik politikaların izlendiği söylenebilir. Virüsle mücadele için uygulanan en önemli politikalar, büyük alışveriş merkezlerinin kapatılması, üretim işletmelerinin ara vermesi, hizmet sektöründe hizmet veren küçük işletmelerin (kafe, kahvehane, kuaför vb.) kapatılması ülkemiz açısından sektörlerin duraklama veya geri gitmesine zemin hazırlamıştır. Esasen virüsle mücadele kapsamında alınan kararlarla olumlu veya olumsuz yönde etkilenmeyen bir sektörün veya çalışanın olmadığı söylenebilir.

Muhasebe meslek mensupları da bu ekosistem içinde devlet ve işletmeler arasında bir köprü görevini üstlenmektedir. Bu sebeple işletmelerin

hareketsizliğinden etkilenmemeleri ihtimaller dışındadır. Meslek mensuplarının en çok karşılaştığı sorunlara ek olarak gelen bu durgunluk sektörün ciddi anlamda duraklamasına zemin hazırlamıştır. Genel itibariyle meslek mensuplarının bu durgunluk sürecinde tahsilât sorunu, haksız rekabet, iş yükü fazlalığı veya yapılan işin karşılığı olarak alınan ücretin düşüklüğü gibi sıkıntılarla mücadele etmek zorunda kaldığı söylenebilir. Covid-19 Pandemisi sürecinde meslek mensuplarının tahsilâtta, işletme değerlendirilmesinde ve denetimleri etkilediği ifade edilmektedir (Albitar vd. 2020: 112). Topçu ve Demirkol (2021) tarafından yürütülen çalışmada, Yalova özelinde Covid-19 pandemisinin muhasebe meslek mensuplarına olan etkisini araştırmıştır. Çalışma yükleri açısından pandemi öncesi ve sonrasında bir değişiklik olmadığını, ancak gelir düzeylerinde ve tahsilâtlarda ciddi bir düşüş olduğunu belirlemiştir. Nitekim yapılan araştırmalar göstermektedir ki, pandemi sürecinde meslek mensuplarının iş yükünün arttığı, mesleğini yapamayacak hale geldikleri, tahsilatta sıkıntı yaşadıkları, psikolojik açıdan etkilendikleri, çalışma saatlerinin değişmesiyle verimlilik kaybı ve çalışanların işten ayrılması sorunları yaşadıkları ifade edilmektedir (Erol, Ayboğa 2021: 67).

Covid-19 Pandemisinin etkilerini araştıran bir başka araştırmada, pandemi sürecinde bağımsız denetim raporlarına etkileri araştırılmıştır. Bağımsız denetimin son evresi olan raporların düzenlenmesinde, denetçilerin Covid-19 pandemisinin olumsuzluklarına dikkat ederek sınırlı görüş verdikleri veya görüş vermekten kaçındıklarını tespit etmiştir. Ayrıca denetçilerin fiziki kontrollerde birtakım zorluklar yaşadığı, uygun ve yeterli kanıt toplanmasında aksaklıkların olduğu görülmüştür (Adana, Özbirecekli 2020: 98).

Muhasebe meslek mensuplarını kaygıya düşüren bir başka husus ise mesleğin yapısı gereği sürekli evraklarla işlemesidir. Muhasebeciye gelen evrakların sürekli el değiştirmesi, meslek mensubunun mükelleflerinden gidip evrak toplamasındaki sıkıntıları meslek mensubunun kaygı düzeyini arttırmaktadır. Özellikle küçük işletmelerde dijital ortamda evrak işlerinin olmaması, bu işlemleri meslek mensuplarına yüklemektedir.

1.2.2. Covid-19 Pandemisinin Ortaya Çıkışı

Covid-19 Pandemisi ilk defa Çin'in Vuhan Eyaletinde aralık ayının son günlerine doğru solunum yolları belirtileri oluşan birtakım hastalarda yapılmış araştırmaların sonuçlarında 13 Ocak 2020 yılında tanımı netlik kazanan bir virüs türüdür (T.C. Sağlık Bakanlığı 2020). Vuhan eyaletinde ilk defa ortaya çıkmış bu virüs, açıklamaları yapıldığı ilk dönemlerde oluşumu gerçekleşen Vuhan'da koronavirüsü ismiyle söylenmiş, daha sonra 2003 senesinde ortaya çıkan SARS virüsünün farklı bir modeli diye söylenmiş, bu durumların sonuçlarında 2019 yeni koronavirüsü adıyla anılmaktadır (Adıgüzel 2021:193). DSÖ'de bu salgın hastalığın ismini Covid-19 olarak isimlendirmiştir. Covid-19 salgın hastalığının oluşmasında SARS-CoV-2 virüsünün sebep olduğu söylenmiştir.

Covid-19 salgının çıkış bölgesi Çin'de, ilk defa deniz ürünleri ve hayvan pazarlarında çalışanlarda görülmüştür. Daha sonra bir aradaki insanlara bulaşmış, Vuhan eyaletinden başlayıp yayılarak başka ülkelere de virüs görülmektedir (T.C. Sağlık Bakanlığı 2020). Covid-19 salgının oluşum sürecinde insanlarda korku ve endişe oluşmasına yol açmıştır (Ahorsu vd., 2020: 1-2).

1.2.3. Covid-19'un Pandemi İlan Edilişi

Dünya genelinde farklı bölgelerde aynı zamanda yayılım göstermekte ve çok sayıda insanlar için de tehdit edici faktör haline gelen hastalıkların, DSÖ tarafından pandemi adı altında duyurulmuştur. Covid-19 Pandemisinin, Çin'de oluşmasından sonra hemen hemen bütün ülkelere yayılmış, çok fazla ölüme neden olmuştur. Bu sebeple Covid-19 Pandemisinin, DSÖ tarafından 11 Mart 2020 senesinde pandemi adı altında duyurulmuştur.

Covid-19 Pandemisinin DSÖ tarafında pandemi adı altında ilanından sonra, DSÖ bu salgın hastalığın pandemi diye ilan edilmesinin sebeplerini, bahsi geçen virüsün yayılma hızı yüzünden bütün dünyadaki ülkelere dört adımdan oluşan bir önerilerde bulunulmuştur. Bu dört adım sırasıyla, "hazır ve sakin olmayı sağlamak, virüsü bulmak, yayılmasını engel olmak ve iyileştirmek, virüsün yayılmasını azaltmak ve hızını düşürmek, hastalığı önleyici bilgilerin geliştirilmesi ve diğer ülkelere de paylaşımında bulunulması" diye açıklanmıştır (İşlek vd. 2020: 15). Kısaca

Covid-19 salgınına geniş bir alanda koruyucu tedbirlerin yükseltilmesine yönelik pandemi adı altında dünyaya duyurulmuştur.

1.2.4. Covid-19 Pandemisinde Mevcut Durum

Günümüzde de devam eden Covid-19 Pandemisinin, dağıtıcı sosyal ve ekonomik sonuçları oluşturan küresel bir pandemi yaratmıştır. Covid-19 Pandemisinin, ilk ortaya çıkışından Aralık 2021'e kadar dünya çapında 5 milyondan daha fazla insanı öldürdü ve halen de devam etmektedir. Covid-19 pandemisiyle başa çıkma yollarında alınan tedbirlerle hasta sayısını azaltsa da virüsün mutasyona uğraması ve tedbirlerin azaltılması nedeniyle ölü sayısı yeniden artmaktadır. Avrupa Hastalık Önleme ve Kontrol Merkezi'nin (ECDC) ağustos ayı sonunda yayınladığı verilere göre Avrupa Birliği içinde Covid-19 enfeksiyonlarında artış görülmüştür. Analiz sonucunda analiz edilen 21 ülkenin 16'sında, özellikle 80 yaş ve üzeri kişiler arasında vaka oranlarında artış gözlenmiştir.

1.3. Dünyada Covid-19 Pandemisinin Genel Etkileri

Covid-19 Pandemisinin etkisi sağlık sektörüyle sınırlı değildir. Covid-19 pandemisinin insanların ve toplumun hayatına ekonomik, demografik, sosyal, psikolojik, politik, bilimsel etkileri olmuştur. Covid-19 Pandemisinin ekonomik etkisi incelendiğinde, salgının makroekonomik değişkenleri ve sektörleri üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir. Diğer etkiler şu şekilde sıralanabilir;

1.3.1. Demografik Etkiler

Covid-19 pandemisinin demografik etkisine baktığımızda, birçok insanın pandemi nedeniyle yaşamını yitirdiği, dolayısıyla küresel nüfusun azaldığını görebiliriz. Mesela Amerika Birleşik Devletleri, salgından bu yana en fazla ölümün ve en fazla vakanın görüldüğü ülke konumundadır. Sonra İngiltere, İtalya, Hollanda, Fransa, Almanya gibi ülkelerde çok insan ölüyor, dolayısıyla ülke nüfusu azalıyor. Aynı zamanda Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, salgın dönemlerinin nüfus oranları üzerindeki etkisine ilişkin bir rapor yayınlamıştır. Raporda, Covid-19 Pandemisinin Avrupa ülkeleri ve ABD'de doğum oranlarını düşürdüğü görülmüştür (Bhuiyan vd., 2020:1).

1.3.2. Sosyal Etkiler

Covid-19 ilerledikçe sosyal ilişkiler uzaktan gerçekleşmeye başladı ve birçok sosyal hayat sekteye uğramak zorunda kalmıştır. Covid-19 Pandemisiyle mücadele için karantina tedbirleri, kısmi işyeri kapatmalar, sokağa çıkma yasakları, seyahat kısıtlamaları vb. kısıtlamalar insanların sosyal hareketliliğini azaltarak evde daha fazla zaman geçirmelerine neden oluyor. Aile ortamında geçirilen zamanın artmasının aile içi ilişkileri zayıflattığı, kadın ve çocuklara yönelik şiddetin arttığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca boşanma oranları da artmıştır. Bu nedenle salgının ortadan kaldırılması için alınan tedbirler yayılma hızını kontrol altına almak için etkili ve başarılı bir çözüm olsa da insanlar sosyal yaşam için gerekli olan karşılıklı etkileşimden mahrum kalmaktadır (Nar 2020: 372).

1.3.3. Psikolojik Etkiler

Sosyal ilişkilerden kopukluk veya yetersiz faydalar, depresyon ve kaygı belirtilerine yol açabilir hatta yalnızlık duygularını artırabilir. Bu nedenle Covid-19 Pandemisinin dünya çapında ciddi bir ruh sağlığı krizine yol açabileceğine inanılmaktadır. Salgın hastalıkların etkilerine ışık tutmak için önceki yıllarda yapılan araştırmalar, “bulaşıcı hastalıklara maruz kalan insanları karantinaya almanın stres, kafa karışıklığı ve öfke belirtileri dahil olmak üzere zararlı psikolojik etkilere yol açabileceğini” göstermiştir (Beck vd. 2020: 1). Örneğin Hindistan'da yapılan bir araştırma, alınan karantina önlemlerinin bireylerin psikolojisini olumsuz etkilediğini ve genel olarak mutsuzluklarını artırdığını göstermiştir (Sujathan, Azad 2020: 26).

1.3.4. Siyasi Etkiler

Muhtemelen, sağlık altyapısı ve ekonomi açısından Covid-19 Pandemisiyle mücadele edemeyen hükümetler, katılımında düşüş yaşayabilir ve yapılan seçimleri kaybedebilir. Öte yandan Covid-19 Pandemisinin seyrine bağlı olarak karşıtların siyasi rolünün güçlenebileceği de söylenebilir. Aynı zamanda Covid-19 Pandemisi nedeniyle ülkeler arasındaki bazı ilişkiler de tamamen değişebilir. Örneğin, Covid-19 ile mücadele kapsamında İtalya ve İspanya tıbbi malzeme talebinde bulunurken, bu talepte ABD başı çekiyor. Gereken yardım desteğini önce Türkiye karşıladı, ardından Rusya ve Çin izledi. Fransa, Türkiye'nin yardım için İtalya'ya gönderdiği tıbbi malzemelere el koymaya çalıştı. Fransa'nın bu malzemeleri

vatandaşlarının ihtiyaçlarını açıklayarak elde etmeye çalışması iki ülke arasındaki siyasi ilişkilere zarar verebilirdi (Nar 2020: 374).

1.3.5. Bilimsel Etkiler

Covid-19'un yayılmasıyla birlikte, salgına çare bulmak ve önlemek için tüm gözler bilim camiasının üzerindedir. Üniversiteler, laboratuvarlar ve araştırma enstitüleri, salgına çare bulmak için diğer çalışmalarını bir kenara bırakmıştır. Dünya tarihinde belki de ilk kez dünyanın dört bir yanından bilim insanları ortak bir amaç için bir araya gelmiştir. Uluslararası iş birliği sayesinde bilim camiası bir araya gelerek salgını yok etti ve birkaç ay içinde bir dizi aşı geliştirdi. BioNTech tarafından geliştirilen aşular, yeni teknolojilerin kullanılması nedeniyle geleneksel aşılardan farklılık göstermektedir. BioNTech aşısı, mRNA adlı teknolojiyi kullanmaktadır (BBC News 2021).

Ayrıca Covid-19 Pandemisinin sosyal, psikolojik ve ekonomik yönleri virüsün etkisini ortaya çıkarmak ve salgının mutasyona uğraması nedeniyle ortaya çıkan Delta varyantı olarak bilinen virüsün semptomlarını ortaya çıkarmak için dünya genelinde ülkelerde akademik araştırmalar yapılmaktadır. Örneğin, Delivery ve Scholz (2020) tarafından yapılan araştırma, salgın hastalıkların ekonomik etkisine ışık tutması ve Uluslararası Para Fonu (2020), Covid-19 sonrası bir dünya için yeni ekonomik beklentileri incelemektedir.

Aynı zamanda, birçok akademik araştırma devam etmiştir. Covid-19 Pandemisinin sadece insan sağlığına zarar vermekle kalmayıp dünya nüfusunu da azalttığı, insanların sosyal hayatını, psikolojik, ekonomik ve siyasi ilişkilerini bozduğu, bilimsel alana da etki ettiği görülmektedir. Covid-19 pandemisinin insanların yaşamları üzerindeki olumsuz etkisinin önümüzdeki yıllarda da devam edeceğine inanılmaktadır. Salgın nedeniyle küresel toplumun birçok yönünün de tamamen değişmesi beklenmektedir. (Barnes 2020: 55).

1.4. Türkiye’de Covid-19 Pandemisinin İncelenmesi

1.4.1. Covid-19 Pandemisinin Türkiye’de Görülmesi

Ülkemizde Covid-19 Pandemisini ilk defa bir hastanın yüksek ateş ve öksürük şikâyetleri üzerine araştırmalarla tespit edilmiştir. Türkiye’de tespit edilen

ilk vakaya bir Avrupa ülkesinden virüs bulaştığı ve dış dünyadan izole edildiği topluma duyurulmuş aile bireyleri ve yakın çevreleri takibe alınmıştır. İlk vakanın açıklanmasının ardından 15 Mart 2020'de salgın nedeniyle ilk can kaybı açıklandı. 1 Nisan 2020'de Covid-19 Pandemisivakalarının Türkiye'nin tüm illerine yayıldığı açıklandı. (Akgün 2020: 201).

1.4.2. Alman İlk Tedbirler

Covid-19 Pandemisinin Türkiye'ye girişinin geciktirilmesi, toplum sağlığının korunması ve salgının tüm olumsuz sosyal ve ekonomik etkilerinin minimum düzeyde tutulması için kurumsal, bireysel, yasal ve ekonomik tedbirler aşamalı olarak alınmış ve uygulanmıştır. Vatandaşların da bu kurallara uyması zorunlu tutulmuştur. Türkiye'nin aldığı ilk tedbirler şöyledir (Şirin, Özkan 2020:10):

- 6 Ocak 2020 tarihinde Sağlık Bakanlığı bünyesinde Covid-19 salgınına karşı Eylem Merkezi kurulmuştur.
- "Sağlık Bakanlığı Koronavirüs Bilim Kurulu" 10 Ocak 2020 tarihinde kurulmuştur.
- İlk Covid-19 salgın rehberi Sağlık Bakanlığı tarafından 14 Ocak 2020 tarihinde hazırlanmıştır.
- 20 Ocak 2020'de tüm havalimanları "Wuhan, Çin, Hong Kong, Amerika Birleşik Devletleri ve Rusya"dan gelen yolcularda ateş kontrolü yapmaya başlamıştır.
- 24 Ocak 2020 tarihinde Çin'den gelen yolcuların havalimanında termal kameralarla izlenilmiştir.
- 31 Ocak 2020 tarihinde Türk Hava Yolları (THY), Çin'de dört noktaya uçuşları askıya alınmıştır.
- 1 Şubat 2020'de Çin'den Türkiye'ye dönüş uçağına binen insanların Ankara'da 14 günlük karantinada tutulmuştur.
- 3 Şubat 2020'de Çin'den yapılan tüm uçuşlar askıya alınmıştır.
- 7 Şubat 2020'de Çin'den hayvan ithalatını durdurmak zorunda kalmıştır.

- 23 Şubat 2020'de İran'da Covid-19 Pandemisi yayılırken İran'dan demiryolu, kara ve hava ulaşımı durdurulmuştur.
- 29 Şubat 2020'de İtalya, Irak ve Güney Kore'ye uçuşlar durdurulmuştur.
- 2 Mart 2020 tarihinden itibaren Suudi Arabistan'a hac için gidenlere sınırda ateş ölçümü yapılmıştır. Hacdan dönenlerin 14 gün evde karantinaya alınması tavsiye edilmiştir.
- 11 Mart 2020'de Türkiye'de ilk Covid-19 Pandemisi tespit edilmiştir.
- Türkiye'de ilk vakaların görüldüğü 11 Mart'tan bugüne kadarki süreçte, Sağlık Bakanlığı Koronavirüs Bilim Kurulu tarafından oluşturulan ulusal kılavuzlarla iş birliği içinde önleme, kontrol ve ebeveyn-çocuk müdahalesi yürütülmüştür.
- 14 Mart 2020 tarihinde Fransa, Almanya, İspanya ve diğer Avrupa ülkelerine uçuşlar durdurulmuştur. Azerbaycan'ın sınırları, nakliye işlemleri dışında sınır geçişlerine kapatılmıştır.
- 15 Mart 2020 tarihinde umre dönüşünde öğrenci yurdunda 14 gün karantinaya alınması sağlanmıştır.
- 16 Mart 2020 tarihinde gece kulüpleri, barlar, kafeler, sinemalar, tiyatrolar ve spor salonları kapatılmıştır. Camilerin içinde cemaatle toplu ibadete son verildi. Yurt dışından dönen tüm kişilerin 14 gün karantinaya alınması sağlanmıştır.
- 17 Mart 2020 tarihinde Mısır, İngiltere, Suudi Arabistan ve diğer ülkelere uçuşlar askıya alınmıştır. Covid-19 salgınından ilk ölümünü yaşamıştır.
- 19 Mart 2020 tarihinde Bulgaristan-Yunanistan sınır kapıları kapatılmıştır ve spor etkinlikleri durdurulmuştur.
- 20 Mart 2020 tarihinde tüm özel hastaneler salgın hastanesi ilan edildi. Kültürel ve bilimsel etkinlikler ertelenmiştir.
- 21 Mart 2020 tarihinde 46 ülkeye uçuşlar durdurulmuştur. Berberler ve güzellik salonları kapatılmıştır.

- 27 Mart 2020'de THY, beş ülke hariç tüm ülkelere uçuşların askıya alındığını duyurmuştur. İç hat uçuşlarının sayısı da azaltılmıştır.
- 3 Nisan 2020 tarihinde 20 yaş altı sokağa çıkma yasağı uygulanmış olup, işçiler bundan muaf olmuşlardır.
- 4 Nisan 2020 tarihinde 30 büyükşehir ve Zonguldak için seyahat kısıtlaması getirilmiştir.
- 10-13 Nisan 2020 tarihleri arasında "Türkiye'nin ilk hafta sonu sokağa çıkma yasağı" uygulanmıştır.
- 18-19 Nisan 2020 tarihleri arasında 31 ilde ikinci kez sokağa çıkma yasağı uygulanmıştır.
- 23-26 Nisan 2020 tarihinde '*resmi tatil ile birleştirilerek 31 ilde hafta sonu 4 günlük sokağa çıkma*' yasağı uygulanmıştır.
- 23-26 Mayıs 2020 tarihleri arasında Ramazan ayı boyunca ülke genelinde 4 günlük sokağa çıkma yasağı uygulanmıştır.
- 1 Haziran 2020'de normalleşme dönemi başlamıştır. Restoranlar, kafeler ve kafeler, yüzme havuzları, parklar, spor salonları açılmıştır. İşletmeler zaman ve kural kısıtlamaları altında yeniden açılmıştır. Havalimanı iç hat uçuşlarına izin verilmektedir. Sokağa çıkma yasağı kademeli olarak kaldırılmıştır.

Bunun yanı sıra Covid-19 Pandemisi için aşı geliştirme çalışmalarına da başlanmış ve bireysel aşılama zorunlu hale getirilmiştir. Türkiye'de uygulanan ilk tedbirlerin tamamen vatandaşların sağlığına yönelik olduğu görülmektedir. Yani Türkiye'de yapılan ilk çalışmalar, salgının yayılmasının önlenmesi ve ortadan kaldırılmasının sağlanmasına yönelmektedir.

1.4.3. Mevcut Durum

Türkiye'de Covid-19 pandemisi halen devam etmektedir. Türkiye'de Covid-19 Pandemisinin başlangıcından itibaren 11 Mart 2020 ile Aralık 2021 tarihleri arasında yaklaşık 80.000 kişi hayatını kaybetti. Diğer ülkeler gibi Türkiye'de can kaybını azaltmak için aşı araştırmaları yapılmıştır. Bugünden Aralık 2021'e kadar ülke genelinde birinci, ikinci ve üçüncü dozlar dahil olmak üzere yaklaşık 120 bin

kişi aşı uygulanmıştır. Bir önceki başlıkta sıralanan ilk tedbirler ve aşılama çalışmalarının ardından Covid-19 salgın vakaları zaman zaman azalsa da yeniden artış göstermiştir (Ersoy vd., 2020:147; Kamacı 2021: 135).

2021 sonuna kadar uygulanan bazı kısıtlamalar zaman zaman kaldırılırken, vaka sayılarındaki ani artışların ardından yeniden getirilmiştir. Şu an herhangi bir kısıtlama kalmamıştır ancak daha önce getirilen kısıtlamaların ülke genelinde toplumsal bir maliyeti olmuştur ve vatandaşları olumsuz etkilemiştir. Getirilen tedbirler (sokağa çıkma yasaklarının uygulanması, sosyal mesafe kurallarının uygulanması, karantinaların uygulanması vb.) toplumsal yaşamda ve ekonomide yavaşlamaya yol açarak topluma maliyet getirmiştir. Başka bir deyişle, sosyal mesafe hayat kurtarır, ancak ekonomik faaliyetlerin azalması nedeniyle topluma büyük bir maliyeti de olabilir. Durum böyle olunca herkes bedelini ödemektedir. Bu nedenle, tedbirlere uymayanlara para cezası uygulanmasına karar verilmiştir (Thunström vd. 2020:1).

Covid-19 Pandemisinin ardından üç temel öngörü ortaya çıkmıştır. Bunlardan ilki, Covid-19 Pandemisinin sadece sağlık sistemini değil hayatın her alanını etkileyeceği öngörüsü, ikincisi, Covid-19 sonrasında “her şeyin eskisi gibi olacağı” öngörüsü, üçüncüsü ise yeni normalde yaşamaya devam edeceğiz” öngörüsüdür (Karakas 2020: 545).

1.5. Türkiye’de COVID-19 Pandemisinin Genel Etkileri

Covid-19 Pandemisinin ülkemizdeki birey ve toplulukların yaşamları üzerindeki ekonomik, demografik, sosyal, politik, bilimsel etkisi çok fazladır. Covid-19 Pandemisinin Türkiye ekonomisine etkisine baktığımızda birçok makroekonomik değişkenin ve finansal enstrümanın olumsuz etkilendiğini ve ülkenin ana sektörlerinin durma noktasına geldiğini görebiliriz. Türkiye’de ortaya çıkan Covid-19 Pandemisinin etkileri aşağıda alt başlıklarda açıklanmaktadır.

1.5.1. Demografik Etkiler

Türkiye’de Covid-19 Pandemisinin patlak vermesinden 2022 Kasım ayına kadar geçen süreçte toplam 101.492 birey yaşamını yitirmiştir. Sonuç olarak, bütün ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de bir nüfus düşüşü yaşanmıştır. İstanbul,

Türkiye'nin nüfusundan en çok etkilenen ili olmuştur. İstanbul'un yıllık nüfusu Tablo 1.1'de verilmiştir.

Tablo 1.1.Türkiye Covid-19 Tablosu

Kaynak: <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66935/genel-koronavirus-tablosu.html>

Tablo 1.2. Yıllara Göre İstanbul Nüfusu

Yıl	İstanbul Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2021	15.840.900	7.933.686	7.907.214
2020	15.462.452	7.750.836	7.711.616
2019	15.519.267	7.790.256	7.729.011
2018	15.067.724	7.542.231	7.525.493

Kaynak: Nüfusu.com, <https://www.nufusu.com/il/istanbul-nufusu>

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayınlanan İstanbul nüfusuna baktığımızda (Tablo 1.2.) İstanbul nüfusunun bir önceki yıla göre 378,448 bin kişi yükselerek 15 milyon 840 bin 900 olduğu görülmektedir (Türk İstatistik Kurumu). İstanbul'un nüfusu uzun zamandan beri ilk kez 2020 yılında düşmüştür. Salgından etkilenen yukarıda belirtilen ortamda ekonomik ve sosyal kayıplar artmış, toplumsal sorunlar derinleşmiş, psikolojik engeller ortaya çıkmıştır. Bu durum karşısında çalışan insanların iş yerine gitmeden çalışabilmeleri nedeniyle daha az nüfuslu bölgelere yerleşmeleri anlaşılır bir durumdur. Bu sebeple Covid-19 Pandemisi olağan demografik süreçten uzaklaşmaya yol açmıştır (Civelek 2021: 45).

1.5.2. Sosyal Etkiler

Covid-19 Pandemisinin etkisinin artmasıyla birlikte karantina tedbirleri uygulanmış ve eğitim kurumları, işyerleri, kişilerin sosyal hayata katıldıkları yerler geçici olarak kapatılmış veya sosyal mesafe kurallarına göre düzenlenmiştir. Kişisel sosyalleşmede çok önemli olan okul, iş yerleri ve sosyal alanlar askıya alınmıştır. Yüz yüze iletişim sistemi olmadığı için sosyalleşme işlevi geçici olarak zayıflamıştır. Yani salgından korunmak için insanlar kendi sınırlarına çekilmiş ve insanlar arasındaki etkileşim ev içinde kapatılmıştır. İnsanların eğlenip vakit geçirebileceği kafe, restoran gibi işletmeler kapanmıştır. Tüm bunlar insanların giderek içine kapanmasına ve sosyal yaşamlarından taviz verilmesine yol açmıştır (Güven 2020: 64).

1.5.3. Psikolojik Etkiler

Türkiye'de yaşanan Covid-19 Pandemisinin şoku, bireylerin psikolojisini olumsuz etkileyerek korku, depresyon, travma, endişe ve kaygı yaşamalarına neden olmuştur. Karantina tedbirleri nedeniyle insanların evde daha çok vakit geçirmesi insanların sosyal hayattan giderek daha fazla uzaklaşmasına psikolojik olarak daha da kötüleşmesine zemin hazırlamıştır. Türkiye'de Covid-19 Pandemisinin ruh sağlığı üzerindeki etkisini ortaya koyan bir araştırma yapılmış, bu araştırma Covid-19 Pandemisinin bireylerin ruh sağlığını etkileyerek tahammülsüzlük, kaygı, korku, kaygı, depresyon ve strese yol açtığını göstermiştir. (Civelek 2021: 47).

Aynı şekilde Covid-19 Pandemisinin psikolojik etkisini ortaya koyan bir çalışmada, bireysel farklılıklar da dahil olmak üzere Covid-19 Pandemisinin insan psikolojisi üzerindeki etkisi ve yaşamı tehdit eden Covid-19 Pandemisi sırasında ve sonrasında “Stresle ilişkili ve travma cinsel etkinin, sosyal ve kültürel özelliklere, sosyoekonomik koşullara, ruh sağlığına ve kişisel özelliklere göre değişebildiği ortaya konmuştur (Aşkın vd., 2020: 309).

1.6. Covid-19 Pandemisinin Sosyal Yaşama Etkisi

Covid-19 gibi doğal veya insan yapımı unsurlar felakete neden olabilir. Covid-19 pandemisi gördüğü gibi, insanlık tarihinde ciddi bir rol oynamış, birçok

ölüme ve günlük yaşamın aksamasına neden olmuştur. Modern dünyada değişimler görülebilmektedir. (İnce vd. 2020: 570).

Virüsün yayılmasını önlemek, kontrol altına almak ve sağlık sistemi üzerindeki yükünü azaltmak için günlük hayatı ve insanın beden ve ruh sağlığını etkileyen birçok önlem alınmıştır. Bu önlemler arasında kişisel hijyen, sosyal mesafe, yüz yüze eğitim ve bazı yerlerde hareket sürelerinin sınırlandırılması yer almaktadır (Işıklı 2020: 6).

Covid-19 tüm dünyaya hızla yayılarak birçok insanı öldürmüş ve dünya ekonomisini alt üst etmiştir. Covid-19 Pandemisi sel, kasırga, deprem veya savaşa benzememektedir. Etkisi eskisine göre azalmış olsa da bu felaketin tam olarak ne zaman sona ereceğini tahmin etmek imkansızdır. Ancak bu, insan hatası ve insan bulaşmasından kaynaklanan insan yapımı bir felaket olarak görülebilir (Karakas 2020: 571).

Salgınlar, diğer doğal afetlerle birlikte afet olarak kabul edilir. İnsanların doğal afetlere karşı bir dereceye kadar psikolojik tepkileri vardır. Bu tepkilerin şiddeti, insanların ne ölçüde doğal afetlere maruz kaldığına ve mevcut koşullara bağlıdır. Yani tüm afetler gibi Covid-19 Covid-19 salgını insanları psikolojik olarak etkilemektedir. Doğal afetlerin risk altındaki farklı gruplar üzerindeki olumsuz etkisi her zaman daha fazladır. Bu risk gruplarına örnek olarak çocuklar, yaşlılar, engelliler, kronik ruhsal ve fiziksel hastalığı olanlar ve yoksullar gösterilebilir (Pefferbaum, North 2020: 511).

Covid-19 Pandemisi iki tür sağlık sorununa yol açmıştır: bunlardan ilki virüsün doğrudan insan vücudunda yol açtığı sağlık sorunları olup diğeri ise ruh sağlığı sorunlarıdır. Bu sorunlar kaygı ve paniğe neden olabilir. Covid-19'u sadece kritik bir durum olarak değil, aynı zamanda bir akıl sağlığı acil durumu olarak düşünülebilir. Salgın hastalıklar insanların sadece fiziksel sağlığını olumsuz etkilemekle kalmaz, hasta olsun ya da olmasın herkesin ruh sağlığını da ciddi şekilde etkiler (Işıklı 2020: 22).

Covid-19 pandemisi toplumsal hayatı çok ciddi şekilde etkilemiş ve toplumsal hafızada derin yaralar bırakmıştır. Evde kalma, sosyal mesafe kuralları, hijyen kavramları, maske takma ve sokağa çıkma yasakları gibi karantina önlemleri

sosyal hayatın kapsamını daraltmıştır. Halk sağlığını etkileyen acil durumlar, bireylerin kendilerini güvensiz ve kafası karışmış hissetmelerine neden olabilir. Aynı şekilde, işyerlerinin ve okulların kapanması toplum üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır. Bu koşullar, bireylerin ve toplumların sağlığını ve esenliğini etkilemektedir (Karakaş 2020: 572).

Küresel salgın Covid-19'a insanların psikolojik tepkisi, korku ve korku duygularının merkezde olduğu bir endişe hali olmuştur. Dünya Sağlık Örgütü'nün Covid-19'u küresel bir salgın ilan etmesiyle birlikte toplumdaki korku, kaygı ve umutsuzluk seviyeleri doğal olarak artmıştır. İnsanlardaki bu psikolojik tepkilerin ardından bireysel, toplumsal ve küresel düzeyde önlemler alınmaktadır (Karakaya 2020: 21). Ölümcül Covid-19 pandemisi ile birlikte insanların akut stres reaksiyonları olarak bilinen psikolojik belirtileri, olağanüstü durumlara normal bir tepki olarak görülmektedir. Bilişsel, duygusal, fiziksel, davranışsal ve sosyal olarak kategorize edilen, kişinin içinde bulunduğu durum ve koşullara göre değişen, her birey için farklı şekillerde ve şiddette yaşanan bir takım tepkiler vardır.

1.6.1. Covid-19 Pandemisinde Ülkemizde Uygulanan Politikalar

Türkiye, Covid-19 pandemisinin seyrinden büyük ölçüde etkilenmiştir. Covid-19 Pandemisi Türkiye ekonomisine ağır bir yük getirmiştir. Sokağa çıkma yasakları, seyahat kısıtlamaları, eğlence ve sanat etkinliklerinin askıya alınması, üretim, hizmet sektörleri ve turizm faaliyetlerini durma noktasına getirmiştir (Akın, Uçar 2021: 52). Ülkemizde ve dünyada salgını kontrol altına almak için alınan kısıtlayıcı kararların çoğunun olağanüstü hal ilan edilmeden uygulandığı da tartışmalıdır (Dönmez 2021: 96).

Türkiye'de, halk sağlığının korunması, ekonominin korunması, çalışma hayatında yaşanan noksanlıkların giderilmesi, eğitim faaliyetlerinin aksamadan devam edebilmesi adına çeşitli politikalar benimseyip uygulamaya konulmuştur. Türkiye'de izlediği politikalarla hem salgının kontrol altında tutulabilmesi hem de kamusal ve toplumsal yaşamın salgın öncesindeki gibi devam edebilmesine yönelik adımlar atmaya çalışılmıştır.

1.6.2. Ekonomi ve Çalışma Hayatındaki Politikalar

18 Mart 2020'de Ekonomide İstikrar Kalkanı programıyla birlikte daralan piyasalara yönelik tedbirler alınırken aynı zamanda hastalığın yayılmasına neden olan ve teması gerektiren ticari faaliyetlere yönelik tedbirler de alınmaya başlanmıştır. Koronavirüs Tedbirleri başlıklı genelgeler ile ekonomik denetim önlemleri uygulamalarına katkı sunulmuştur. Örneğin bu genelgelerin etkisiyle 15-18 Mart 2020 tarihleri arasında ülke genelinde 149.382 iş yeri geçici süreliğine kapatılmıştır. Sadece paket servis, gel-al benzeri şekilde, müşterilerin oturmasına müsaade etmeden hizmet verebilmesi sağlanmıştır. 24 Mart 2020 tarihinde yayınlanan genelgeyle marketlerin çalışma saati ve marketlerde alışveriş yapan müşteri sayısı düzenlenmiştir. (Turan, Çelikyay 2020: 18)

24 Mart tarihinde yaklaşık 1.9 milyon kişi mücbir sebep hali kapsamına alınmış, Nisan, Mayıs ve Haziran'da KDV ve muhtasar beyannamelerine ilişkin ödemeler 6 ay ertelenmiştir. Konaklama vergisi ise kasım ayına kadar ötelenmiş, sokağa çıkma yasağı bulunanların beyanname vermeleri ve vergi ödemeleri yasak dönemi sonrasına kadar ertelenmiştir. Halkbank'ın tüm esnafa 25 bin TL nakit kredi ve 25 bin TL ticari kart vermesi desteği sağlanmıştır. Yine ilk önce kronik rahatsızlığı olan vatandaşlar ve 65 yaş üzeri vatandaşlar için getirilen araç muayene ertelenmesi daha sonra genelleştirilmiştir. (Turan, Çelikyay 2020: 19)

22 Mart 2020 tarihinde kamu kurumlarının rotasyonlu, esnek ve uzak ofis sistemine geçmesine karar verilmiştir. İşten çıkarmaları önlemek için, Covid-19'dan etkilenen işletmelerin çalışanlarına kısa çalışma ödeneği sunulmuştur. Yine 2 milyar TL'lik kaynak kullanılarak ihtiyaç sahibi 2 milyon 111 bin aileye 1.000 TL'lik nakdi yardımda bulunulmuştur.

Türkiye'nin Covid-19 ile mücadelede ekonomi temelli politikaları, esas olarak ülkeyi desteklemek için gelirlerin ertelenmesi, işten çıkarmaların yasaklanması ve kredi olanaklarını genişletmeyi hedeflemiştir. Ekonominin bu sektörüne müdahale ve düzeltmeler, pandemi sürecinde üreticilerin ve vatandaşların can damarı olmuştur. Ancak ekonominin çarklarını döndürmeye yönelik bu çalışmalar kısa vadeli koruma sağlayan çalışmalardır.

1.6.3. Eğitim Alanında İzlenen Politikalar

Türkiye’de, Covid-19 pandemisi sebebiyle yüz yüze eğitim veren okulların tatile edilmesinden dolayı uzaktan eğitim sistemine geçilmiştir. Türkiye’de uzaktan eğitim araştırmaları, üç bağımsız TV kanalı ve Eğitim Bilişim Ağı (EBA) aracılığıyla yürütülmüştür. Üniversitede yüz yüze eğitim yapılmamasına karar verilmiştir. Uzaktan eğitim, açık öğretim ve dijital öğrenme kurslarına devam etme kararı alınmıştır. Sınavların dijital ortamda yapılmasına karar verilmiştir. Üniversitenin derslere ara vermesi nedeniyle yurt ücretleri öğrencilere iade edilmiştir.

Türkiye, Covid-19 nedeniyle milyonlarca öğrencinin eğitimden mahrum kaldığı bir dönemde, eğitimin aksamaması için gerekli tüm önlemleri almıştır. Sınav takvimi güncellenerek bazı sınavlar yüz yüze yapılamadığı için öğrenciler bu dönemde sınavlardan muaf tutulmuştur.

Bu eğitim alanlarında politika araştırması, Covid-19 sürecinde sürekli eğitime yönelik bir adımdır. Türkiye çok kısa sürede uzaktan eğitim sistemine uyum sağlamış ve eğitimin sürekliliğini sağlamak için gerekli tüm imkânları seferber edecek tedbirler alınmıştır.

Pandemi öncesi dönemde de tartışılan eğitimde fırsat eşitliği konuları, Covid-19 sürecinde daha derin meseleler haline gelmiştir. Uzaktan eğitim sisteminin bir eksiği, sunulan hizmetlerden her öğrencinin eşit şartlarda yararlanamaması, internet, bilgisayar ve televizyon erişimi olmayan dar gelirli ailelerin çocuklarının uzaktan eğitim sisteminden yararlanamamasıdır. Uzaktan eğitim sisteminin bir başka başarısız yönü de, öğretmenler ve öğrenciler arasında yeterli etkileşimi sağlayamamasıdır. (Yıldız, Vural 2020: 122).

1.6.4. Sağlık Alanındaki Politikalar

Türkiye’de Covid-19 vakaları tespit edilmeden çok önce dünyadaki gelişmeleri takip edebilmek için 15 kişilik bir operasyon merkezi kurulmuştur ve birçok farklı alan uzmanı bir araya getirerek danışma kurulu görevi görece bir koronavirüs bilim kurulu oluşturulmuştur. Sağlık Bakanlığı bünyesinde ülkede Covid-19 ortaya çıkmasından çok önce atılan bu adım, Türkiye’nin salgınla mücadele konusundaki ciddi niyetini gözler önüne sermektedir. Bilim Kurulu, salgın sürecinde hükümetin karar alma mekanizmasına ilk elden tavsiyelerde bulunmak üzere 10

Ocak 2020'de kurulmuştur. Ülkemizde ilk vakaların görüldüğü 11 Mart 2020'den sonra bilim kurulunun önerileri doğrultusunda kısıtlamalar getirilmiştir. Bilim Kurulu yanında kurulan Sosyal Bilimler Kurulu da salgında destekleyici rol oynamıştır (Cansever 2021: 74).

Sağlık Bakanlığı'nın 20 Mart 2020 tarih ve 14500235-403,99 sayılı genelgesine göre tüm özel hastaneler ve vakıf hastaneleri epidemiyoloji hastanesi olarak ilan edilmiştir. (www.saglik.gov.tr).

Türkiye'de COVID-19 hastalığının sıklığına ve yol açtığı ölümlere dair bilgi paylaşımı Mart 2023'te sonlandırılmıştır.

Covid-19 ile mücadelenin ilk aşamalarında Sağlık Bakanlığı öncülüğünde Baykar, Arçelik, Askerî Elektronik Sanayi (ASELSAN) ve Sanayi Bakanlığı iş birliğiyle ventilatör ekipmanları geliştirilmiştir (Aselsan, 2020) ve kullanılmak üzere hastanelere dağıtılmıştır. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bünyesinde, Türkiye Bilim ve Teknoloji Araştırma Kurumu Genetik Mühendisliği ve Bioteknoloji Enstitüsü - Marmara Araştırma Merkezi (TÜBİTAK MAM) koordinasyonunda, çok sayıda üniversiteden araştırmacı, özel sektör personeli ve kamu Ar-Ge birimlerde Covid-19 aşısı ve tedavisi geliştirilmiştir. (www.saglik.gov.tr).

Covid-19'a karşı geliştirilen aşı ülkemize tanıtılmış ve aşılama araştırmaları kademeli olarak sağlık personeli ile başlayıp daha sonra yüksek riskli yaşlılar ile yürütülmüştür. Aşı takvimi ve aşılacak popülasyon Sağlık Bakanlığı tarafından belirlenmiştir. Türkiye'deki aşılama oranları sürekli güncellenen günlük verilerle Sağlık Bakanlığı internet sitesinde paylaşılmıştır. Türkiye'de Sinovac ve Pfizer/Biontech aşıları kullanılmıştır. Biontech aşısı iki doz, Sinovac aşısı ise belirli periyotlarda 3 doz olarak yapılmıştır. Ülkemizde aşı ilk defa Sağlık Bakanı tarafından piyasaya sürülmüştür.

İKİNCİ BÖLÜM

2. MUHASEBE KAVRAMI VE MUHASEBE MESLEĞİ

Çalışmanın bu bölümünde, muhasebe mesleğinin tarihsel süreci ve mesleğe yönelik kısa bilgilere yer verilecektir.

2.1. Muhasebenin Tarihsel Süreci

İnsanlar var olduğu günden itibaren sürekli bir mücadele vermek zorunda kalmıştır. Zamanla ekonomik hayatlarının canlanmasıyla bir takım hesap tutma işlemlerinin olması gündeme gelmiştir. Tarihsel kökleri çok sağlam olan muhasebe, günümüzde de halen önemini korumaktadır. Muhasebe sistemlerinin günden güne evrimleştiği gözlemlense dahi, halen ilk günkü amacına benzer şekilde yol aldığı söylenebilir. Zamanın şartları kendi döneminde incelendiğinde ilkel yöntemlerle tutulan kayıtların, dijitalleşme sonucunda bilgisayarlar üzerinden yürüdüğü görülmektedir (Yavuz 2014: 18).

Muhasebe sisteminin ne zaman kullanıldığına dair süreç Babil imparatorluğuna kadar uzanmaktadır. Eski Mısır döneminde papirüs üstünde hesaplaşmaya dair metinlerin olduğu görülmektedir. Yunan medeniyetinin de tapınak ve bankaya ait hesaplar tuttuğu belirlenmiştir. Romalıların ilk çağın sonlarına doğru, hesap kayıtlarında önemli ilerlemeler kaydettiği ifade edilmektedir (Sevilengül 2011:6). Dönemin şartlarında muhasebe kayıtlarının kil tablete yazılması muhasebenin kökenine dair önemli ipucu olarak görülebilir. Ayrıca hesap tutmanın toplumlar açısından önemine de vurgu yapmaktadır. İşletmelerin ilerlemesinde en önemli faktörlerden birisi, eldeki bilgiler ve kayıtları doğru analiz ederek işletme yönetimi sergilemesidir. Bu kapsamda muhasebenin vergi, kontrol, ticari kanıt ve rapor gibi önemli amaçlarının çok kullanıldığı ifade edilmektedir (Kızıl 1996: 1).

İlkçağ uygarlığında gelişen kayıt tutma düzenekleri, yaşanan olaylar karşısında gelişimini tam anlamıyla sağlayamamış, Batı Roma'nın yıkılmasıyla birlikte geliştirilen kayıt teknikleri de yıkılmıştır. Muhasebe kayıtlarının 7000 yıl geriye uzandığı ancak bu kayıtların düzenli şekilde tutulmuş olanlarının XIV yy.'dan

sonra görüldüğü ifade edilmektedir. Böylelikle muhasebenin bu yüzyıldan sonra dönüm noktası yaşadığı söylenebilir (Can 2007: 2).

Luca Pacioli'nin kuruculuğunu yaptığı çift taraflı kayıt sistemiyle beraber, muhasebe doğal gelişiminden uzaklaşarak, ticari hayatta yaşanan değişim ve gelişimlere uyum sağlama sürecini hızlandırmıştır. XIX yy.'da muhasebenin organizasyon vasıtası şeklinde değerlendirilmesinden uzaklaşarak, yönetimin hedeflerine yönelik işlemesi pratik ve teorik açıdan zenginleşmesinin görüldüğü dönemlerdir (Feyiz 2010: 12).

Muhasebe sisteminin gelişimini hızlandıran en önemli süreç olarak, yaşanan sanayi devrimi gösterilebilir. Demiryolları işletmelerinin kurulup gelişmesi, ulaşımın kolaylaşması, ticaretin canlanmasını dolayısıyla da muhasebenin canlanmasını sağlamıştır. (Aktaş, Kuloğlu 2018). 1830'da safha maliyeti 1850'de ise birleşik maliyet, 1900'lerde ise FIFO kavramları geliştirilmiştir. XX yy.'ın ilk yarında olan bu gelişim bu yüzyılın ikinci yarısında da birçok muhasebe teorisinin gelişmesine katkı sağlamıştır (Yücel 1982: 225). Ülkemizde ise muhasebenin 1850'li yıllarda 'kanunname-i ticaret' ile başladığı görülmektedir. Bu kanunda Fransız ticaret kanununun tercümesi olması sebebiyle Fransız ticaret kanununun etkilerinin olduğunu söylemek mümkündür (Küçüksavaş 1997: 10).

Türkiye'de iktisadi faaliyetlerin düzenlenmesi amacıyla 1936'da yürürlüğe giren 3460 sayılı Kanun, işletme bütçesi ve maliyet muhasebesiyle ilgili ilk adımlar olarak görülmüştür (Feyiz 2010: 12). 1940'da çıkan Kazanç Vergisi, 1950'de kabul edilen gelir vergisi muhasebe uygulamasının önemini yükseltmiştir. 1956'larda ise Vergi Usul Kanunu, Gelir ve Kurumlar Vergisi Kanunu muhasebede önemli gelişmelerin oluşumuna zemin hazırlamıştır (Kaygusuz vd. 2013: 6). Amerikan muhasebe sisteminin ülkemizde 1960'larda etkisini göstermesiyle 1994'e kadar muhasebe yalnızca vergi muhasebesi için gerekli görülmüş ve bu sistemin tek yönlü gelişimi gözlenmiştir (Küçüksavaş 1997: 11). 1993'e gelindiğinde ise, 'Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu'nun kabulüyle muhasebe sisteminin önemli bir gelişim gösterdiği kabul edilmiştir. 2002 yılında TMSK (Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu)'nın

kurulması 2011’de Kamu Gözetimi Muhasebesine ve kurulan Denetim Standartları Kurumuna yerini bırakmıştır (Şenol 2018: 13).

2.2. Muhasebe Kavramı ve Fonksiyonları

İnsanların kendi aralarında, mal veya hizmetin değiştirilmesiyle başlayan süreç muhasebe alanının ortaya çıkarak gelişim göstermesinin temelini oluşturmaktadır. İşletmeler açısından büyüyen faaliyetler beraberinde muhasebenin de büyümesine zemin hazırlamıştır (Sümer, Ataman 1996: 3). Türk Dil Kurumu (TDK) muhasebe kavramını; “hesaplaşma, karşılıklı hesap görmek, hesap işiyle uğraşmak, hesapların tamamı, hesaplama işlerinin yürütüldüğü yer ve saymanlık” olarak tanımlamaktadır. İnsanların mallarındaki hareketliliği veya değişiklikleri takip etmesi bir zorunluluk olarak gösterilebilir. (Acar, 2014: 11). Nitekim bu takibi yapmayanların zarara uğrayacağı öngörülebilir ve mal sahibine ciddi faydalarının olduğu söylenebilir. Bireysel malların takibinden ziyade, ticarete konu olan mülklerin veya malların izlenmesi daha önemlidir. Bu noktada muhasebenin şu tanımını vermekte fayda vardır: ekonomik bir birimin para ile ifade edilen işlemlere ait belgelerin toplanıp, sınıflandırılıp kayıt edilerek, yorumlanmak suretiyle kullanıcılara sunulmasıdır (Erdoğan vd. 2014: 3).

Muhasebe bir evin bütçesinden, devletler bütçesine kadar gerekli olan bir organizasyon faaliyetini ifade etse de temel olarak işletmeler açısından önemi ve yeri çok ayrıdır. Çalışmanın tabiatı gereği işletmeler açısından muhasebe kavramına dair bilgiler verilerek, muhasebenin işletmeler özelinde incelenmesi sağlanacaktır. Nitekim muhasebe bir işletmenin doğuşundan itibaren çalışmaya başlayarak, tasfiyesine kadar geçen süreçte her daim hayatta kalan tek organıdır (Özyürek 2009: 4). İşletmeleri oluşturan bölümler içinde, yönetim, üretim, insan kaynakları, satış vb. diğer bölümlerin içinde hiç şüphesiz en önemli birim muhasebe birimidir. Bu önem muhasebe birimini, ayrı bir ilim olarak nitelendirmelere kadar uzanmaktadır. Bektöre muhasebenin sistemleşmiş bir bilgi olmasının ilim olarak kabul edilmesi gerektiğini ifade ederek, mali karakter işlemlerini sınıflandırıp kaydetme ilmi olarak nitelendirmektedir. Muhasebenin yalnızca bu fonksiyonları bulunmamakta, bunlara ek olarak işlem özetlerini yaparak, analizlerini yapıp yorumlamak suretiyle raporlama özelliklerinden de söz etmek gerekmektedir (Çetiner 2008: 9).

Muhasebenin ilim olma özelliğine vurgu yapanların olduğu gibi sanat olarak nitelendirenler de vardır. Muhasebeyi sanat olarak kabul edenlerin esas düşüncelerinin kaynağı, bir manzara resmi çalışan iki farklı ressamın ortaya çıkardığı iki farklı eser olursa, aynı iki mali tabloyu yorumlarken iki muhasebecinin farklı sonuçları ortaya koyacağıdır. Bu yönüyle sanat olduğu öne sürülmektedir ancak burada, kim nasıl yorumlarsa yorumlasın somut bir sonuç vardır ve değişmez (Özyürek 2009: 5).

Muhasebe tarihin ilk dönemlerinde en önemli görevi ticari işlemler veya faaliyetlerin deftere kayıt edilmesi gibi basit bir görevdi. Zaman içinde işletme faaliyetlerinin artış göstermesi, ekonomik gelişmeler muhasebe alanında da bir takım yenilikler yapmaya ve kendini geliştirmeye mecbur bırakmıştır. Muhasebenin günümüzde, işlemlerin kayıt etmesinden analiz edilmesine kadar birçok fonksiyonu üstlendiği görülmektedir. Muhasebenin fonksiyonlarını dört grupta incelemek mümkündür. (Çonkar vd. 2010: 5).

Kayıt: Muhasebe; finansal içeriği bulunan işlemlere ait belge ve bilgileri toparlayarak, doğruluk düzeyini kontrol eder ve ilgili defterlere kayıt işlemini gerçekleştirir.

Sınıflandırma: Yevmiye defterine yapılan kayıtlar sonucunda birçok bilgi birbirini takip etmektedir. Yüzlerce hatta binlerce farklı özelliklere sahip bilgilerin tarihe göre sıralanması, kullanıcılar açısından fazla faydalı olmayabilir. Nitekim bu bilgilerin istenen düzeyde yararlanabilmek için düzenli şekilde sınıflandırılması gerekmektedir. Yevmiye defterinde tarih sırasıyla kaydedilen işlemlerin, defteri kebir hesaplarına geçirilmesiyle gerçekleşmektedir.

Raporlama (Özetleme): Sınıflandırılmış ve sıralandırılmış olan muhasebe verilerinin rahatlıkla kullanılması için bu kadarı yeterli olmamakta, ayrıca özetlenmesi de gerekmektedir. Sözü geçen bu özetleme işleminin belli kurallar çerçevesinde hazırlanacak finansal tablolar aracılığıyla gerçekleşmektedir. Finansal tabloların (bilanço, gelir tablosu, fon akım tablosu, nakit akım tablosu, kar dağıtım tablosu, öz sermaye dağıtım tablosu) en önemli özelliği, belli bir anda işletme finansal ve faaliyet açısından görünümü ya da bir dönemin sonuçlarını yansıtacak raporlardan oluşmaktadır.

Analiz ve Yorumlama: Muhasebenin analiz ve yorumlama özelliğinin dışındaki diğer özellikler artık muhasebenin klasik işlemleri olarak görülmektedir. Bilgi teknolojilerinin kullanıldığı günümüzde, muhasebe verilerini kullanıcıların alacakları kararda veya durum değerlendirmesi yapmasında verilerin yorumları ve analizleri oldukça önemlidir (Altuğ 2006: 35). Bu noktada tabloların yorumlanması veya analiz edilmesi meslek mensubunun tecrübesi ve becerisiyle yakın ilişki içindedir. Bu noktada muhasebe sorumlusunun finansal analiz teknikleriyle kullanıcıların kaliteli ve özet bilgilere ulaşmasını sağlayabilir. Bu noktada muhasebecinin kendi bilgi ve tecrübesi doğrultusunda yorumlama yapacağı söylenebilir. Şöyle ki muhasebenin yalnızca kayıt ve arşivleme gibi görevinden söz etmek pek doğru olmamakla beraber, bu verilerin analiz edilerek yorumlanması da oldukça önemlidir.

2.2.Muhasebenin Temel Kavramları

Muhasebe, farklı birçok konuda karar alıcılar için gerekli bilgileri temin eden bir organizasyondur. Dolayısıyla muhasebe işletme organizasyonunun odağında yer alarak, ürettiği bilgilerle ilgililere karar almalarında yardımcı olmayı amaçlamaktadır. En doğru kararların alınmasında etkili olan tarafsız ve doğru verilerin toparlanmasıdır. Bu bağlamda doğru ve objektif verilerin hazırlanmasında bir takım standartlar ve temel kavramların varlığından söze edilebilir. Bu temel kavramların birbiriyle iç içe geçen yapısı bu kavramları bir bütün olarak ele almayı gerektirmektedir (Şenol 2018: 39).

1. Sosyal Sorumluluk kavramı: İşletme taraflarının hiç bir ziyana uğramaması için, ekonomik faaliyetlerin devamlılığını sağlamak için ahlaki değerlere ve üstlenilen görevlere sadık kalarak toplumun gelişimine katkı sağlamak olarak tanımlanmaktadır (Özcan 2013: 23). Muhasebeye yönelik uygulamaların yürütülerek, mali tabloları düzenlemek bunları yetkililere sunmak yalnızca işletme açısından değil toplumsal anlamda da oldukça önemlidir. Dolayısıyla sosyal sorumluluk kavramının toplumun çıkarına yönelik tarafsız ve dürüst olunmasını nitelemektedir.

Söz konusu kavram, muhasebenin organizasyonunda, muhasebe uygulamalarının yürütülmesinde ve mali tabloların düzenlenmesi ve sunulmasında, belli kişi veya grupların değil, tüm toplumun çıkarlarının gözetilmesi ve dolayısıyla bilgi üretiminde gerçeğe uygun, tarafsız ve dürüst davranılması gereğini de ifade etmektedir(Akdoğan, Tenker 2001: 45).

2.Kişilik kavramı: Bu kavram işletmenin, işletmeyle ilgili bulunan tüm kişi, kurum ve kuruluşlardan bağımsız bir kişiliğinden bahsetmektedir. İşletmenin, işletme sahiplerinden veya ortaklarından bağımsız bir kişiliği vardır. Bu kavram işletmenin tüzel kişiliğine vurgu yapmaktadır. İşletmenin kişilik olarak tanınması, finansal raporlara dahil edilecek hususları belirleme noktasında katkı sağlamaktadır (Erdoğan vd. 2014: 12).

3.Süreklilik: Bu kavramda işletmenin ömrünün belli bir süreye dayanmaksızın devamlılığını nitelendirmektedir. Bu durum işletme sahibinin veya ortaklarının hayat sürelerine bağlı değildir ve maliyet esasının temelini oluşturmaktadır (Akdoğan, Sevilengül 1994: 4). Nitekim mali tabloların normal olarak işletmenin devamlılığını ve öngörülen tarihte faaliyetine devam edeceği varsayımından beslenmekte olduğu ifade edilmektedir. Böylelikle işletmenin faaliyetinin önemli ölçüde azalmayacağını varsaymaktadır.

4.Dönemsellik: Bu kavrama göre işletmelerin, süresiz ömre sahip olduğu varsayılmaktadır. Bu süresiz ömür, işletme faaliyetleri sonucunu inceleyebilmek ve takip edebilmek için belirli dönemlere ayrılmaktadır. Bu dönemler işletmenin sektörüne ve faaliyet konusuna göre, aylık, üç aylık, altı aylık, dokuz aylık ve yıllık olarak belirlenmektedir. Dönemsellik kavramı, her bir dönemin faaliyet sonucunun diğer dönemlerden bağımsızlığı şeklinde olmasını ifade etmektedir. Bu kavram işletme faaliyetinin zamanlı kontrolünün yapılarak değerlendirilmesi ihtiyacıyla ortaya çıkmaktadır. Nitekim işletmenin faaliyetleri sonucundaki karlılık oranının tespit edilmesi olmadan diğer giderlerin sağlıklı yapılması mümkün değildir. Bu nedenle faaliyetlerinin genellikle yıllık baz alınmaktadır (Küçüksavaş 1997: 12).

5.Maliyet Esası Kavramı: Bu kavram işletme tarafından edinilen varlık ve hizmetlerin muhasebeleştirilmesinde, bunların elde edilme maliyetlerinin esas alınması gereğini ifade eder. (Akdoğan ve Sevilengül 1994: 5)

6.Parayla ölçülme kavramı: Bu kavram ise parayla ölçülebilen iktisadi olay ve işlemlerin kayıtlara ortak bir ölçü ile yansıtılmasını ifade eder. (Akdoğan ve Sevilengül 1994: 5)

7.Tarafsızlık ve belgelendirme kavramı: Muhasebe kayıtlarının gerçek durumunu yansıtması, usulüne ve amacına uygun olarak objektif belgelere dayandırılması gerektiğini ve muhasebe kayıtlarında esas alınacak yöntemlerin seçilmesinde önyargısız ve tarafsız olunmasını ifade etmektedir.” (Muhasebe Sistemi Uyg. Gn. Tebliği Sıra No:1)

8.Tutarlılık kavramı: seçilen muhasebe politikalarının, muhasebe uygulamaları için dönemler itibariyle değiştirilmeden uygulanmasını ifade etmektedir. (Erdoğan vd. 2014: 13).

9.Tam Açıklama Kavramı: Mali tabloların bu tablolardan yararlanacak üçüncü kişilerin doğru karar vermelerine yardımcı olacak ölçüde açık ve anlaşılır olmasını ifade eder.(Muhasebe Sistemi Uyg. Gn. Tebliği Sıra No:1)

10.İhtiyatlılık kavramını: Bu kavram için yapılan ilk tanımlarından biri, Bliss'in ihtiyatlılık tanımıdır. Bu tanım, ‘oluşacak karları bekleyerek buna göre hareket edilmeli, ancak meydana gelecek tüm zararı dikkate alarak ona göre davranılmalıdır’ tanımıdır. (Küçüksavaş 1997: 14).

11.Önemlilik kavramı: Bu kavram ise bir olayın veya bir hesap kaleminin nispi ağırlık değerinin, mali tablolar dikkate alınarak yapılacak değerlemeleri veya alınacak kararları etkileyebilecek seviyede olmasını ifade etmektedir. (Muhasebe Sistemi Uyg. Gn. Tebliği Sıra No:1)

12.Özün Önceliği Kavramı: Bu kavram gereğince işlemlerin kayıtlara yansıtılmasında onların biçimlerinden önce finansal özellikleri ve işletme için ifade ettiği gerçekliği göz önünde tutulur. (Muhasebe Sistemi Uyg. Gn. Tebliği Sıra No:1)

2.4. Muhasebeye Yön Veren Gelişmeler

Muhasebe, bir işletmede oluşan finansal işlem ve olayları kaydeden, sınıflara ayıran, analiz eden, yorumlama yapabilen ve sonuçlarını ilgili kişi ve gruplara aktaran veri sistemlerindedir. Muhasebe bilgileri, ilgililerin doğru kararlar

alabilmesi için planlayıp, faaliyete geçirip ve kontrolünü temin eden bilgi sistemidir. Bu sebeple muhasebe işletmelerin dili gibi değerlendirilir.

Muhasebenin iki tane temel taşı vardır. Bunlar muhasebe teorisi ve muhasebe pratiğidir. Muhasebenin teorik ve pratik yönleri sürekli aktiflik halindedir. Muhasebe uygulaması, rapor sistemi ve hesap planı olmak üzere iki bölüme ayrılmaktadır. Raporlama sisteminin ve hesap planının; muhasebe teorisinde öngörülen kavram, ilke ve standartlara göre oluşturulması çok önemlidir (Nalbantoğlu 2003: 45).

Muhasebe programları, devlet yapıları, devlet kurumlarının organizasyonu, küreselleşme, teknolojik gelişmeler, eğitim seviyesi, kültürel etkileşimler, insanların yaşama standartları ve ekonomisi, ulusal-uluslararası dengeler gibi birçok kategoriden etkilenir. (Nalbantoğlu 2003: 45).

2.4.1. Küreselleşme

21'inci yüzyılın temel özelliklerine bakıldığında en değerli konu başlıklarından birisi küresel bir dünya düzeni yaratma çabası ve bu yolda sınır çizgilerin geçilmesidir. Dünya ticaretinin uluslararası boyutlara ulaşması, dünyanın büyük bir pazar haline gelmesi küreselleşmenin sonucudur. Küreselleşme dünyadaki bütün işletmelerin muhasebe sistemlerini ve muhasebe sektörünü hızlı ve ciddi ölçüde etkilemiştir, işyerlerinin uluslararası değerler başarmasını ve uluslararası işlere katılmasını sağlamıştır ve uluslararası muhasebe standartlarının oluşturulması gerekliliğini ortaya dökmektedir.

Ortak muhasebe standartlarının kullanılması, finansal tabloların oluşturucuları ve kullanıcıları için herkesin kullanabileceği muhasebe dilini oluşturur. Ortak muhasebe dili ile hazırlanan finansal tablolar, bunları hazırlayanlara ve karar alma süreçlerinde kullananlara çok fazla fayda sağlamaktadır. Aynı zamanda farklı standartlar kullanılarak çok fazla finansal tablolar oluşturma ihtiyacını gidererek maliyetleri düşürür. (Civan, Yıldız 2004: 175).

2.4.2. Teknolojik gelişmelerin etkisi

İş yerlerinde kullanılan ve değişen teknolojinin getirdiği gelişmelerin benzer zaman içinde muhasebe programlarında ve muhasebe işinde ciddi değişimleri

yanında getirmektedir. Bunun gibi teknolojik gelişmelerin yansımaları aşağıdaki gibi sıralanabilir;

Bilgi ve İletişim Teknolojileri: Muhasebe süreçlerinde, bilgisayarlarda komutlanan etkin kullanımı belgeleme, kayıt ve rapor gibi benzeri süreci dönüşüme uğratmıştır. Muhasebe, geçmiş olayların kaydedildiği bir defter hazırlama düzeninden bilgi teknolojisinin yardımıyla bir plan programı, değerlendirme ve analiz aracına dönüşmüştür. Bunun gibi gelişmelerle birlikte muhasebe personelinin iş ve yükümlülükleri de yavaşça değişime uğramıştır. İş yerlerinin yönetilmesi, muhasebeci personelden bilgileri çoğaltan ve yönetilmesine yol gösterici kişiler olduğundan teknoloji tabanlı bilgiler ve kontrolü sistemlerin planlanmasında ve yürütülmesinde ilk başta gelmesini beklenir (Uyar 2006:7).

Üretim Teknolojileri: Yaşadığımız dönemde üretimin fazlaşması ve kısıtlı kaynaklar, işletmeler arasında rekabeti ortaya çıkarmıştır. Rekabetin şuan ki dönemimizde, geniş zamanlı planlamaları uygulayamayan, ilerisini göremeyen ve değişiklik gösteren müşterilerin beklentilerini yeterine getirmede etkisiz kalmakta olan firmaların yaşama tutunma şanslarını da bitirme durumuna getirmiştir. Teknolojinin gelişmesi ve yükselen rekabet işyerlerinin işini uygulama stillerinde ve üretime geçme yerlerinde de değişikliklerin olmasını sağlamıştır. Üretim yerlerindeki bu değişiklikler iş yerlerinin maliyetini hesaplamada ve maliyetini kontrol etme süreçlerinde de değişikliklere yol açmıştır. Bunun nedeni ise yeni üretim yerlerinde geleneksel maliyetlemenin yöntemleri, doğru maliyet bilgilerine erişmede beklentiyi karşılayamamış olmasıdır. (Kabaklı 2007: 51).

2.4.3. Ekonomik Gelişmeler

Ekonominin ve teknolojinin gelişme gösterdiği alanlarla beraber muhasebe dalı ve işindeki gelişimleri izleyen, analizini gerçekleştiren, bunun gibi gelişmelere de yol gösteren bir muhasebe ortamı oluşturulmuştur. Profesyonel muhasebe tanımıyla aktarılacak bu kavramın içeriği de fazlasıyla değerlidir. (Duran ve Acar 2020: 54). Ekonomideki olaylar ve değişimler muhasebe işinden arzu edilen görevleri de yükseltmiştir. Bunun benzerleri ise; maliyet ve yönetim muhasebesi, denetçilik, bütçeleme ve kurumsallık yönetimsellik, risk yönetimselliği, değerlendirme ve derecelendirme işlemleri, bilgi işlem sistemlerinin tekrardan oluşturulması,

finansal raporlama becerilerinin analiz edilmesi ve hatta aynı becerilerin gelişiminin yükseltilmesi, AR-GE planlamaları. Listelenen bunun gibi maddeleri daha sonraki süreçlerde ve gelişimi artan şartların etkileşimi altında devamlı değişmelere açık olacağı görülmektedir. Ekonomi alanlarındaki planlamaların öneminin yükseltilmesiyle beraber, bunun gibi planlamaların kayıtlarının tutulması ve raporları elinde bulunduran muhasebenin ve muhasebe işinin de değeri yükselmiştir. Kısaca bahsi geçen iş sahibi bireylerin yeni gelişmeleri izleyerek kendisini gelişmiş ve değişim gösteren düzenin içinde geliştirmeleri de oldukça önemli bir edinmektedir (cihaterturk.com 2018).

2.4.4. Ekonomik Krizler

Muhasebe mesleğini etkisine altına alan bir diğer olay ise -hatta ülkemizde de görüldüğü gib-i gelişim gösteren ülkelerin çoğunlukla karşılaşmakta olduğu ekonomi kaynaklı krizlerin görülmesidir. Ekonominin dalgalı gidişatı ile ülkemizdeki muhasebe işçisine düşmekte olan görevler ikiye ayrılmaktadır. İlki, krizler yaklaşmadan daha öncesinde önemler alarak işyerinin (sahibinin) ekonomik krizlerden daha düşük etkilenmesi noktasında nelerin uygulanması gerektiğini belirtmesi, ikincisiyse, ekonomik krizlerden sonraki süreçlerde daha az hasarlarla giderilmesi hususunda muhasebecilere düşmekte olan görevlerden bir kaçıdır. Muhasebecinin, kendilerini ve mükelleflerini oluşabilecek her türlü risk faktörlerinden koruyabilmeleri gerekmektedir. Ekonomik krizlerin yaşandığı dönemlerde iş yerlerinin genel olarak görülen özellikliği ise finans bakımından zayıflığı daha az seviyelerde tutmalarıdır (Uzay 2004: 38-39).

2.4.5. Dinin etkisi

Muhasebe işiyle uğraşan bireyin taşıması gerekli özelliklerinden hatta en değerlisi onun ahlaki prensibidir. İş ahlakı, iş sahibinin bağımsızlıklarını, kendilerinin kontrollerini ve dürüstlüklerini gösterir. Bu konuda muhasebe işçisinin ahlaki değeri işin sosyal sorumluluklarının gerçekleştirmesinde etkili bir koşul oluşturmaktadır. İş değerlerinde güzel oluşumlar elde edilen muhasebeciler kendilerine ve topluma da karşı sorumluluklarının bilincindedirler.

2.4.6. Ticaretin etkisi

1956 senesinden itibaren yasada olan 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu, dünyanın ticaretlerinde oluşan gelişmelerin sonucunda, sabit gereksinimleri gidermede etkisiz kaldığı görülmektedir. Öyle ki; serbestleşen pazarları ve rekabetin ekonomisindeki genişleyen çaptaki yaygınlık kazanılması ile işletmeler ve şirketler, uluslararası ortamda çok rahatlık gösteren hareketlerden başlamış ve bu durumdan daha pratikleşen ve yenedünyanın düzenleri ile uyumlu bir Ticaret Kanunu'nu oluşturmuştur. Bahsi geçen gelişmeler konusunda Türkiye'nin Avrupa Birliği uyum süreçleri nedeniyle ilk başta temel kanunların farklılaşması, finans ve sermaye piyasaları ile ilgili düzenlemeleri ilerletmek üzere ulusal ve uluslararası düzeyde iş yaşamını kolaylaştıran hükümleri getirilmesi zorunluluk talep edilmiştir. Başka yönden Türkiye'nin AB uyum süreçlerinin dışındaki uluslararası ticaretler, endüstriler, hizmetler, finanslar ve sermayeler piyasalarının parçalarından oluşması sebebiyle hatta finansal raporlama tekniğinde şeffaf olması yeni ve kabulü onaylanmış konseptlerden yeniden bir Ticaret Kanunu'na hâkim olma gereksinimi oluşmuştur.

2001 senesinde Türk Medeni Kanunu'nda, 2011 senesinde Borçlar kanununda ve Hukuk Mahkemeleri Kanunu'nda uygulanan geniş farklılaşmalar, Türk Ticaret Kanunu'nun yenilenmesini mecburi kılmakta diğer önemli olayların başında da geldiği görülmektedir. Cumhuriyet'in dönemlerinde yürürlüğe eklenen eski Türk Ticaret Kanunu farklı devletlerin ticaretin kanunlarına esinlenerek hazırlanmış, kullanılmış olan dilin ağırlığı ve ülkemizdeki başka kanunlarla da uyumsuzluk sağlamasından dolayı eksik kalmaktadır. Dünya'nın ticaretindeki yaşanmakta olan küresel gelişmelerin sonucunda hali hazırda yasa ve kanunlar da eksik kalmaktadır. Emeklerin, sermayelerin ve üretimlerin coğrafyası ve siyasal bir sınırlar tanımamasından, her geçmekte olan günlerde artarak yükselen bir yarış haline gelmesi ve en dikkat çeken ise dünya ticaret pazarının görmekte olduğumuz en geniş bir pazara sahip olduğu gerçekliği göz önüne getirmiştir (Altunyıldız 2012: 25). Bahsi geçen gelişimlere baktığımızda Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne uyumsallaşma süreçlerinden ötürü ilk baştaki asıl kanunların farklılaştırılması, finans ve sermaye piyasaları ile ilgili değişimlerden ilerlemek üzere ulus ve uluslararası manada iş yaşamı rahatlatıcı hükümlerin uygulanmasına mecburi kılmıştır. Bunlara

ilave teknolojinin gelişmesiyle hatta internet gündelik ve iş yaşamımızda ki geniş alanları etkin olarak değişiklik yapmamıza, mesleki uygulama ve yasaların yenilik kazanmasını ihtiyacını ortaya çıkarmıştır (Akdoğan, Sevilengül 1994: 22).

14.02.2011 tarihli 27846 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu tek bir parça halinde incelediğimizde bir tek içeriği olarak değil de sistematik olduğu için farklı bakış açılarından yenilikler getirilmiştir. Yenilikler Türk Tarih Kurumu (TTK)'na bakıldığında denetimleri ilgilendiren hükümlerin ilk olarak geldiği farklı hükümlerin Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS) ve muhasebe ilkelerinin etkisi altında kalarak hazırlanmakta olduğu görülmektedir. Özellikle, maddelerin gerekliliğinde, muhasebenin temel prensiplerinden oluşan şeffaf ve tutarlı olma ilkesine atfedildiği gözlenmektedir (gib.gov.tr 2018).

Türk Ticaret Kanunu (TTK)'nun muhasebe uygulamaları için hazırladığı yenilikler hususunda, 6102 sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'nda gerek muhasebe uygulamalarında veya muhasebe standartlarında, gerekse denetimde veya denetim standartlarında bu alanda ses getirecek yasal düzenlemelerin değişimleri oluşturulmuştur. Yeni TTK ile bundan sonra vergisel sorumlulukların tamamlanması için muhasebe anlayışları bırakılarak, muhasebenin asıl işlevlerinden yönetime ve ticari işletme ile ilgilenen üçüncül bireylere mali durumlar hakkında uluslararası standartlarda raporlamalar hazırlayarak doğru bilgileri sunmak amacıyla ön plana çıkarılmaktadır. Başka bir deyişle, Yeni TTK'ya göre muhasebe bundan sonra vergilerin yasalarına göre değil de Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS) / Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS)'nın çevirisi niteliklerini taşıyan Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu (TMSK) (1)'dan sunulan Türkiye Muhasebe Standartları (TMS) / Türkiye Finansal Raporlama Standartları (TFRS)'na göre tutulmaya başlanmıştır. Bununla beraber, muhasebe “vergisel nitelikler” taşıyıcı özelliği kalmayacak ve finansal tabloların hazırlanması ve sunulması esaslarında ilişkin kavramsal çerçevelerde de gösterildiği gibi finansal raporlama kamusal düzen içinde yer almayacaktır. Bundan dolayı, vergilerin verileri ve sonuçlarında muhasebenin bir neticeye varıp amaçları da benzer şekilde olmayacağı sonucuna varılmıştır.

6102 sayılı yeni Türk Tarih Kurumuna göre bir tek vatandaşlara açık şirketlerin değil vatandaşlara açıklık sağlanmayan şirketlerin de muhasebe sistemlerinden TMS / TFRS ile uyumluk halini getirmektedir. Bu ise, şirketlerde muhasebe sisteminde çok sayıda farklılıkların getirileceği manasına gelmiştir. Hali hazırda muhasebe sistemimizin birkaç istisna haricinde yönetmelik olarak Vergi Usul Kanunu (VUK), maliye bakanlığınca muhasebe sistemleri uygulama genel tebliğlerine ve 6762 sayılı TTK aracılığıyla düzenlemeler yapılmaktadır.

Yeni TTK bu düzenlemeleri birleştirecektir. 6102 sayılı yeni TRK maddeleri 1522'ye benzer birkaç tasarıların oluşturulma sürecinde işyerleri açısından küçüklük veya büyüklük ölçeği ayırımına tabi tutulup küçük ve orta büyüklükteki iş yerlerini tanımlayarak, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ve TMSK'nın fikirleri hakkında ölçütlerden, Yeni TTK'nın ticari defterleri ile finansal tabloların ve raporlanmaya tabi olanların ilk önce geleceği üzere ilgilendiren bütün hükümlerine uygulanmaktadır. Yeni TTK madde 1523'de bahsedilen KOBİ ilkelerinin sermayesindeki şirketleri de kapsamakta olduğu bu ilkelerin içindeki sermaye şirketlerinin ise büyük sermaye şirketleri görüleceği söylenmiştir. Yeni TTK muhasebe ve denetim işi bakımından işin değerini ortalığa sunan yeni işlerle muhasebe işini vergi muhasebeciliğinden bilgi muhasebeciliğine kadar ilerleten bir çıkış zemini olduğu görülmektedir (Ulusan vd. 2012: 13).

Yeni TTK'nin muhasebe ve denim uygulamalarındaki oluşturduğu değişimler şu şekilde sıralanabilir;

- Defterler ve belgeleri kapsayan değişimler,
- Envanter ve değerlemeleri kapsayan değişimler,
- Muhasebe standartlarındaki uygulamaların sorumluluğunu kapsayan değişimler,
- Bağımsız denetimi kapsayan değişimler.

2.5. Türkiye'de Muhasebe Mesleği

Muhasebe, kurumların ve vatandaşların kaynağını, mal varlığının kontrolünü sağlayarak kişinin ve kurumların çıkarı sağlama yönünde hareket etmektedir. Hatta kasıtlı veya kasıtsız işlenen yolsuzlukların ve hataların önlenmesidir. Muhasebe işi

günümüzün çok fazla üzerine düşülen ve fazlasıyla çalışma olanaklarına sahip meslek gruplarının birisidir. Muhasebe işi uğraştırıcı bakımında zor bir iş dalı olduğundan dolayı kendi içerisinde de kısım kısım bölünmektedir. Bölünen bölümlerin en gözdeleleri, muhasebe personeli, muhasebe müdürü, muhasebe öğretmeni, serbest muhasebeci mali müşavir, yeminli mali müşavirlik gibi benzeri kısımlardan oluşmaktadır (Sevilengül 2005: 56).

Muhasebe mesleğinin ülkemizdeki yasalaşması 3568 nolu yasa ile 01.06.1989 senesinde oluşturulan “Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve yeminli Mali Müşavirlik Kanunu” 13.06.1989’da 20194 nolu gazetede ilan verilerek uygulanmaktadır. Bahsi geçen yasa ile işin çalışma hususları ve işin faktörleri söylenmektedir. Yasa sayesinde bütün muhasebecilerin ortaklaşa hesapları kullanabilmektedir (Pekdemir vd., 1999: 9).

2.5.1. Muhasebe Mesleği ve Önemi

Yaşamakta olduğumuz yüzyıl içinde en fazla bahsi geçen tanımlardan birisi de bilgi devri yani başka bir söylemle doğru bilgiler kullanım devri olarak geçmektedir. Bu devrin faktörlerine uyum sağlamak ve uluslararası rekabetlerde gerilere gitmemek içinde bütün toplulukların bilgileri etkili olarak yönetebilmesi gerektiği görülmektedir. Bilgilerin olduğu toplumda iş yerlerinin başarı kazanması, fazlasıyla işyerini yakından ilgilendirmekte işyeri dışını ve işyeri içini bilgilerle çok hızlı ve sağlıklı olarak toparlanması, yine çok hızlıca, sağlıklıca ve etkin şekilde işyeri hakkındaki düşünceleri uygulayabilecek şekilde işleyebilmesine bağlıdır (Çonkar 2008:1).

Muhasebe, bir işyerinde oluşan finansal boyuttaki sorunları kanıtlayıcı verilerle sunarak, ulusal para birimi tarafından, günlük defterler vasıtasıyla kaydedilen, büyük defterler desteğiyle hem günlük defterlere uygulanan kayıtların kontrolünü sağlayan ve sınıflandırılmasını yapan, büyük defterlere uygulanan işlemlerin kontrolünü sağlayarak mizanlarda özetleyen ve daha sade olarak gösterilmesine etki eden, işyeri ile ilgili bütün ortamların fayda sağlaması için raporlar ve analizlerle yorumlama yapabilen önemli bir parçadır (Erdemir ve Aytar 2017:504).

2.5.2. Muhasebe Meslek Mensuplarında Bulunması Gereken Özellikler

Teknolojide yaşanan gelişimlerin hızlı seyretmesi insanları ömür boyu eğitim içinde olmaya götürmektedir. Nitekim bu durum muhasebe meslek mensupları için de geçerlidir ve meslek mensupları sürekli yenilenme içinde olmalıdırlar. Bu noktada meslek mensuplarının, mesleğin etik ve kurallarını sağlıklı şekilde uygulamasına yardımcı olacak bir takım özelliklerinin olması gerekmektedir. Meslek mensuplarının taşıması beklenen bir takım özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkündür.

İletişim: iletişim hayatın her alanında olduğu gibi meslek mensuplarında da iyi olması beklenen bir etkileşim aracıdır (Akbulut 1999: 21). Nitekim iletişimi düşünceleri sözlü veya yazılı olarak sunma yeteneği olarak tanımlamak mümkündür. İletişim kavramının altında, tartışmada veya savunmada kişinin kullanacağı yeteneği yatmaktadır. İletişimin bir başka yönü ise takım ruhuna uyum sağlayabilmesidir. Bu noktada bilgi ve iletişime yönelik teknolojilerin kullanılması da iletişim yetenekleri arasında gösterebiliriz. Dolayısıyla meslek mensuplarının yeni teknolojiler ve kültürlerle açık olması bu doğrultuda değişim göstermesini beklenmektedir (Özyürek 2009: 71).

Entelektüel beceri: iyi bir meslek mensubunun taşıması gereken bir başka özellik entelektüel bakış açısı ve becerisidir. Nitekim son zamanlarda gündeme gelen şirketler skandalı problem çözme ve analitik düşünce becerilerinin muhasebede önemli olduğunu göstermektedir (Başar 2007: 59). Entelektüel beceriler, sorunların teşhis edilmesinde, önceden öngörülmesinde, çözüm yollarının bulunmasında, etik meselelerin belirlenmesinde ve beklenmeyen isteklere cevap verilmesini kapsayan bir süreçtir.

Kişisel beceriler; meslek mensubunun farklı grup ve farklı kişilerle iş birliği içinde olması, çevresini etkileme, çatışmaları çözme, organizasyon özelliği ve yönlendirme gibi niteliklerini kapsamaktadır. Bunlara ek olarak, etiksel ve kişisel sorumluluklar çerçevesinde kendine saygı duyarak dürüstlük çizgisinde olma süreci olarak ifade edilebilir (Şenol 2018: 45). Meslek mensubunun bir diğer sahip olması gereken özellik ise genel bilgidir. Meslek mensuplarının ekonomiden, matematiğe

istatistik bilimine ve gündeme dair bilgi düzeyinin yeterli olması gerekmektedir (Başar 2007: 59).

Muhasebe meslek mensubunun bir diğer özelliği örgüt işletme ve muhasebe bilgisinin iyi olmasıdır. İyi bir muhasebecinin, işletme faaliyetlerinin, ekonomik, politik, yasal ve sosyal yönlerini iyi bilmesi beklenmektedir. İşletmedeki değişimi başlatma veya yönetme hakkında yeterli düzeyde bilgisinin olması, bilgi teknolojilerine yatkınlığının olması istenir. Bunlara ek olarak alanında büyük bir dikkat göstererek, mevzuatlardaki değişikliklerden haberdar olması, muhasebeye etki edecek politik gündemden haberdar olması, mesleki etik ve ahlak çerçevesinde yeterli olmasıdır. Nitekim meslek mensubunun işletme bilgilerini değerlendirip, yorumlamak gibi önemli görevleri bulunmaktadır (Sürmeli 2004: 111).

2.6. Covid -19 Pandemisinin Muhasebe Mesleği Üzerine Etkisi

Muhasebe mesleğinin genel anlamda stresli ve iş yükünün çok olduğu meslek grubunda ilk sırayı aldığı söylenebilir. Muhasebe meslek mensuplarının esas geliri, alanlarında hizmet verdikleri mükelleflerden ya da kurumlardan, hizmet karşılığı aldıkları bedellerdir. Pandemi sürecinde, kısmen veya tamamen kapanan işletmelere ekonomik kriz gibi bir yükte eklenince birçok sektör ve işletmenin zor günler geçirmesi kaçınılmaz olmuştur (Topçu, Demirkol 2022). Bu zorluk işletmelere muhasebe hizmeti veren meslek mensuplarında da kendini hissettirmiştir. Böylelikle bualanda faaliyet veren kişilerin azalması, meydana gelen sorunların başındadır. Ayrıca işletmeleri kapanan mükellefler veya kısmı kapanış yaşayan mükelleflerden tahsilatta yaşanan sorunlar her meslek mensubunun önemli gündem konusu haline gelmiştir. Bu süreçte muhasebe meslek mensuplarının, mesleklerini icra etme noktasında karşılaştıkları belli başlı sorunlar şu şekilde sıralanmaktadır:

- Muhasebe biriminin iş yükünü arttırdı
- Tahsilâtlarda gecikmeleri oluşturdu
- Meslek mensuplarında psikolojik olumsuzlukları beraberinde getirdi
- Mesai saatlerinin değiştirdi
- Mükellef sayısında azalmalar oldu

Belirlenen bu sorunlara ek olarak, bölgesel veya çalışma koşullarından kaynaklanan farklı sorunların da görmezden gelinmesi mümkün değildir. Genel

çerçevesi bu sorunların çözümü olacak şekilde atılacak adımlar sektörün rahat bir nefes almasına katkı sağlayacaktır (Erol, Ayboğa 2021). Nitekim tarih boyunca hemen her kültürde muhasebe mesleğinin saygınlığı ve önemi hiç azalmamıştır. Günümüzde de meslek mensuplarının faaliyet alanlarının arttığı görülmektedir. Küreselleşmenin yaygınlaştığı dünyada pazar ekonomisinden, uluslararası yatırımlara kadar bir çok alanda muhasebe biriminin önemi günden güne artmaktadır. Her ne kadar pandemi zamanında zor günler geçirmiş olsa da yakın zamanda bu şokun atlatılarak yoluna devam edeceği şeklinde bir çıkarımda bulunmak mümkündür. Muhasebe mesleğinin diğer mesleklere nazaran önemli bir takım avantajlara sahip olduğu söylenebilir. Gerek meslek mensuplarının bireysel özellikleri gerek mesleğin kabul görmüş normlar ve ilkeleri, muhasebe mesleğini ileriye taşımaktadır (Arslan 2021). Bu özelliklerden en önemlisi olarak ifade edebileceğimiz husus bilgisayar ve internet kullanımının yoğun olmasıdır. Günümüz teknolojisinde internete ulaşmanın yaygın olduğu düşünüldüğünde, dijitalleşmeye yatkın olan mesleğin ileride daha da çok değer göreceğini ifade etmek mümkündür (Özçelik 2021: 259).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.COVID 19 SALGINININ MUHASEBE MESLEĞİNE ETKİSİ ve GÜNCEL DURUM: SİVAS İLİNDE BİR UYGULAMA

Covid 19 pandemisinin Sivas özelinde muhasebe mesleği üzerine etkilerinin belirlenmesini amaçlayan bu araştırmanın bu bölümünde, çalışmanın yöntemine dair bilgiler ve elde edilen anket sonuçlarının değerlendirilmesine yer verilmiştir. Anketler sonucunda elde edilen sonuçlar ayrı tablolar halinde sunularak yorumları yazılmıştır.

3.1. Araştırmanın Önemi

Yakın zamanda tüm dünyayı kasıp kavuran covid-19 pandemisinde evvela insanların ortak kaygısı olarak sağlıkları güvenlikleri olmuştur. Virüsün tanınması, bilgilerin bilinmesine kadar geçen süreçte, söz konusu sağlık olunca insanların ekonomik veya politik süreçlerini öteleyerek yaşam konusunu gündeme almalarını sağlamıştır. Sağlığı korumak amacıyla insanlar uzaktan çalışmak zorunda kalmıştır. Kapanan iş yerlerinde, üretimin durmasında ve tedarik zincirinin kırılmasıyla ciddi ekonomik kayıplar oluşurken muhasebe kayıtlarının, denetiminin de bu kırılmalardan etkilendiği söylenebilir. Bu bağlamda meslek mensuplarının psikolojik, sosyal ve ekonomik yönde nasıl etkilendiğinin belirlenmesi, varsa sorunun çözümüne yönelik atılacak en önemli adımlar arasında gösterilebilir. Mesleğin mevcut durumunu incelemek, geleceğine yönelik tahminlerde bulunmak ve problemlerin çözümüne yönelik yol haritasının belirlenmesi oldukça önemli bir husustur. Ekonominin taşıyıcı gücü olarak görülen işletmelerin faaliyetlerini sürdürmesi oldukça önemlidir. Bir işletmenin faaliyetini devam ettirmesinde en önemli etkenlerin başında muhasebe sisteminin olduğu söylenebilir. Bu bağlamda yapılan bu çalışmayı önemli kılan önemli nokta meslek mensuplarını inceliyor olmasıdır. Bu çalışmayı önemli kılan bir başka nokta ise, ilgili literatüre katkı sağlayacak nitelikte olmasıdır. Sivas ili özelinde

yapılan araştırmanın sonuçları diğer iller açısından da benzerlik gösterebileceği unutulmamalıdır.

3.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın en temel amacı; yakın tarihte tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de ağır izlerinin görülerek hayatın normal akışını bozan Covid-19 pandemisi sürecinde, muhasebe meslek mensuplarının nasıl etkilendiğini belirlemektir. Araştırmanın bir başka amacı ise, Sivas özelinde araştırmaya dahil edilen meslek mensuplarının mevcut durumlarını belirlemek suretiyle meslek mensuplarının mevcut durumlarını belirlemektir. Bu ana amaç altında, literatüre katkı sağlayarak diğer araştırmacılara yol gösterici olması amaçlanmaktadır. Ayrıca araştırmada aşağıdaki sorulara cevaplar aranmıştır.

Araştırma Hipotezleri;

Bu araştırma için 16 adet hipotez kurulmuştur.

H₁:Pandeminin tamamen bittiğini düşünme durumu cinsiyete göre farklılık gösterir

H₂ : Pandeminin etkisini kaybettiği düşüncesi cinsiyete göre farklılık gösterir

H₃: Pandemiye karşı verilen mücadeleyi yeterli bulma durumu cinsiyete göre farklılık gösterir

H₄: Pandemiyle mücadele için alınan tedbirlere uyulduğu düşüncesi cinsiyete göre farklılık gösterir

H₅: Pandemi sürecinde mükelleflerle iletişim sorunları olduğu düşüncesi yaşa göre farklılık gösterir

H₆: Muhasebe iş yükünde artış olduğu düşüncesi yaşa göre farklılık gösterir

H₇: Vergi dairesinin kapanmasıyla zorluk yaşadığını düşünme durumunu yaşa göre farklılık gösterir

H₈: Pandeminin muhasebe kayıtlarına ulaşmakta zorluk yaşattığını inanma düşüncesi yaşa göre farklılık gösterir

H₉: Dijitalleşmenin mesleği olumlu yönde etkilediğini düşünme eğitim durumuna göre farklılık gösterir

H₁₀: Olası yeni bir pandemiye hazırlı olma durumu eğitim durumuna göre farklılık gösterir

H₁₁: İnternet sayesinde sürecin kolay atlatıldığını düşünmenin eğitim durumuna göre farklılığı önemlidir

H₁₂: Pandeminin gelirleri düşürdüğü düşüncesi eğitim durumuna göre farklılık gösterir

H₁₃:Covidle mücadele kapsamında alınan önlemlerin mükellefleri zor duruma düşündüğü düşüncesi mesleki unvana göre farklılık gösterir

H₁₄: Kapanmalardan dolayı mükellef sayısında azalma olduğu düşüncesi mesleki unvana göre farklılık gösterir

H₁₅: işyerini kapatan küçük esnafın çok olduğu düşüncesi mesleki unvana göre farklılık gösterir

H₁₆: Mükelleflerle iletişim sorunlarının olduğu düşüncesini mesleki unvana göre farklılık gösterir

3.3. Literatür Taraması

İnsanlar tarihin hemen her sürecinde farklı birçok salgı ve hastalıklarla mücadele içinde olmuştur. Bu bağlamda dünya tarihinde insanoğluna en önemli tehdit unsurunun salgınlar olduğu söylenebilir. Tarihsel süreçte insanların göçebe yaşantısı ve ticaret için yer değiştirmeleri salgınların fitilini ateşlerken, günümüzde salgınların bilinçli olarak yapıldığı, dünya nüfusunun azaltılması gerektiğine yönelik teoriler gündemde ki yerini her zaman korumuştur. Bu teorilerin kesin ve doğru cevaplarını önümüzdeki birkaç yıl içinde kesinlik kazanacaktır. Yakın zamanda tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisinin birçok sektör üzerinde etkisinin olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda bilimsel çalışmaların pandeminin etkisini belirlemeye yönelik hız kazandığı söylenebilir. Covid-19 pandemisinin farklı sektörlere ve ekonomiye etkisini incelemeyi amaçlayan çalışma örnekleri aşağıda yer almaktadır.

Papadopoulou ve papadopoulo (2020) tarafından meslek mensuplarına yönelik “Covid-19 salgınında muhasebe mesleği” çalışması yapılmıştır. Yapılan çalışmanın amacı Yunanistan'da muhasebe mesleğinin nasıl geliştiğini araştırmaktır. 171 örneklemeden oluşan anket çalışması yapılmıştır. Yazarlar tarafından yürütülen çalışmada meslek mensuplarının ekonomik açıdan bir takım sorunlar yaşadığını, ifade etmektedirler. Meslek mensuplarının, özellikle olumsuz zaman baskısıyla iş stresi ve kaygı düzeylerinin yükseldiği belirlenmiştir.

Ardiny (2020) çalışmasında Covid-19 pandemisinde muhasebe mesleğinin karşılaştığı zorlukları ele almıştır. Araştırmada, uluslararası ve yerel düzeyde yayınlanmış verileri ve raporları gözden geçirmiştir. Bu inceleme bibliyometrik analiz yöntemiyle yapılmıştır. Yapılan çalışmada Covid 19 un defter değeri de dahil olmak üzere bir takım belirsizleri de beraberinde getirdiği, Şerefiye dahil maddi olmayan varlıklar ile nakit akışı için sürekliliğin uygulanmasına ilişkin zorlukları ve kredi zararları gibi olumsuzlukların oluştuğunu tespit etmiştir.

Mihai ve arkadaşları (2020), tarafından yapılan çalışmada, Romanya'da Covid-19 Pandemisi sırasında muhasebe mesleğine ağır iş yatırımları incelenmiştir. Veriler çevrimiçi bir anket dağıtılarak toplanmış ve SPSS yazılımı kullanılarak işlenmiştir. Araştırma sonuçlarında muhasebecilerin uzaktan çalışmaya çok hızlı şekilde uyum sağladıkları, Covid-19 pandemisinde çalışmanın ek strese ve yorgunluğa sebep olduğuna vurgu yapılırken, aile ilişkilerinin olumlu yönde etkilendiği şeklinde sonuçlara ulaşılmıştır.

Rinaldi (2021) Covid-19 pandemisinin meslek mensuplarının ve muhasebe mesleğinin durumunu tahmin etmeye yönelik çalışma yapmıştır. Anket yöntemiyle verileri toplayan yazar, meslek mensuplarının tanıtıcı özellikleriyle anketteki ifadelerin farklılaşmasını belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmasında, muhasebe meslek mensuplarının krizin anlaşılmasında önemli rol aldıklarını ifade etmektedir.

Topçu ve Demirkol (2021) tarafından yürütülen çalışmada, Covid-19 pandemisinin muhasebe mesleği mensuplarına etkisini Yalova ili özelinde etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Veriler anket yoluyla toplanmıştır. Çalışmada, pandemi sürecinde insanların en önemli kaygısı kendi sağlıkları ve güvenlikleri olduğu ifade edilerek, birçok işletme iş süreçlerini değiştirerek uzaktan çalışmak zorunda kaldığını

ve muhasebe mesleğinin de bu yeni duruma uyum sağlamak zorunda kaldığını ifade etmişlerdir. Yalova ilinde muhasebe meslek mensuplarına yapılan anket sonucunda; Covid-19 öncesi ve Covid-19 sürecinde karşılaşmış oldukları değişkenler arasında herhangi bir farklılık olup olmadığını belirlemek istenmiştir. Yapılan analizler neticesinde, meslek mensuplarının Covid-19 öncesine göre çalışma saatinde ve iş yükü seviyesinde bir farklılık tespit edilmezken, gelirlerde, alacak tahsilinde, iş yükünde, iletişim ve iş stresi seviyesinde, uzaktan çalışma sıklığında Covid-19 öncesine göre farklılığının önemli olduğu belirlenmiştir.

Shahima (2021) Covid-19'un Bangladeş'te muhasebe mesleğine etkisine yönelik bir araştırma yapmıştır. Örneklem rastgele örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Örneklem Bangladeş'ten 190 kişiden oluşmaktadır. Beşli Likert ölçeği kullanılmıştır. Yapılan çalışmada yeni uyum sürecine muhasebecilerin adapte olduğu ancak teknoloji ile uzaktan çalışmanın bazı siber tehlikeleri de beraberinde getirdiği tespit edilmiştir.

Karyağdı (2021), muhasebe meslek mensuplarının covid-19 pandemi krizi ve etkilerini mesleki açıdan değerlendirme üzerine bir çalışma yapmıştır. Araştırma kapsamında nicel veri yöntemlerinden olan anket çalışması yapılmış ve elde edilen veriler SPSS 20 programında analiz edilmiştir. Yapılan çalışmanın sonuçlarına göre pandemi süreci, muhasebe meslek mensuplarını gerek işlerin işleyişi açısından gerekse maddi açıdan oldukça olumsuz yönde etkilediği, meslek mensuplarının tahsilat yapılamaması, gelir elde etmede sıkıntıların ortaya çıktığı, işyerlerinin geçici olarak hizmet vermemesi ve buna bağlı olarak mükellef sayılarında azalma olduğu, işletmelere danışmanlık yapma gibi iş yükünü arttıran ek işlerin ortaya çıkması gibi bir takım sorunlarla karşı karşıya kaldıkları tespiti yapılmıştır.

Giulia vd., (2022) tarafından yürütülen çalışmada, Covid-19 pandemisinde muhasebenin yaygın rolünü belirlemeyi amaçlamıştır. Veri toplama aracı olarak anket kullanıldığı çalışmada, pandemi sürecinde meslek mensuplarını bir takım tehlikelerin beklediği bu tehlikelerin en önemlilerinin ise, mesleğin uygulanması sırasında mükelleflerle oluşacak anlaşmazlıklar, finansal raporların oluşmasında sıkıntılar ve meslek mensuplarının ekonomik açıdan tehlikede oldukları şekilde çıkarımlarda bulunmuşlardır.

Breaz ve arkadaşları (2022), yaptıkları çalışmada Covid-19 pandemisi sırasında uzaktan çalışmanın muhasebe mesleği üzerine etkilerini incelemişlerdir. Veriler anket yoluyla toplanmıştır. Sonuçlar muhasebecilerin uzaktan çalışmaya uyum sağlamaya zorlandıklarını ve bu dönemden çok şey öğrendiklerini göstermiştir.

Arslan (2022) çalışmasında Covid 19 pandemisinin muhasebe meslek mensupları üzerindeki etkilerini Sivas özelinde incelemeyi amaçlamıştır. Arslan çalışması kapsamında Sivas'ta görevli muhasebe meslek mensuplarının örnekleme olduğu çalışmada, meslek mensuplarının salgınla birlikte ortaya çıkan uzaktan çalışma koşullarının mükelleflerle olan iletişim ve ilişkilerini olumsuz etkilediğini ve bu durumun iş streslerini artırdığını bununla birlikte salgın ile birlikte ortaya çıkan yasal düzenlemelerin de detaylı ve anlaşılır olmadığı bu yasal düzenlemelerin anlaşılması ve uygulanması için gerekli zamanın verilmediğine yönelik sonuçlara ulaşılmıştır. Bu olumsuzluklarla mücadele veren meslek mensuplarının, gereken itibarı ve ekonomik değeri görmedikleri şeklinde sonuçlara ulaşılmıştır.

Ceylan ve Hacıhasanoğlu (2022) tarafından yürütülen çalışmada, Covid-19 pandemisinde Yozgat ilindeki muhasebe meslek mensuplarının problemlerini tespit etmeyi amaçlamışlardır. Covid-19 pandemisinin meslek mensuplarını derinden etkilediğini düşünen araştırmacılar, covid sürecindeki problemlerin meslek mensupları açısından olanların ortaya konulması olarak belirlenmişlerdir. Anket yöntemiyle verilerin toplandığı çalışma sonucunda meslek mensuplarının stres, iş yükünün artması ve değersizleşme açılarından derinden etkilendiği, salgının mükellefleri olumsuz etkilemesi sonucunda muhasebecileri de maddi olarak etkilediği şeklinde sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca, muhasebeciler salgın dönemiyle beraber mesleğin artık dijital platformlara taşınarak uzaktan da yapılabileceğini düşündükleri, birçok evrakın kâğıt üzerinde oluşturulması ve dosyalanması bu mesleğin günümüzde uzaktan yapmasını olanaksızlaştırdığı gibi düşüncelerinin olduğu belirlenmiştir. Muhasebecilerin bu süreçte kendi tahsil edecekleri ücretleri vergiler veya beyanname ücretlerine eklenerek devlet garantisi altına alınması gerektiğini düşünmektedirler.

Köse, Altunay ve Bekci (2022) tarafından yürütülen çalışma; Burdur ve Antalya illerinde faaliyetine devam eden muhasebe meslek mensuplarının Covid 19

pandemisinden etkilenme durumlarını belirlemeyi ve meslek mensuplarının pandemi sürecinde alınan önlemlere uyumlarını değerlendirmeyi amaçlamışlardır. 515 meslek mensubunun örnekleme alınarak gerçekleşen çalışmada, katılımcıların demografik özelliklerinin, Covid-19 pandemisinden etkilenme durumlarına göre farklılığının önemli olduğu belirlenmiştir. Ayrıca meslek mensuplarının demografik özellikleriyle Covid-19 pandemisinde yaşanan değişikliklere uyum sağlama durumlarının farklılığı önemli bulunmuştur. Yapılan çalışmada erkek meslek mensuplarının daha çok etkilendiği, maddi olarak zorluklarla karşılaştığı, dijitalleşmeye uyumda zorlanıldığı tespit edilmiştir.

Azaltun ve arkadaşları (2022), yaptıkları çalışmada Covid-19 pandemisinin muhasebe mesleği ve muhasebe meslek mensuplarına etkileri üzerine bir araştırma yapmışlardır. Bu çerçevede yapılan nicel çalışmada anket ile veriler toplanmıştır. Demografik verilerden hareketle oluşturulan gruplar arasındaki farklılıklarının tespiti için ise T- testi ve Anova analizi yapılmıştır. Yine gruplar arasındaki ilişki, korelasyon ve gruplar arası etki ise regresyon modeli geliştirilerek analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda Covid-19'un teknoloji destekli dönüşümüne etkisi olduğu, geleneksel muhasebe işleri (kayıt, mizan hazırlama vb.) yerine yorum, analiz ve danışmanlık gibi işlerin ön plana çıktığı, meslek mensubunun psikolojilerini olumsuz etkilediği. Covid-19'un örgütsel dayanışma açısından etkilerinin olduğu, meslek mensuplarının ekonomik durumunu olumsuz etkilediği tespit edilmiştir.

Yapılan literatür taramalarında; erkek mensupların Covid-19 pandemisinden daha çok etkilendiği, meslekte maddi olarak zorluklar çekildiği, dijitalleşmeye uyumda zorlanıldığı, muhasebe meslek mensuplarının iş yüklerinin, streslerinin arttığı, iş yerinde geçirdikleri sürelerin azaldığı, iletişimlerinde aksaklıkların olduğu tespit edilmiştir. Meslek mensubunun alacak tahsilinde zorlandığı, dijitalleşmenin mesleğe olumlu katkısının bulunduğu ancak siber tehlikeleri de yanında getirdiği, Covid-19'un teknoloji destekli dönüşümüne etkisi olduğu, geleneksel muhasebe işleri (kayıt, mizan hazırlama vb.) yerine yorum, analiz ve danışmanlık gibi işlerin ön plana çıktığı belirlenmiş olup Covid-19 pandemisinin muhasebe mesleğine yönelik tüm bu olumsuzlukları muhasebe meslek mensubunun psikolojisini bozduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışma yapılan literatür çalışmaları gibi Covid-19'un muhasebe mesleğine etkilerini incelemiş olup yapılan çalışmalardan farklı olarak diğer araştırmalar Covid-19'un daha yoğun yaşandığı 2020-2023 aralığında yapılmış olup bu çalışma pandeminin etkileri muhasebe mesleğine etkilerini dahagüncel durumunu incelemek üzere 2023 yılında Sivas ili muhasebe meslek mensuplarına anket yoluyla yapılmıştır. Nitekim Covid-19 hastalık olarak varyantlarıyla devam etmektedir ancak psikolojik etkileri eskisi gibi devam etmemektedir. Bu yüzden Covid-19'un muhasebe mesleğine yapmış olduğu kalıcı etkiyi Covid-19'un etkilerinin yoğun olmadığı bir dönemde yapılan çalışmayla net görüleceği düşünülmüştür. Şöyle ki Covid-19'un psikolojik baskısının olmadığı bir dönemde daha net sonuçların alınacağı ön görülmektedir.

3.4. Evren Örneklem

Bilimsel araştırmalarda kullanılacak yöntemler araştırmacılara bir takım kolaylıklar sağlamaktadır. Çok sayıda bileşenden oluşan bir evrende araştırma yapılmak istenmesi durumunda, bu evren içinden homojen olarak seçilen grupta yapılacak incelemenin zaman ve maliyet açısından bir takım avantaj sağlamaktadır (Karasar 2011:45). Bu kapsamda çalışmanın evreni Sivas'ta yer alan Serbest Muhasebeciler ve Mali Müşavirler Odasına kayıtlı 319 meslek mensubundan 265 tanesinin aktif çalıştığı belirlenmiştir. Örneklemi ise anket formlarını dolduran 188 meslek mensubu oluşturmaktadır. Evrenin belli olduğu durumlarda örneklem hesaplama formülü aşağıda sunulmuştur (Karasar 2011: 45)

$$n = \frac{Nt^2p.q}{d^2(N-1) + t^2p.q}$$

Evren Büyüklüğü (N= 265)

T tablosu sabit değer (t= 1,96)

İncelenen olayın görülme sıklığı (p= 0,50)

İncelenen olayın görülmeme olasılığı (q=0,50)

Hata payı (q=0.05).

Olayın görülüş sıklığına göre yapılmak istenen sapma (d=0,05)

$$n = \frac{265 \times 196^2 \cdot 0.50 \times 0.95}{0.05(265 - 1) + 1.96^2 \cdot 0.50 \times 0.95} = 157$$

Formülde değerler yerine konulduğunda en az 157 kişinin örnekleme alınacağı belirlenmiştir.

Cronbach'a Alpha güvenirlik katsayısı 0.841 bulunmuştur.

3.5. Veri Toplama Araçları

Çalışmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Kullanılan anket formları iki bölümden oluşmaktadır. Formun ilk bölümünde katılımcıların tanıtıcı özelliklerine dair olan; yaş, cinsiyet, medeni durum, hizmet süresi, mesleğin yapıldığı yer, unvanı ve mükellef sayısı gibi bilgileri tespit etmeye yönelik ifadeler yer almaktadır. İkinci bölümde ise, COVID-19 pandemisine yönelik ifadeler yer almaktadır. 5'li likert tipinde hazırlanan bu bölümde katılımcıların ifadelere verdiği en olumsuz cevap çok az (1) en olumlu cevaplara verdiği cevaplar çok fazla (5) olarak puan karşılığı bulunmaktadır. Anket katılımcılara genel itibarıyla yüz yüze ulaştırılmış olup, o anda iş yerinde olmayan ya da anket doldurmak için zamanı olmayanlara internet üzerinden online şekilde doldurtulmuştur.

3.6. Verilerin Analizi

Çalışma kapsamında elde edilen veriler SPSS paket programına rakamsal olarak kodlanarak yüklenmiştir. Ankette yer alan ifadelerin seçilme sayısı ve yüzdeler oranlarının verilmesinin ardından. Likert kısmında yer alan ifadelerin ortalama puanlarının ifade karşılığı belirlenmiştir. Likert bölümde, katılımcıların alacağı en olumsuz cevap 1 ile en olumlu cevap ise 5 ile ifade etmektir. Bu nedenle bir ifadeden alınacak ortalamanın 5'e yaklaşması durumunda katılımcıların ifadelere çok fazla katıldığı belirlenecektir. Farklı bir ifadeyle ankette yer alan ifadelerin olduğu bölüme verilen cevaplar en olumsuz cevap 1'den başlamak üzere en olumlu cevap 5 olacak şekilde kodlanmıştır. Dolayısıyla ifadelerin cevap seçeneğinde yer alan "1 kesinlikle katılmıyorum", "2 katılmıyorum", "3 kararsızım", "4 katılıyorum" ve "5 kesinlikle katılıyorum" cevapları puan olarak kodlanmıştır. Bu durumda

katılımcıların bir ifadeden alabilecekleri puan ortalamasının 5'e yakın olması katılım düzeyini gösterirken, 1'e yakın olması katılmama düzeyini görmektedir. Programa kodlanan puanların cevapların ifade karşılığının hesaplanmasında aşağıdaki formül kullanılmıştır.

$$DA = \frac{EYD - EDD}{SS}$$

DA = değer aralığı (1 en kötü, 5 en iyi)

EYD= en yüksek değer (5)

EDD= en düşük değer (1)

SS = seçenek sayısı

Değerlerin formülde yerleştirilmesiyle

$$DA = \frac{5-1}{5}$$

Burada d= 0,80 olarak hesaplanmaktadır. Buna göre puan ortalamalarının ifade karşılığı aşağıda sunulmuştur.

	Puan Aralığı	Değer aralığı
Cevap		
Kesinlikle Katılmıyorum	1	1,00-1,79
Katılmıyorum	2	1.80-2.59
Kararsızım	3	2.60-3.39
Katılıyorum	4	3.40-4.19
Kesinlikle Katılıyorum	5	4.20-5.00

Örnekleme sayısı n>20 olduğu için pearson testi kullanılmıştır.

3.7. Bulgular ve Yorumlar

Çalışmada bu başlığın altında, elde edilen anketlere dair bulgular ve yorumları yer alacaktır. Katılımcıların tanıtıcı özelliklerine dair bulgular sayı ve yüzde olarak ölçekte yer alan ifadeler ise, katılım düzeyini belirlemeye yönelik ortalamalarının alınması suretiyle ayrı tablolar halinde sunulmuştur.

Tablo 3.1. Katılımcıların tanıtıcı özelliklerine yönelik bulgular

Cinsiyet	Sayı (n)	Yüzde (%)
Erkek	130	69,1
Kadın	58	30,9
Total	188	100
Yaş grupları		
20-30 yaş	27	14,4
31-40 yaş	86	45,7
41-50 yaş	52	27,7
51 ve üzeri	23	12,2
Toplam	188	100
Eğitim		
Lise	8	4,3
Önlisans	10	5,3
Lisans	136	72,3
Y.Lisans	34	18,1
Toplam	188	100
Mesleki ünvan		
SM	17	9
SMMM	168	89,4
YMM	3	1,6
Toplam	188	100

Tablo 3.1’de katılımcıların tanıtıcı özelliklerine yer verilmiştir, katılımcıların %69,1’i erkeklerden, %30,9’u ise kadınlardan oluşmaktadır. Katılımcıların %14,4’ünün 20-30 yaş aralığında, %45,7’sinin 31-40 yaş aralığında olduğu ve %27,7’sinin 41-50 yaş aralığında olduğu ve %12,2’sinin 51 üzerinde yaşının olduğu belirlenmiştir. Eğitim durumu lise olan katılımcıların %4,3’lük kısmı, eğitim düzeyi ön lisans olanların %5,3’lük kısmı, Lisans düzeyinde eğitimi olanların %72,3’lük kısmı ve lisansüstü eğitim seviyesinde olanların %18,1’lik kısmı oluşturduğu, katılımcıların %9’luk kısmının SM unvanına sahip olduğu, %89,4’ünün SMMM unvanına sahip olduğu ve %1,6’sının YMM unvanına sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 3.2Anket ifadelerine verilen cevaplara yönelik bulgular

Anket ifadeleri	K. Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	K. katılıyorum	\bar{x}	Katılım düzeyi
Pandeminin tamamen bittiğini düşünüyorum	8.0	21.3	23.9	20.2	26.6	3,36	Kararsızım
Pandemi tamamen bitmedi yalnızca etkisini kaybetti	15.4	20.2	26.1	20.7	17.6	3,05	Kararsızım
Pandemi için verilen mücadeleyi yeterli buluyorum	16,5	17,6	39,9	16,5	9,6	3,11	Kararsızım
Pandemiyle mücadele için alınan tedbirlere uyuldu	8.0	28.2	28.7	14.9	20.2	2,85	Kararsızım
Kapanmalardan dolayı mükellef sayısı azaldı	4.3	20.7	29.3	25.0	20.7	3,37	Kararsızım
Tedbirlerden dolayı mükellefler zor duruma düştü	2.1	6.4	23.9	31.4	36.2	3,93	Katılıyorum
İşyeri kapatan küçük esnaf çok oldu	2.1	17.6	33.0	20.7	26.6	3,52	Katılıyorum
Mükelleflerle iletişim sorunları oluştu	8.5	30.9	23.4	20.2	17.0	3,06	Kararsızım
Muhasebenin iş yükünde artış oldu	4.3	11.2	23.9	20.2	40.4	3,81	Katılıyorum
İşyerinde geçirilen vakit azaldı	10.1	19.1	25.3	24.7	20.7	3,42	Katılıyorum
Vergi dairelerinin kapanmasıyla zorluk yaşadım	10.6	22.3	21.8	23.9	21.3	3,23	Kararsızım
Muhasebe kayıtları olumsuz yönde etkilendi	11.2	22.3	20.2	22.9	23.4	3,25	Kararsızım
Çalışma koşulları tamamen değişti	7.4	11.7	34.6	22.3	23.9	3,44	Katılıyorum
Gelirde düşüş oluşmasına sebep oldu	3.7	14.4	24.5	26.1	31.4	3,67	Katılıyorum
Ülke ekonomisini olumsuz yönde etkiledi	3.7	3.2	19.7	25.5	47.9	4,11	Katılıyorum
Meslek mensubunun verimini olumsuz yönde etkiledi	5.9	12.2	28.7	22.3	30.9	3,60	Katılıyorum
Muhasebe mesleğinin dijitalleşmesinde etkili oldu	5.3	10.1	28.2	23.4	33.0	3,69	Katılıyorum
Teknoloji kullanmayı zorunlu hale getirdi	6.9	6.4	22.3	32.4	31.9	3,76	Katılıyorum
İnternet sayesinde süreç kolay atlatıldı	3.7	14.9	37.2	21.8	22.3	3,44	Katılıyorum
Dijitalleşme mesleği olumlu yönde etkiledi	6.4	14.9	30.9	25.5	22.3	3,43	Katılıyorum
Olası bir salgına karşı hazırlıklıyım	8.0	16.0	44.1	17.0	14.9	3,15	Kararsızım

Tablo 3.2 incelendiğinde Covid-19 pandemisinin muhasebe mesleğine etkilerine yönelik ifadelerde katılıyorum düzeyinin baskın olduğunu görmekteyiz. Salgınla beraber çalışma koşullarının değiştiğini, iş yerinde geçirilen vaktin azaldığını, iletişim sorunlarının olduğunu, muhasebe meslek mensuplarının iş yüklerinin arttığını, iş yeri kapatan esnafların olduğunu bununla beraber tahsilatlarda sorunların yaşandığını, verimlerinin azaldığını, gelirlerinin düştüğünü görmekteyiz. Ayrıca dijitalleşmenin mesleğe olumlu katkısının olduğu anlaşılmıştır.

3.7.1. Cinsiyete Dair Yapılan ki-kare Testi Sonuçları

Tablo 3.3. Ölçekte yer alan ifadelerin cinsiyet açısından farklılaşmasını belirlemeye yönelik yapılan analiz sonuçları

	Cinsiyet	K.katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	k.katılıyorum	p
“Pandeminin Tamamen Bittiğini Düşünüyorum	Kadın (%)	40	60	31,1	34,2	18	0,028
	Erkek (%)	60	40	68,9	65,8	82	
Pan. Tamamen Bitmedi Yalnızca Etkisini Kaybetti	Kadın (%)	17,2	21,1	30,6	51,3	30,3	0,021
	Erkek (%)	82,8	78,9	69,4	48,7	69,7	
Pandemi İçin Verilen Müc. Yeterli Buluyorum	Kadın (%)	29	54,5	24	32,3	16,7	0,125
	Erkek (%)	71	45,5	76	67,7	83,3	
Pandemiyle mücadele için alınan tedbirlere uyuldu	Kadın (%)	26,7	39,6	33,3	17,9	26,3	0,184
	Erkek (%)	73,3	60,4	66,7	82,1	73,7	
Kapanmalardan Dolayı Mükellef Sayısı Azaldı	Kadın (%)	12,5	43,6	27,3	25,5	33,3	0,722
	Erkek (%)	87,5	56,4	72,7	74,5	66,7	
Tedbirlere Dolayı Mük. Zor Duruma Düştü	Kadın (%)	0	16,7	40	33,9	26,5	0,999
	Erkek (%)	100	83,3	60	66,1	73,5	
İşyeri kapatan küçük esnaf çok oldu	Kadın (%)	25	39,4	25,8	17,9	42	0,597
	Erkek (%)	75	60,6	74,2	82,1	58	
Mükelleflerle İletişim Sorunları Oluşturdu	Kadın (%)	12,5	25,9	36,4	28,9	43,8	0,038
	Erkek (%)	87,5	74,1	63,6	71,1	56,3	
Muhasebenin iş yükünde artış oldu	Kadın (%)	0	33,3	28,9	31,6	34,2	0,198
	Erkek (%)	100	66,7	71,1	68,4	65,8	
İşyerinde geçirilen vakit azaldı	Kadın (%)	52,6	22,2	28,1	29,7	33,3	0,647
	Erkek (%)	47,4	77,8	71,9	70,3	66,7	
V.Daireler. Kapanmasıyla Zorluk Yaşadım	Kadın (%)	20	33,3	31,7	31,1	32,5	0,566
	Erkek (%)	80	66,7	68,3	68,9	67,5	
Muhasebe Kayıtları Olumsuz Yönde Etkilendi	Kadın (%)	19	40,5	26,3	32,6	29,5	0,953
	Erkek (%)	81	59,5	73,7	67,4	70,5	
Çalışma Koşulları Tamamen Değişti	Kadın (%)	7,1	54,5	20	42,9	31,1	0,373
	Erkek (%)	92,9	45,5	80	57,1	68,9	
Gelirde Düşüş Oluşmasına Sebep Oldu	Kadın (%)	0	59,3	21,7	20,4	37,3	0,906
	Erkek (%)	100	40,7	78,3	79,6	62,7	
Ülke ekonomisini Olumsuz Yönde Etkiledi	Kadın (%)	14,3	33,3	21,6	35,4	33,3	0,19
	Erkek (%)	85,7	66,7	78,4	64,6	66,7	
Meslek Mens. Verimini Olumsuz Yönde Etkiledi	Kadın (%)	18,2	17,4	37	31	32,8	0,288
	Erkek (%)	81,8	82,6	63	69	67,2	
Muh.Mes. Dijitalleşmesinde Etkili Oldu	Kadın (%)	20	26,3	18,9	34,1	41,9	0,015
	Erkek (%)	80	73,7	81,1	65,9	58,1	
Teknoloji Kullanmayı Zorunlu Hale Getirdi	Kadın (%)	38,5	8,3	26,2	31,1	36,7	0,288
	Erkek (%)	61,5	91,7	73,8	68,9	63,3	
İnternet sayesinde süreç kolay atlatıldı	Kadın (%)	42,9	25	21,4	41,5	38,1	0,138
	Erkek (%)	57,1	75	78,6	58,5	61,9	
Dijitalleşme Mesleği Olumlu Yönde Etkiledi	Kadın (%)	8,3	25	29,3	41,7	31	0,098
	Erkek (%)	91,7	75	70,7	58,3	69	
Olası bir salgına karşı hazırlıklıyım	Kadın (%)	26,7	10	42,2	28,1	25	0,632
	Erkek (%)	73,3	90	57,8	71,9	75	

“Pandeminin Tamamen Bittiğini Düşünüyorum” ifadesine meslek mensuplarının vermiş oldukları cevaplar neticesinde kadın ve erkeklerin bu ifadelere verdikleri cevapların istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür ($p=0.028$; $p<0.05$).

“Pandemi Tamamen Bitmedi Yalnızca Etkisini Kaybetti” ifadesine meslek mensuplarının vermiş oldukları cevaplar neticesinde kadın ve erkeklerin bu ifadelere verdikleri cevapların istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür ($p=0.021$; $p<0.05$).

“Mükelleflerle İletişim Sorunları Oluşturdu” ifadesine meslek mensuplarının vermiş oldukları cevaplar neticesinde kadın ve erkeklerin bu ifadelere verdikleri cevapların istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür ($p=0.038$; $p<0.05$).

“Muhasebe Mesleğinin Dijitalleşmesinde Etkili Oldu” ifadesine meslek mensuplarının vermiş oldukları cevaplar neticesinde kadın ve erkeklerin bu ifadelere verdikleri cevapların istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür ($p=0,015$; $p>0.05$).

“H₁ Covid-19 Pandemisinin tamamen bittiğini düşünme durumu cinsiyete göre farklılık gösterir” hipotezi kabul edilmiştir. Erkek mükellefler pandeminin bittiğini düşünmektedirler.

“H₂ Covid-19 Pandemisinin etkisini kaybettiği düşüncesi cinsiyete göre farklılık gösterir. “hipotezi kabul edilmiştir. Kadın mükellefler pandeminin bitmediğini etkisini sürdürdüğünü düşünmektedirler.

“H₃ Covid-19 Pandemisiyle karşı verilen mücadeleyi yeterli bulma durumu cinsiyete göre farklılık gösterir” hipotezi red edilmiştir. “H₃ Covid-19 Pandemisiyle karşı verilen mücadeleyi yeterli bulma durumu cinsiyete göre farklılık göstermez hipotezi kabul edilmiştir.

H₄ pandemiyle mücadele için alınan tedbirlere uyulduğu düşüncesi cinsiyete göre farklılık göstermez bu nedenle hipotez kabul edilmemiştir.

Tablo 3.4. Covid-19’un muhasebe mesleği üzerine etkilerine yönelik ifadelerde cinsiyete göre farklılaşma

Covid-19 pandemisinin muhasebe mesleğine etkilerine yönelik ifadelerde cinsiyet faktörünün 18 ifadeye $p<05$ anlamlılık düzeyinde anlamsız olduğu

görülmektedir. Anlamlılık düzeyine ulaşan ifadelerde ise erkek muhasebe meslek mensubunun sayıca üstünlüğünü göz önünde bulundurarak pandeminin bittiğini düşünen erkek meslek mensubunun ağırlıkta olduğunu kadınların bu konuda kararsız olduklarını görmekteyiz.

NO	ANKET İFADELERİ	P	ANLAMLILIK
1	Pandeminin tamamen bittiğini düşünüyorum	0.028	ANLAMLI
2	Pandemi tamamen bitmedi yalnızca etkisini kaybetti	0.021	ANLAMLI
3	Pandemi için verilen mücadeleyi yeterli buluyorum	0.125	ANLAMSIZ
4	Pandemiyle mücadele için alınan tedbirlere uyuldu	0.184	ANLAMSIZ
5	Kapanmalardan dolayı mükellef sayısı azaldı	0.722	ANLAMSIZ
6	Tedbirlere dolaylı mükellefler zor duruma düştü	0.999	ANLAMSIZ
7	İşyeri kapatan küçük esnaf çok oldu	0.597	ANLAMSIZ
8	Mükelleflerle iletişim sorunları oluştu	0.038	ANLAMSIZ
9	Muhasebenin iş yükünde artış oldu	0.198	ANLAMSIZ
10	İşyerinde geçirilen vakit azaldı	0.647	ANLAMSIZ
11	Vergi dairelerinin kapanmasıyla zorluk yaşadım	0.566	ANLAMSIZ
12	Muhasebe kayıtları olumsuz yönde etkilendi	0.953	ANLAMSIZ
13	Çalışma koşulları tamamen değişti	0.373	ANLAMSIZ
14	Gelirde düşüş oluşmasına sebep oldu	0.906	ANLAMSIZ
15	Ülke ekonomisini olumsuz yönde etkiledi	0.190	ANLAMSIZ
16	Meslek mensubunun verimini olumsuz yönde etkiledi	0.288	ANLAMSIZ
17	Muhasebe mesleğinin dijitalleşmesinde etkili oldu	0.015	ANLAMLI
18	Teknoloji kullanmayı zorunlu hale getirdi	0.288	ANLAMSIZ
19	İnternet sayesinde süreç kolay atlatıldı	0.138	ANLAMSIZ
20	Dijitalleşme mesleği olumlu yönde etkiledi	0.098	ANLAMSIZ
21	Olası bir salgına karşı hazırlıklıyım	0.632	ANLAMSIZ

3.7.2. Yaş Gruplarına Dair ki-kare Sonuçları

Tablo 3.5 Ölçekte yer alan ifadelerin yaş gruplarına göre farklılaşmasına dair analiz sonuçları

İfadeler	Yaş	K.Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	K.Katılıyorum	p
Pandeminin Tamamen Bittiğini Düşünüyorum	20-30	0	15	8,9	5,3	30	0,019
	31-40	53,3	40	55,6	31,6	50	
	41-50	13,3	27,5	24,4	52,6	16	
	51>	33,3	17,5	11,1	10,5	4	
Pandemi Tamamen Bitmedi Yalnızca Etkisini Kaybetti	20-30	27,60	21,10	6,10	17,90	3,00	0,032
	31-40	51,70	42,10	49,00	46,20	39,40	
	41-50	6,90	21,10	30,60	30,80	45,50	
	51>	13,80	15,80	14,30	5,10	12,10	
Pandemi İçin Verilen Mücadeleyi Yeterli Buluyorum	20-30	19,40	24,20	52,00	19,40	22,20	0,807
	31-40	35,50	39,40	28,00	6,50	14,40	
	41-50	25,80	12,10	9,30	11,10	45,70	
	51>	19,40	10,70	9,70	44,40	27,70	
Pandemiyle mücadele için alınan tedbirlere uyuldu	20-30	6,70	13,20	14,80	17,90	15,80	0,126
	31-40	46,70	34,00	44,40	60,70	52,60	
	41-50	33,30	43,40	25,90	14,30	15,80	
	51>	13,30	9,40	14,80	7,10	15,80	
Kapanmalardan Dolayı Mükellef Sayısı Azaldı	20-30	0,00	25,60	23,60	4,30	5,10	0,000
	31-40	25,00	30,80	45,50	46,80	64,10	
	41-50	25,00	28,20	20,00	42,60	20,50	
	51>	50,00	15,40	10,90	6,40	10,30	
Tedbirlerden Dolayı Mükellefler Zor Duruma Düştü	20-30	0,00	0,00	4,40	25,40	14,70	0,027
	31-40	50,00	33,30	48,90	40,70	50,00	
	41-50	0,00	41,70	31,10	25,40	26,50	
	51>	50,00	25,00	15,60	8,50	8,80	
İşyeri kapatan küçük esnaf çok oldu	20-30	0,00	27,30	22,60	5,10	4,00	0,008
	31-40	25,00	33,30	41,90	53,80	54,00	
	41-50	25,00	27,30	22,60	38,50	26,00	
	51>	50,00	12,10	12,90	2,60	16,00	
Mükelleflerle İletişim Sorunları Oluşturdu	20-30	31,30	19,00	4,50	23,70	0,00	0,010
	31-40	43,80	31,00	52,30	47,40	62,50	
	41-50	6,30	34,50	29,50	21,10	31,30	
	51>	18,80	15,50	13,60	7,90	6,30	
Muhasebenin iş yükünde artış oldu	20-30	62,50	9,50	4,40	23,70	11,80	0,000
	31-40	12,50	33,30	48,90	34,20	56,60	
	41-50	0,00	33,30	28,90	34,20	25,00	
	51>	25,00	23,80	17,80	7,90	6,60	

Tablo 3.5. (devamı)

İfadeler	Yaş	K. Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	K. Katılıyorum	p
İşyerinde geçirilen vakit azaldı	20-30	10,50	2,80	24,60	24,30	2,60	0,015
	31-40	42,10	50,00	47,40	32,40	53,80	
	41-50	36,80	25,00	22,80	35,10	25,60	
	51>	10,50	22,20	5,30	8,10	17,90	
Vergi Dairelerinin Kapanmasıyla Zorluk Yaşadım	20-30	15,00	7,10	19,50	17,80	12,50	0,283
	31-40	50,00	35,70	43,90	46,70	55,00	
	41-50	15,00	42,90	22,00	31,10	20,00	
	51>	20,00	14,30	14,60	4,40	12,50	
Muhasebe Kayıtları Olumsuz Yönde Etkilendi	20-30	19,00	9,50	5,30	34,90	4,50	0,000
	31-40	38,10	35,70	55,30	25,60	70,50	
	41-50	23,80	35,70	26,30	37,20	13,60	
	51>	19,00	19,00	13,20	2,30	11,40	
Çalışma Koşulları Tamamen Değişti	20-30	14,30	9,10	20,00	21,40	2,20	0,112
	31-40	64,30	36,40	38,50	38,10	62,20	
	41-50	7,10	36,40	27,70	28,60	28,90	
	51>	14,30	18,20	13,80	11,90	6,70	
Gelirde Düşüş Oluşmasına Sebep Oldu	20-30	28,60	25,90	4,30	18,40	11,90	0,022
	31-40	42,90	33,30	52,20	30,60	59,30	
	41-50	0,00	25,90	26,10	40,80	22,00	
	51>	28,60	14,80	17,40	10,20	6,80	
Ülke ekonomisini Olumsuz Yönde Etkiledi	20-30	28,60	16,70	2,70	29,20	10,00	0,002
	31-40	14,30	33,30	48,60	25,00	58,90	
	41-50	28,60	16,70	29,70	35,40	23,30	
	51>	28,60	33,30	18,90	10,40	7,80	
Meslek Mensubunun Verimini Olumsuz Yönde Etkiledi	20-30	18,20	13,00	3,70	33,30	10,30	0,009
	31-40	45,50	56,50	48,10	26,20	53,40	
	41-50	18,20	21,70	29,60	35,70	24,10	
	51>	18,20	8,70	18,50	4,80	12,10	
Muhasebe Mesleğinin Dijitalleşmesinde Etkili Oldu	20-30	10,00	21,10	7,50	22,70	12,90	0,193
	31-40	60,00	26,30	52,80	45,50	43,50	
	41-50	10,00	36,80	20,80	25,00	35,50	
	51>	20,00	15,80	18,90	6,80	8,10	
Teknoloji Kullanmayı Zorunlu Hale Getirdi	20-30	15,40	16,70	4,80	23,00	11,70	0,084
	31-40	38,50	75,00	42,90	41,00	48,30	
	41-50	30,80	0,00	28,60	27,90	31,70	
	51>	15,40	8,30	23,80	8,20	8,30	

Tablo 3.5 (devamı)

İfadeler	Yaş	K.Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	K.Katılıyorum	p
İnternet sayesinde süreç kolay atlatıldı	20-30	0,00	7,10	18,60	24,40	4,80	0,071
	31-40	42,90	67,90	37,10	41,50	50,00	
	41-50	28,60	21,40	28,60	29,30	28,60	
	51>	28,60	3,60	15,70	4,90	16,70	
Dijitalleşme Mesleği Olumlu Yönde Etkiledi	20-30	0,00	25,00	10,30	20,80	9,50	0,012
	31-40	75,00	17,90	51,70	50,00	42,90	
	41-50	8,30	50,00	24,10	22,90	28,60	
	51>	16,70	7,10	13,80	6,30	19,00	
Olası bir salgına karşı hazırlıklıyım	20-30	26,70	26,70	9,60	21,40	3,10	0,011
	31-40	33,30	33,30	41,00	46,40	75,00	
	41-50	33,30	30,00	33,70	14,30	18,80	
	51>	6,70	10,00	15,70	17,90	3,10	

Tablo 3.5'te katılımcıların ölçekte yer alan ifadelere verdikleri cevapların yaş grupları açısından değişiklik gösterip göstermediğini belirlemeye yönelik yapılan analiz sonuçları yer almaktadır. “Pandeminin Tamamen Bittiğini Düşünüyorum” ifadesine meslek mensuplarının vermiş oldukları cevaplar neticesinde yaş grupları açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür ($p=0.019$; $p<0.05$).

“Pandemi tamamen bitmedi yalnızca etkisini kaybetti” ifadesine meslek mensuplarının vermiş oldukları cevaplar neticesinde yaş grupları açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür ($p=0.032$; $p<0.05$).

“Kapanmalardan dolayı mükellef sayısı azaldı” ifadesine meslek mensuplarının vermiş oldukları cevaplar neticesinde yaş grupları açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür ($p=0.000$; $p<0.05$).

“Tedbirlerden dolayı mükellefler zor duruma düştü” ifadesine meslek mensuplarının vermiş oldukları cevaplar neticesinde yaş grupları açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür ($p=0.027$; $p<0.05$).

“İşyeri kapatan küçük esnaf çok oldu” ifadesine meslek mensuplarının vermiş oldukları cevaplar neticesinde yaş grupları açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür (p=0.008; p<0.05).

“Mükelleflerle iletişim sorunları oluştu” ifadesine meslek mensuplarının vermiş oldukları cevaplar neticesinde yaş grupları açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür (p=0.010; p<0.05).

“Muhasebenin iş yükünde artış oldu” ifadesine meslek mensuplarının vermiş oldukları cevaplar neticesinde yaş grupları açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür (p=0.000; p<0.05).

“İşyerinde geçirilen vakit azaldı” ifadesine meslek mensuplarının vermiş oldukları cevaplar neticesinde yaş grupları açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür (p=0.015; p<0.05).

“Muhasebe kayıtları olumsuz yönde etkilendi” ifadesine meslek mensuplarının vermiş oldukları cevaplar neticesinde yaş grupları açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür (p=0.000; p<0.05)

“Gelirde düşüş oluşmasına sebep oldu” ifadesine meslek mensuplarının vermiş oldukları cevaplar neticesinde yaş grupları açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür (p=0.022; p<0.05).

“Ülke ekonomisini olumsuz yönde etkiledi” ifadesine meslek mensuplarının vermiş oldukları cevaplar neticesinde yaş grupları açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür (p=0.002; p<0.05).

“Meslek mensubunun verimini olumsuz yönde etkiledi” ifadesine meslek mensuplarının vermiş oldukları cevaplar neticesinde yaş grupları açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür (p=0.009; p<0.05).

“Dijitalleşme mesleği olumlu yönde etkiledi” ifadesine meslek mensuplarının vermiş oldukları cevaplar neticesinde yaş grupları açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür (p=0.012; p<0.05).

“Olası bir salgına karşı hazırlıklıyım” ifadesine meslek mensuplarının vermiş oldukları cevaplar neticesinde yaş grupları açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı olduğu görülmüştür. (p=0.011; p<0.05).

“H₅ Covid-19 Pandemisi sürecinde mükelleflerle iletişim sorunları olduğu düşüncesi yaşa göre farklılık gösterir “ hipotezi $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde kabul edilmiştir. 31-40 yaş arası mükellef pandemi sürecinde diğerlerine göre zorluk yaşamıştır. “H₆ Muhasebenin iş yükünde artış olduğu düşüncesi yaşa göre farklılık gösterir” hipotezi kabul edilmiştir. 31-40 yaş aralığındaki mükellef iş yükünün arttığını belirtmiş. 20-30 yaş arasındaki mükellef iş yükünün artmadığını belirtmiştir.

“H₇ Vergi dairesinin kapanmasıyla zorluk yaşadığını düşünme durumunu yaşa göre farklılık gösterir” Hipotezi kabul edilmemiştir. O halde “Vergi dairelerinin kapanmasıyla zorluk yaşadığını düşünme durumu yaşa göre fark etmez.” Hipotezi kabul edilecektir.

“H₈ Covid-19 Pandemisinin muhasebe kayıtlarını olumsuz yönde etkiledi yaşa göre farklılık gösterir” kabul edildi. Covid-19’un 31-40 yaş aralığı muhasebe kayıtlarını olumsuz yönde etkilediğini söylemiştir.

Pandemi sürecinden yaş kategorilerine göre meslek mensuplarının etkilenmesine yönelik genel bir değerlendirme yapıldığında, H₅, H₆ ve H₈ hipotezlerinin kabul edildiği görülmektedir. Mükelleflerle iletişim soru yaşayan meslek mensuplarının genel manada 31-40 yaş aralığındakiler olduğu belirlenmiştir. Bunun altında yatan en önemli etken olarak bu yaş grubundaki meslek mensuplarının daha dinamik, daha hızlı ve teknolojiyi çok daha iyi kullanmaları ve kendileri gibi bu olanakları kullanamayan mükelleflerle iletişim kuramamaları olmuştur. Bir diğer hipotezde 20-30 yaş arasındaki meslek mensuplarının iş yüklerinin artmadığı şeklinde sonuçlar gözlemlenmiştir. Esasen bu yaş grubundaki meslek mensuplarının iş yüklerinin fazla olması beklenemez. Nitekim mesleğin daha başında sayılacak olan bu dilimde yer alan meslek mensuplarının mükellef azlığından iş yüklerinde bir artışın olmayacağı beklenen bir sonuç olarak ifade edilebilir. Bu yaş aralığında olan mükellef henüz mesleğinin başında oldukları ve daha genç oldukları için diğer meslek gruplarına göre daha enerjik ve daha dinamik olmaları beklenecektir. Bundan dolayı iş yükü daha hafif gelecektir. Virüsle mücadele kapsamında kamu kurumlarının da uzaktan, yarı veya tam zamanlı çalışması söz konusu olmuştur. Bu kapsamda vergi dairelerinin kapanmasının meslek mensuplarının yaşa göre zorluk yaşatması söz konusu olmamıştır.

Tablo 3.6.Covid-19 pandemisinin muhasebe mesleğine etkilerine yönelik ifadelerde yaşa göre farklılaşma

NO	ANKET İFADELERİ	p	Anlamlılık
1	Pandeminin tamamen bittiğini düşünüyorum	0.019	Anlamlı
2	Pandemi tamamen bitmedi yalnızca etkisini kaybetti	0.032	Anlamlı
3	Pandemi için verilen mücadeleyi yeterli buluyorum	0.807	Anlamsız
4	Pandemiyle mücadele için alınan tedbirlere uyuldu	0.126	Anlamsız
5	Kapanmalardan dolayı mükellef sayısı azaldı	0.000	Anlamlı
6	Tedbirlerden dolayı mükellefler zor duruma düştü	0.027	Anlamlı
7	İşyeri kapatan küçük esnaf çok oldu	0.008	Anlamlı
8	Mükelleflerle iletişim sorunları oluştu	0.010	Anlamlı
9	Muhasebenin iş yükünde artış oldu	0.000	Anlamlı
10	İşyerinde geçirilen vakit azaldı	0.015	Anlamlı
11	Vergi dairelerinin kapanmasıyla zorluk yaşadım	0.283	Anlamsız
12	Muhasebe kayıtları olumsuz yönde etkilendi	0.000	Anlamlı
13	Çalışma koşulları tamamen değişti	0.112	Anlamsız
14	Gelirde düşüş oluşmasına sebep oldu	0.022	Anlamlı
15	Ülke ekonomisini olumsuz yönde etkiledi	0.002	Anlamlı
16	Meslek mensubunun verimini olumsuz yönde etkiledi	0.009	Anlamlı
17	Muhasebe mesleğinin dijitalleşmesinde etkili oldu	0.193	Anlamsız
18	Teknoloji kullanmayı zorunlu hale getirdi	0.084	Anlamsız
19	İnternet sayesinde süreç kolay atlatıldı	0.071	Anlamsız
20	Dijitalleşme mesleği olumlu yönde etkiledi	0.012	Anlamlı
21	Olası bir salgına karşı hazırlıklıyım	0.011	Anlamlı

Tablo 3.6’da Covid-19 pandemisinin muhasebe mesleğine etkilerine yönelik ifadelerde muhasebe mesleği mensuplarının yaşları açısından $p < 0.05$ anlamlılık düzeyinde 14 tane ifadenin yaşa göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda muhasebe meslek mensubunun Covid 19 pandemisinden yaşlarına paralel olarak olumsuz yönde etkilendiği anlaşılmıştır.

3.7.3.Eğitim Durumuna Dair ki-kare Sonuçları

Tablo 3.7. Ölçekte yer alan ifadelerin eğitim durumuna göre farklılaşmasına dair analiz sonuçları

İfadeler	Yaş	K. Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	K. Katılıyorum	p
“Pandeminin Tamamen Bittiğini Düşünüyorum	Lise	13,30%	5,00%	2,20%	0,00%	10,00%	0,001
	Önlisans	73,30%	62,50%	88,90%	92,10%	50,00%	
	Lisans	13,30%	27,50%	8,90%	5,30%	30,00%	
	Y.Lisans	33,30%	17,50%	11,10%	10,50%	4,00%	
Pandemi Tamamen Bitmedi Yalnızca Etkisini Kaybetti	Lise	6,90%	5,30%	2,00%	0,00%	9,10%	0,001
	Önlisans	0,00%	18,40%	0,00%	5,10%	3,00%	
	Lisans	62,10%	71,10%	85,70%	64,10%	72,70%	
	Y.Lisans	31,00%	5,30%	12,20%	30,80%	15,20%	
Pandemi İçin Verilen Mücadeleyi Yeterli Buluyorum	Lise	6,50%	0,00%	1,30%	6,50%	16,70%	0,110
	Önlisans	3,20%	9,10%	6,70%	3,20%	0,00%	
	Lisans	74,20%	66,70%	73,30%	83,90%	55,60%	
	Y.Lisans	16,10%	24,20%	18,70%	6,50%	27,80%	
Pandemiyle mücadele için alınan tedbirlere uyuldu	Lise	0,00%	0,00%	5,60%	3,60%	10,50%	0,007
	Önlisans	6,70%	3,80%	3,70%	0,00%	13,20%	
	Lisans	86,70%	77,40%	83,30%	60,70%	52,60%	
	Y.Lisans	6,70%	18,90%	7,40%	35,70%	23,70%	
Kapanmalardan Dolayı Mükellef Sayısı Azaldı	Lise	2,60%	5,50%	2,10%	7,70%	4,30%	0,112
	Önlisans	2,60%	10,90%	2,10%	2,60%	5,30%	
	Lisans	66,70%	76,40%	80,90%	66,70%	72,30%	
	Y.Lisans	28,20%	7,30%	14,90%	23,10%	18,10%	
Tedbirlerden Dolayı Mükellefler Zor Duruma Düştü	Lise	0,00%	8,30%	2,20%	1,70%	7,40%	0,464
	Önlisans	0,00%	0,00%	6,70%	1,70%	8,80%	
	Lisans	100,00%	66,70%	80,00%	74,60%	64,70%	
	Y.Lisans	0,00%	25,00%	11,10%	22,00%	19,10%	
İşyeri kapatan küçük esnaf çok oldu	Lise	0,00%	6,10%	1,60%	7,70%	4,00%	0,502
	Önlisans	0,00%	6,10%	8,10%	2,60%	4,00%	
	Lisans	50,00%	60,60%	79,00%	74,40%	72,00%	
	Y.Lisans	50,00%	27,30%	11,30%	15,40%	20,00%	
Mükelleflerle İletişim Sorunları Oluşturdu	Lise	0,00%	6,90%	2,30%	0,00%	9,40%	0,001
	Önlisans	31,30%	6,90%	0,00%	0,00%	3,10%	
	Lisans	62,50%	82,80%	79,50%	60,50%	62,50%	
	Y.Lisans	6,30%	3,40%	18,20%	39,50%	25,00%	
Muhasebenin iş yükünde artış oldu	Lise	0,00%	9,50%	4,40%	0,00%	5,30%	0,000
	Önlisans	62,50%	0,00%	6,70%	2,60%	1,30%	
	Lisans	12,50%	81,00%	77,80%	71,10%	73,70%	
	Y.Lisans	25,00%	9,50%	11,10%	26,30%	19,70%	

Tablo 3.7. (devamı)

İfadeler	Eğitim	K.Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	K.Katılıyorum	p
İşyerinde geçirilen vakit azaldı	Lise	0,00%	5,60%	1,80%	2,70%	10,30%	0,052
	Önlisans	0,00%	2,80%	12,30%	2,70%	2,60%	
	Lisans	84,20%	86,10%	68,40%	64,90%	66,70%	
	Y.Lisans	15,80%	5,60%	17,50%	29,70%	20,50%	
Vergi Dairelerinin Kapanmasıyla Zorluk Yaşadım	Lise	5,00%	4,80%	4,90%	0,00%	7,50%	0,039
	Önlisans	10,00%	7,10%	0,00%	2,20%	10,00%	
	Lisans	75,00%	76,20%	87,80%	64,40%	60,00%	
	Y.Lisans	10,00%	11,90%	7,30%	33,30%	22,50%	
Muhasebe Kayıtları Olumsuz Yönde Etkilendi	Lise	0,00%	4,80%	2,60%	2,30%	9,10%	0,007
	Önlisans	14,30%	7,10%	0,00%	2,30%	6,80%	
	Lisans	76,20%	73,80%	89,50%	79,10%	47,70%	
	Y.Lisans	9,50%	14,30%	7,90%	16,30%	36,40%	
Çalışma Koşulları Tamamen Değişti	Lise	7,10%	9,10%	1,50%	0,00%	8,90%	0,000
	Önlisans	0,00%	0,00%	12,30%	4,80%	0,00%	
	Lisans	78,60%	90,90%	76,90%	71,40%	55,60%	
	Y.Lisans	14,30%	0,00%	9,20%	23,80%	35,60%	
Gelirde Düşüş Oluşmasına Sebep Oldu	Lise	0,00%	7,40%	2,20%	2,00%	6,80%	0,002
	Önlisans	28,60%	11,10%	2,20%	0,00%	6,80%	
	Lisans	71,40%	59,30%	84,80%	87,80%	55,90%	
	Y.Lisans	0,00%	22,20%	10,90%	10,20%	30,50%	
Ülke ekonomisini Olumsuz Yönde Etkiledi	Lise	0,00%	33,30%	2,70%	2,10%	4,40%	0,000
	Önlisans	28,60%	16,70%	5,40%	0,00%	5,60%	
	Lisans	71,40%	50,00%	89,20%	79,20%	63,30%	
	Y.Lisans	0,00%	0,00%	2,70%	18,80%	26,70%	
Meslek Mensubunun Verimini Olumsuz Yönde Etkiledi	Lise	0,00%	8,70%	1,90%	4,80%	5,20%	0,009
	Önlisans	18,20%	4,30%	3,70%	0,00%	8,60%	
	Lisans	81,80%	78,30%	87,00%	71,40%	55,20%	
	Y.Lisans	0,00%	8,70%	7,40%	23,80%	31,00%	
Muhasebe Mesleğinin Dijitalleşmesinde Etkili Oldu	Lise	0,00%	5,30%	1,90%	2,30%	8,10%	0,018
	Önlisans	0,00%	21,10%	9,40%	2,30%	0,00%	
	Lisans	90,00%	68,40%	64,20%	81,80%	71,00%	
	Y.Lisans	10,00%	5,30%	24,50%	13,60%	21,00%	
Teknoloji Kullanmayı Zorunlu Hale Getirdi	Lise	0,00%	8,30%	4,80%	1,60%	6,70%	0,144
	Önlisans	23,10%	0,00%	7,10%	1,60%	5,00%	
	Lisans	69,20%	75,00%	76,20%	70,50%	71,70%	
	Y.Lisans	7,70%	16,70%	11,90%	26,20%	16,70%	

Tablo 3.7 (devamı)

İfadeler	Eğitim	K.Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	K.Katılıyorum	p
İnternet sayesinde süreç kolay atlatıldı	Lise	0,00%	3,60%	2,90%	2,40%	9,50%	0,071
	Önlisans	0,00%	3,60%	11,40%	2,40%	0,00%	
	Lisans	85,70%	71,40%	75,70%	63,40%	73,80%	
	Y.Lisans	14,30%	21,40%	10,00%	31,70%	16,70%	
Dijitalleşme Mesleği Olumlu Yönde Etkiledi	Lise	0,00%	0,00%	6,90%	6,30%	2,40%	0,000
	Önlisans	8,30%	3,60%	13,80%	0,00%	0,00%	
	Lisans	41,70%	92,90%	72,40%	64,60%	76,20%	
	Y.Lisans	50,00%	3,60%	6,90%	29,20%	21,40%	
Olası bir salgına karşı hazırlıklıyım	Lise	0,00%	0,00%	4,80%	0,00%	14,30%	0,019
	Önlisans	13,30%	3,30%	3,60%	3,10%	10,70%	
	Lisans	73,30%	93,30%	71,10%	65,60%	60,70%	
	Y.Lisans	13,30%	3,30%	20,50%	31,30%	14,30%	

Tablo 3.7’de katılımcıların ölçekte yer alan ifadelerine verdikleri cevapların eğitim durumuna göre farklılığını belirlemek için yapılan analiz sonuçları yer almaktadır.

“*Pandeminin tamamen bittiğini düşünüyorum*” ifadesine vermiş oldukları cevaplar neticesinde verilen cevapların eğitim düzeyi açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.001$; $p<0.05$).

“*Pandemi tamamen bitmedi yalnızca etkisini kaybetti*” ifadesine vermiş oldukları cevaplar neticesinde verilen cevapların eğitim düzeyi açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.001$; $p<0.05$);

“*Pandemiyle mücadele için alınan tedbirlere uyuldu*” ifadesine vermiş oldukları cevaplar neticesinde verilen cevapların eğitim düzeyi açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.007$; $p>0.05$).“*Mükelleflerle iletişim sorunları oluştu*” ifadesine vermiş oldukları cevaplar neticesinde verilen cevapların eğitim düzeyi açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.001$; $p<0.05$).

“Muhasebenin iş yükünde artış oldu” ifadesine vermiş oldukları cevaplar neticesinde verilen cevapların eğitim düzeyi açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.000$; $p<0.05$).

“Vergi dairelerinin kapanmasıyla zorluk yaşadım” ifadesine vermiş oldukları cevaplar neticesinde verilen cevapların eğitim düzeyi açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.039$; $p<0.05$).

“Çalışma koşulları tamamen değişti” ifadesine vermiş oldukları cevaplar neticesinde verilen cevapların eğitim düzeyi açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.000$; $p>0.05$).

“Gelirde düşüş oluşmasına sebep oldu” ifadesine vermiş oldukları cevaplar neticesinde verilen cevapların eğitim düzeyi açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.002$; $p<0.05$).

“Meslek mensubunun verimini olumsuz yönde etkiledi” ifadesine vermiş oldukları cevaplar;. Verilen cevapların eğitim düzeyi açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur($p=0.009$; $p>0.05$).

“Muhasebe mesleğinin dijitalleşmesinde etkili oldu” ifadesine vermiş oldukları cevaplar neticesinde verilen cevapların eğitim düzeyi açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.018$; $p<0.05$).

“Muhasebe mesleğinin dijitalleşmesinde etkili oldu” ifadesine vermiş oldukları cevaplar neticesinde verilen cevapların eğitim düzeyi açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.000$; $p<0.05$).

“Olası bir salgına karşı hazırlıklıyım” ifadesine vermiş oldukları cevaplar neticesinde verilen cevapların eğitim düzeyi açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.019$; $p<0.05$).

“H₉ Dijitalleşmenin mesleği olumlu yönde etkilediğini düşünme eğitim durumuna göre farklılık gösterir“ hipotezi kabul edildi. Lisans mezunu meslek mensubunun dijitalleşmenin mesleği olumlu etkilediğini düşündükleri tespit edilmiştir.

“H₁₀ Olası yeni bir pandemiye hazırlı olma durumu eğitim durumuna göre farklılık gösterir” hipotezi kabul edildi. Lisans düzeyindeki meslek mensubunun olası yeni bir pandemiye diğerlerine göre daha hazır hissettikleri görülmüştür.

“H₁₁ İnternet sayesinde sürecin kolay atlatıldığını düşünmenin eğitim durumuna göre farklılığı önemlidir.” hipotezi red edilmiştir. “İnternet sayesinde sürecin kolay atlatıldığını düşünmenin eğitim durumuna göre farklılığı önemsizdir.” hipotezi kabul edilmiştir.

“H₁₂ Covid-19 Pandemisinin gelirleri düşürdüğü düşüncesi eğitim durumuna göre farklılık gösterir “ hipotezi kabul edilmiştir. Lisans eğitim düzeyine sahip meslek mensubunun Covid-19 Pandemisinin gelirlerini düşürdüğünü ifade ettikleri tespit edilmiştir.

Hipotez sonuçları genel anlamda değerlendirildiğinde, lisans düzeyinde eğitim alan meslek mensuplarının dijitalleşmenin mesleğe olumlu katkısının olduğunu düşünmelerinin altında yatan en önemli bu eğitim düzeyindeki insanların teknolojinin sunduğu imkânları fazlasıyla kullanmakta olduklarıdır. Farklı bir ifadeyle lisans düzeyinde mezuniyeti olanların dijitalleşmeye daha fazla eğilimlerinden söz edilebilir. Bir sonraki hipotezde de bu eğitim düzeyindeki katılımcıların olası bir pandemiye hazır hissetmeleridir. Lisans düzeyi eğitim seviyesine sahip meslek mensubunun tedbirlere uyma konusunda daha dikkatli oldukları ve bu sayede başka bir pandemiye hazır oldukları söylenebilir. H12 hipotezinde de bu düzeyde eğitime sahip olan katılımcıların gelirleri düştüğü yönündeki cevapları ağırlıklı olarak görülmüştür. Genel olarak lisans düzeyi meslek mensuplarının dijitalleşmeye önem verdiği ve gelirlerini arttırmak için teknolojiyi daha iyi kullanmak istedikleri şeklinde bir çıkarımda bulunmak mümkündür.

Tablo 3.8. Covid-19 pandemisinin muhasebe mesleğine etkilerine yönelik ifadelerde eğitim düzeyine göre farklılaşma

NO	ANKET İFADELERİ	p	Anlamlılık
1	Pandeminin tamamen bittiğini düşünüyorum	0.001	Anlamlı
2	Pandemi tamamen bitmedi yalnızca etkisini kaybetti	0.001	Anlamlı
3	Pandemi için verilen mücadeleyi yeterli buluyorum	0.110	Anlamsız
4	Pandemiyle mücadele için alınan tedbirlere uyuldu	0.007	Anlamsız
5	Kapanmalardan dolayı mükellef sayısı azaldı	0.112	Anlamsız
6	Tedbirlerden dolayı mükellefler zor duruma düştü	0.464	Anlamsız
7	İşyeri kapatan küçük esnaf çok oldu	0.502	Anlamsız
8	Mükelleflerle iletişim sorunları oluştu	0.001	Anlamlı
9	Muhasebenin iş yükünde artış oldu	0.000	Anlamlı
10	İşyerinde geçirilen vakit azaldı	0.052	Anlamsız
11	Vergi dairelerinin kapanmasıyla zorluk yaşadım	0.039	Anlamlı
12	Muhasebe kayıtları olumsuz yönde etkilendi	0.007	Anlamlı
13	Çalışma koşulları tamamen değişti	0.000	Anlamlı
14	Gelirde düşüş oluşmasına sebep oldu	0.002	Anlamlı
15	Ülke ekonomisini olumsuz yönde etkiledi	0.000	Anlamlı
16	M. mensubunun verimini olumsuz yönde etkiledi	0.009	Anlamlı
17	Muhasebe mesleğinin dijitalleşmesinde etkili oldu	0.018	Anlamlı
18	Teknoloji kullanmayı zorunlu hale getirdi	0.144	Anlamsız
19	İnternet sayesinde süreç kolay atlatıldı	0.071	Anlamsız
20	Dijitalleşme mesleği olumlu yönde etkiledi	0.000	Anlamlı
21	Olası bir salgına karşı hazırlıklıyım	0.019	Anlamlı

Tablo 3.8’de Covid-19 pandemisinin muhasebe mesleğine etkilerine yönelik ifadelerde eğitim düzeyine göre $p < 0.05$ güvenilirlik düzeyinde 13 tane ifadenin eğitim düzeyine göre farklılaştığı tespit edilmiştir. Yapılan analiz sonuçlarında lisans düzeyinde eğitim düzeyine sahip olan muhasebe meslek mensuplarının ifadelerine olumsuz yönde katılım yaptıkları görülmüştür.

3.7.4. Mesleki Unvanlarına dair yapılan ki-kare sonuçları

Tablo 3.9. Ölçekte yer alan ifadelerin mesleki unvana göre farklılaşmasına dair analiz sonuçları

	Unvan	K.katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	katılıyorum	k.katılıyorum	p
“Pandeminin Tamamen Bittiğini Düşünüyorum	SM(%)	6,7	5	2,2	0	26	0,001
	SMMM(%)	93,3	92,5	97,8	97,4	72	
	YMM(%)	0	2,5	0	2,6	2	
Pandemi Tamamen Bitmedi Yalnızca Etkisini Kaybetti	SM(%)	27,6	7,9	0	10,3	6,1	0,003
	SMMM(%)	69	92,1	100	84,6	93,6	
	YMM(%)	3,4	0	0	5,1	1,6	
Pandemi İçin Verilen Mücadeleyi Yeterli Buluyorum	SM(%)	6,5	6,1	8	9,7	22,2	0,419
	SMMM(%)	90,3	93,9	90,7	90,3	72,2	
	YMM(%)	3,2	0	1,3	0	5,6	
Pandemiyle mücadele için alınan tedbirlere uyuldu	SM(%)	0	3,8	0	35,7	13,2	0,000
	SMMM(%)	100	94,3	98,1	60,7	86,8	
	YMM(%)	0	1,9	1,9	3,6	0	
Kapanmalardan Dolayı Mükellef Sayısı Azaldı	SM(%)	12,5	2,6	5,5	14,9	12,8	0,509
	SMMM(%)	87,5	94,9	94,5	83	84,6	
	YMM(%)	0	2,6	0	2,1	2,6	
Tedbirlerden Dolayı Mükellefler Zor Duruma Düştü	SM(%)	0	8,3	0	15,3	10,3	0,282
	SMMM(%)	100	91,7	100	83,1	86,8	
	YMM(%)	0	0	0	1,7	2,9	
İşyeri kapatan küçük esnaf çok oldu	SM(%)	0	6,1	1,6	23,1	10	0,037
	SMMM(%)	100	90,9	98,4	74,4	88	
	YMM(%)	0	3	0	2,6	2	
Mükelleflerle İletişim Sorunları Oluşturdu	SM(%)	0	8,6	0	18,4	15,6	0,060
	SMMM(%)	100	87,9	100	78,9	84,4	
	YMM(%)	0	3,4	0	2,6	0	
Muhasebenin iş yükünde artış oldu	SM(%)	0	4,8	2,2	7,9	15,8	0,224
	SMMM(%)	100	90,5	97,8	89,5	82,9	
	YMM(%)	0	4,8	0	2,6	1,3	
İşyerinde geçirilen vakit azaldı	SM(%)	5,3	2,8	14	5,4	12,8	0,241
	SMMM(%)	94,7	97,2	86	91,9	82,1	
	YMM(%)	0	0	0	2,7	5,1	
Vergi Dairelerinin Kapanmasıyla Zorluk Yaşadım	SM(%)	0	2,4	2,4	22,2	12,5	0,012
	SMMM(%)	95	95,2	97,6	75,6	87,5	
	YMM(%)	5	2,4	0	2,2	0	

Tablo 3.9 (devamı)

Muhasebe Kayıtları Olumsuz Yönde Etkilendi	SM(%)	4,8	7,1	2,6	2,3	25	0,003
	SMMM(%)	95,2	90,5	97,4	97,7	70,5	
	YMM(%)	0	2,4	0	0	4,5	
Çalışma Koşulları Tamamen Değişti	SM(%)	7,1	9,1	3,1	4,8	22,2	0,021
	SMMM(%)	92,9	90,9	96,9	92,9	73,3	
	YMM(%)	0	0	0	2,4	4,4	
Gelirde Düşüş Oluşmasına Sebeptir	SM(%)	0	3,7	2,2	4,1	22	0,007
	SMMM(%)	100	96,3	97,8	93,9	74,6	
	YMM(%)	0	0	0	2	1,6	
Ülke ekonomisini Olumsuz Yönde Etkiledi	SM(%)	0	16,7	0	6,3	14,4	0,145
	SMMM(%)	100	83,3	100	93,8	82,2	
	YMM(%)	0	0	0	0	3,3	
Meslek Mensubunun Verimini Olumsuz Yönde Etkiledi	SM(%)	0	13	0	2,4	22,4	0,000
	SMMM(%)	100	87	100	90,5	77,6	
	YMM(%)	0	0	0	7,1	0	
Muhasebe Mesleğinin Dijitalleşmesinde Etkili Oldu	SM(%)	0	5,3	11,3	9,1	9,7	0,819
	SMMM(%)	100	89,5	88,7	88,6	88,7	
	YMM(%)	0	5,3	0	2,3	1,6	
Teknoloji Kullanmayı Zorunlu Hale Getirdi	SM(%)	0	8,3	2,4	13,1	11,7	0,457
	SMMM(%)	100	91,7	97,6	85,2	85	
	YMM(%)	0	0	0	1,6	3,3	
İnternet sayesinde süreç kolay atlatıldı	SM(%)	0	21,4	2,9	12,2	9,5	0,069
	SMMM(%)	100	78,6	97,1	82,9	88,1	
	YMM(%)	0	0	0	4,9	2,4	
Dijitalleşme Mesleği Olumlu Yönde Etkiledi	SM(%)	50	0	3,4	16,7	2,4	0,000
	SMMM(%)	50	96,4	94,8	83,3	95,2	
	YMM(%)	0	3,6	1,7	0	2,4	
Olası bir salgına karşı hazırlıklıyım	SM(%)	0	0	4,8	31,3	10,7	0,000
	SMMM(%)	100	100	92,8	65,6	89,3	
	YMM(%)	0	0	2,4	3,1	0	

“Pandeminin tamamen bittiğini düşünüyorum”ifadesine vermiş oldukları cevaplar neticesinde verilen cevapların mesleki unvan açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.001$; $p<0.05$).

“Pandemi tamamen bitmedi yalnızca etkisini kaybetti”ifadesine vermiş oldukları cevaplar neticesinde verilen cevapların mesleki unvan açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.003$; $p<0.05$).

“Pandemiyle mücadele için alınan tedbirlere uyuldu”ifadesine vermiş oldukları ifadesine vermiş oldukları cevaplar neticesinde verilen cevapların mesleki unvan açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.000$; $p<0.05$).

“İşyeri kapatan küçük esnaf çok oldu”ifadesine vermiş oldukları cevaplar neticesinde verilen cevapların mesleki unvan açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.037$; $p<0.05$).

“Vergi dairelerinin kapanmasıyla zorluk yaşadım”ifadesine vermiş oldukları cevaplar neticesinde verilen cevapların mesleki unvan açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.012$; $p<0.05$).

“Muhasebe kayıtları olumsuz yönde etkilendi”ifadesine vermiş oldukları cevaplar neticesinde verilen cevapların mesleki unvan açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.003$; $p<0.05$).

“Çalışma koşulları tamamen değişti”ifadesine vermiş oldukları ifadesine vermiş oldukları cevaplar neticesinde verilen cevapların mesleki unvan açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.021$; $p<0.05$).

“Gelirde düşüş oluşmasına sebep oldu”ifadesine vermiş oldukları ifadesine vermiş oldukları cevaplar neticesinde verilen cevapların mesleki unvan açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.007$; $p<0.05$).

“Meslek mensubunun verimini olumsuz yönde etkiledi”ifadesine vermiş oldukları cevaplar neticesinde verilen cevapların mesleki unvan açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.000$; $p<0.05$).

“Dijitalleşme mesleği olumlu yönde etkiledi”ifadesine ifadesine vermiş oldukları cevaplar neticesinde verilen cevapların mesleki unvan açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.000$; $p<0.05$).

“Olası bir salgına karşı hazırlıklıyım”ifadesine vermiş oldukları cevaplar neticesinde verilen cevapların mesleki unvan açısından farklılığı istatistiksel açıdan anlamlı bulunmuştur ($p=0.000$; $p<0.05$).

“ H_{14} Kapanmalardan dolayı mükellef sayısında azalma olduğu düşüncesi mesleki unvana göre farklılık gösterir” hipotezi kabul edilmiştir. SMMM unvanına sahip meslek mensuplarının kapanmalardan dolayı mükellef sayısının düştüğünü düşündükleri tespit edilmiştir.

“H₁₅ işyerini kapatan küçük esnafın çok olduğu düşüncesi mesleki unvana göre farklılık gösterir” hipotezi kabul edilmiştir. SMMM unvanına sahip meslek mensuplarının iş yeri kapatan küçük esnafların olduğunu düşündükleri görülmüştür.

“H₁₆ Mükelleflerle iletişim sorunlarının olduğu düşüncesini mesleki unvana göre farklılık gösterir” hipotezi kabul edilmiştir. SMMM unvanına sahip meslek mensuplarının iletişim sorunları yaşadıkları tespit edilmiştir.

Hipotez sonuçlarını genel anlamda değerlendirecek olursak; SMMM unvanına sahip olan meslek mensuplarının mükellef sayılarında azalma olması muhtemeldir. Bunun en önemli sebebi olarak SMMM’lerin genellikle küçük esnaflara hizmet verdiği bu nedenle mükelleflerinde %10’luk bir azalmanın bile olması durumundan etkilenmelerinin mümkün olduğu şeklinde çıkarımda bulunmak mümkündür. Benzer şekilde diğer hipotezlerde de SMMM lerin etkilendiklerini görmek mümkündür. Nitekim iletişim sorunlarının fazlaca hissedildiği ve mükelleflerinin fazlaca işyerlerinin kapandığı da görülmektedir. SMMM unvanına sahip meslek mensubunun yoğunluğu sebebiyle esnaflarla en çok iletişim kuracak olan meslek mensuplarının SMMM olduğunu söyleyebiliriz. Pandemi sürecinde en çok SMMM unvanına sahip meslek mensubunun iletişimde sorun yaşaması olasıdır.

Tablo 3.10. Covid-19 pandemisinin muhasebe mesleğine etkilerine yönelik ifadelerde mesleki unvana göre farklılaşma

NO	ANKET İFADELERİ	p	ANLAMLILIK
1	Pandeminin tamamen bittiğini düşünüyorum	0.019	Anlamlı
2	Pandemi tamamen bitmedi yalnızca etkisini kaybetti	0.032	Anlamlı
3	Pandemi için verilen mücadeleyi yeterli buluyorum	0.807	Anlamsız
4	Pandemiyle mücadele için alınan tedbirlere uyuldu	0.126	Anlamsız
5	Kapanmalardan dolayı mükellef sayısı azaldı	0.000	Anlamlı
6	Tedbirlerden dolayı mükellefler zor duruma düştü	0.027	Anlamlı
7	İşyeri kapatan küçük esnaf çok oldu	0.008	Anlamlı
8	Mükelleflerle iletişim sorunları oluştu	0.010	Anlamlı
9	Muhasebenin iş yükünde artış oldu	0.000	Anlamlı
10	İşyerinde geçirilen vakit azaldı	0.015	Anlamlı
11	Vergi dairelerinin kapanmasıyla zorluk yaşadım	0.283	Anlamsız
12	Muhasebe kayıtları olumsuz yönde etkilendi	0.000	Anlamlı
13	Çalışma koşulları tamamen değişti	0.112	Anlamsız
14	Gelirde düşüş oluşmasına sebep oldu	0.022	Anlamlı
15	Ülke ekonomisini olumsuz yönde etkiledi	0.002	Anlamlı
16	M. mensubunun verimini olumsuz yönde etkiledi	0.009	Anlamlı
17	Muhasebe mesleğinin dijitalleşmesinde etkili oldu	0.193	Anlamsız
18	Teknoloji kullanmayı zorunlu hale getirdi	0.084	Anlamsız
19	İnternet sayesinde süreç kolay atlatıldı	0.071	Anlamsız
20	Dijitalleşme mesleği olumlu yönde etkiledi	0.012	Anlamlı
21	Olası bir salgına karşı hazırlıklıyım	0.011	Anlamlı

Tablo 10'de Covid-19 pandemisinin muhasebe mesleğine etkilerine yönelik ifadelerde mesleki unvana göre $p < 0.005$ anlamlılık düzeyinde 14 tane ifadenin farklılaştığı tespit edilmiştir. Yapılan analizler sonucunda SMMM unvanına sahip meslek mensubunun Covid-19 pandemisinden daha olumsuz etkilendiği anlaşılmıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Koronavirüsünün sebep olduğu Covid-19 hastalığının, görülmeye başlamasının ardından uzun bir süre geçmeden tüm dünyayı etkisi altına aldığı, kısa sürede kıtalar arasında çok hızlı şekilde yayıldığı görülmüştür. Ülkemizde de ilk vakanın görülmesinin ardından Dünya Sağlık Örgütü'nünde pandemi ilan etmesi çok uzun sürmemiştir. Salgının yayılmasını önlemek için tüm dünyanın ortak gündemi insan hayatının son bulmasını engellemek olmuştur. Bu açıdan bakıldığında virüsle mücadele için imkanlar ölçüsünde tedbirlerin alındığı, yeni uygulamaların hayata geçirildiği görülmüştür. İnsan hayatını korumak ve salgının önüne geçmek için alınan bu mecburi önlemlerin bir takım olumsuz sonuçlarını da getirmesi kaçınılmaz olmuştur. Eğitimden iş hayatına ve sosyal hayata kadar birçok sıkı önlemlerin hayata geçirilmesinin ekonomik dengeleri de bozması görülen sonuçlar arasındadır.

Covid-19 Pandemisinin muhasebe meslek mensuplarına etkisini belirlemeyi amaçlayan bu araştırma sonucunda;

- Covid 19 Pandemisi devam ettiği düşünülüp, pandemi stres boyutu eskisi gibi devam etmediği,
- Covid-19 Pandemisi döneminde mükelleflerin iş yeri kapatmaya kadar zorluk yaşadıklarını ve bundan dolayı muhasebe meslek mensuplarının tahsilat sıkıntılarında dolayı ekonomik güçlük yaşadıkları,
- Muhasebenin iş yükünde kısa çalışma ödeneği, pandemi ücretsiz izinleri gibi devlet çalışmalarından ötürü artış olduğu ve de yapılan muhasebe çalışmalarının yanı sıra danışmanlık hizmetleri gibi çalışmaların eklendiği ,
- Salgın döneminde muhasebe meslek mensuplarının günlük çalışma saatleri, işle ilgili stres seviyeleri, iş talep yoğunluğu, işini kaybetme korkusunda artış görüldüğü,
- Mükelleflerle iletişim kalitesinde azalma olduğu, evine kapanan mükellefin belgeleri muhasebe elemanına ulaştırmada zorluk çektiği,
- Bu olumsuzluklarla mücadele veren meslek mensuplarının, gereken itibarı ve ekonomik değeri görmedikleri,
- Yaşanılan psikolojik sıkıntıların, iletişim problemlerinin, ekonomik zorlukların çalışma verimini azalttığı tespit edilmiştir.

- Pandeminin sadece olumsuz etkilerinin olmadığı teknolojinin mesleğe olumlu katkılarının bulunduğu, bunun yanında dijital dönüşümlere adaptenin zorunlu olduğu bir dönem olup, bu yeni duruma meslek mensubunun ayak uydurduğu bir dönemdir. Teknolojik etkinin devam ettiği belirtilmekle beraber muhasebe elemanlarının yerini tamamen teknolojinin alacağı düşüncesi hakimdir.
- Dijitalleşme yetisinin kadın mensuplardan çok erkek muhasebe mensuplarında daha çok bulunduğu,
- Cinsiyetin pandemi döneminde yaşanan zorluklarda farklılık yaratmadığı, her iki cinsiyetin de pandemiden olumsuz etkilendiği,
- 31-40 yaş arası mükelleflerin salgından daha olumsuz etkilendikleri ve olası bir salgına diğerlerine nazaran daha hazırlıklı olduğu
- Eğitim durumları önlisans düzeyi olan muhasebe meslek mensuplarının Covid-19 pandemisinin bittiğini düşündükleri, lisans düzeyi olanlar ise etkisinin hala devam ettiğini belirttikleri,
- Eğitim düzeyi lisans olan muhasebe meslek mensuplarının Covid-19 pandemisinin olumsuzluklarından daha fazla etkilendikleri,
- Mesleki unvanları SMMM olan meslek mensuplarının pandeminin olumsuzluklarından daha fazla etkilendikleri tespit edilmiştir.

Bu çalışmadan alınan sonuçlara göre yapılan literatür taramalarından Azaltun ve arkadaşları (2022), Papadopoulou ve papadopoulo (2020), Giulia vd., (2022) Karyağdı (2021), Mihai ve arkadaşları (2020), Arslan (2022), bu çalışma sonuçlarının paralellik gösterdiği tespit edilmiştir.

Köse, Altunay ve Bekci (2022), Topçu ve Demirkol (2021), Breaz ve arkadaşları (2022) tarafından yürütülen çalışmalarda ve bu çalışmada bulunan sonuçlarda bazı farklılıklar görülmüştür. Bunlar; erkek meslek mensuplarının daha çok etkilendiği, maddi olarak zorluklarla karşılaştığı, dijitalleşmeye uyumda zorlanıldığı tespit edilmiştir. Ancak yapılan bu çalışmada her iki cinsiyetin de pandeminin zorluklarını eş değer yaşadığı belirlenmiştir. Meslek mensuplarının Covid-19 öncesine göre çalışma saatinde ve iş yükü seviyesinde bir farklılık tespit edilmezken yapılan bu çalışmada iş yükünün arttığı görülmüştür. Meslek mensuplarının teknolojik değişimlere adapte olmakta zorlandıkları görülmüş olup bu

çalışmada meslek mensuplarının teknolojik değişimlere adapte olmasının kolay olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışma Covid-19 pandemisinin psikolojik etkisinin azaldığı bir dönemde yapılmış olup, Covid-19 pandemisinin bazı kalıcı değişikliklere katkıda bulunduğunu tespit etmiştir.

Gerek bu çalışma gerekse incelenen literatür çerçevesinde birtakım öneriler vererek, bundan sonraki araştırmacılar ve okuyuculara kılavuzluk etmek gerekirse, verilecek öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Globalleşen dünyada internetin tam odak noktasında yer aldığı bu açıdan ticaretin oraya kayması sağlanabilir.

- Mesleğin geleceği için muhasebeci ücretlerinin beyannamelere ve vergilere alınarak devlet garantisi altına alınması sağlanabilir. Bu sayede meslek mensubunun mükelleflere bağımlılığı azalabilir.

- Covid-19 Pandemisi sürecinde yaşanan, hastalık ve ölümler sebebiyle insanların psikolojisinde bir takım bozulmaların olduğu, bu kapsamda başta muhasebe meslek mensupları olmak üzere, dikkat gerektiren diğer bütün işlerde çalışan insanlara psikolojik destek sağlanabilir.

- Covid-19 Pandemisinin etkisinin kaybolması için atılacak en önemli adımlardan biri, salgının direncini kaybederek bittiğine inanmaktır. Bu doğrultuda toplumsal bir bilinç oluşturularak psikolojik üstünlüğü ele geçirilebilir.

- Yaşanan süreçte teknoloji dijitalleşmenin işlerin devam etmesini sağladığı görülmüştür. Dolayısıyla muhasebe meslek mensuplarının çağın gereklerine ayak uydurması açısından, dijital okuryazarlık eğitimleri verilmelidir.

- Ülkemizde Covid-19 pandemisinin biran önce bitmesi için alınan önlemlere toplumun her kesiminin tam anlamıyla uymadığı bilinmektedir. Bu noktada kurallara uyulmaması durumunda bu tarz salgınlara karşı az hasar vermenin zor olduğu yönünde toplumsal farkındalık oluşturulabilir.

- Muhasebe meslek mensuplarının, işlerinin büyük kısmını internet tabanlı hizmetlerden alması yapılacak işlerin durmamasını sağlamıştır. Ancak internette

yaşanacak bir sorun sistemi durduracağı için alternatif yeni ağların kurulmasına yönelik önlemler alınmalıdır.

- Alınan tedbirlerden dolayı zor duruma düşen mükelleflere bir nevi danışmanlık hizmeti vererek onların motivasyonlarını yüksek tutmak, onlara teşvik ve destekler konusunda bilgiler vererek ayakta kalmalarını sağlamak gibi önemli bir konuyu yapmaları sağlanmalıdır.

- Covid-19 Pandemisi sürecinde kapanan işyerlerinin genellikle küçük esnaflar olduğu görülmüştür. Bu noktada meslek mensuplarının küçük işletmelere yönelik ayrıca bir özen göstererek onların kapatmasını engellemek için, kişisel çözümler üretmesi sağlanabilir. Örneğin, aynı meslek gurubunda olan iş yerini kapatmayı düşünen iki ayrı kişiyi ortaklık yaparak giderleri düşürmesi sağlanabilir.

- Bu çalışma muhasebe meslek mensuplarını kapsamıştır. Daha geniş alanda diğer meslek mensupları ve toplumun diğer kısımları üzerinde Covid-19'un etkisine yönelik araştırmalar yapılarak literatüre kazandırılabilir.

- Bu çalışma Sivas İli merkezinde muhasebe meslek mensuplarına yapılmıştır. Türkiye genelinde veya daha geniş ölçekte meslek mensuplarına yönelik çalışmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Acar, Durmuş (2014), *Nilüfer Tetik, Genel Muhasebe*, (12.Baskı), Ankara: Detay Yayıncılık.
- Açikel, Ayşenur (2022). *Akademisyenlerin İş Yükü Algısının Tükenmişliklerine Etkisinde COVID-19 Pandemisinin rolü*, Bartın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Bartın.
- Adana Burak Ali ve Mehmet Özbireceklı (2020). “Bağımsız Denetim Sürecinin Covid-19 Pandemisinin Etkileri Açısından Değerlendirilmesi”, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 12(2)2080-2093
- Adıgüzel, Muhittin (2021). COVID-19 “Pandemisinin Türkiye Ekonomisine Etkilerinin Makroekonomik Analizi”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19 (37) 191-221.
- Adıgüzel, Selminaz (2020). *Küresel Salgın ve Güvenlik: Tarihsel Süreç*, (Ed.Yunus Emre Tansü), İKSAD Publishing House, Gaziantep.
- Ahorsu Kwasi Daniel, Lin Chung-Ying, Imani Vida, Saffari Mohsen, Griffiths, Mark and Pakpour Amir (2020). “The Fear of COVID-19 Scale: Development and Initial Validation” *International Journ of Mental Health and Addiction*.1-2.
- Akbulut, Yıldız (1999). “Meslek Ahlakı Kriterleri ve Muhasebe Mesleği Üzerine Bir Araştırma” *Muhasebe Bilim Dergisi*, Sayı 1.
- Akdemir, Y. (2021), Başkanla Mesleki Gündem 3, Erişim Tarihi: 10.05.202, <https://www.youtube.com/watch?v=d0YVskAWOUo>,
- Akdoğan Nalan ve Sevilengül Orhan (1994). *Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği'ne Göre Tek Düzen Muhasebe Sistemi Uygulaması*, Ankara Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Yayınları, Ankara.
- Akdoğan, Nejat (2001). *Tekdüzen Muhasebe Sisteminde Mali Tablolar ve Oran Analizi*. İstanbul: İstanbul Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odası Yayınları.

- Akgün, Oğuz (2020). “Covid- 19 Salgını Döneminde Türkiye’de Alınan İdari Kararların Salgının Önlenmesindeki Etkinin Değerlendirilmesi”. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 7(8), 201.
- Akın İclal ve Uçar Zeki (2021). Covid-19 *Pandemisinin Ekonomi, İstihdam ve Çalışma Hayatı Üzerine Etkileri*. 61-84, içinde: Covid-19 Sonrası Dünya'da Ekonomi, Radikalleşme ve Terör (Eds: Çınar Y, Uzun YU) Nobel Yayınları, Ankara.
- Aktan, Sertaç (2020). “Euronews”, Erişim adresi: <https://tr.euronews.com/2020/05/12/tarihteki-en-olumcul-salginlar-hangileriydi-neden-olustular-ve-nasil-sona-erdiler> Erişim Tarihi: 18.10.2021.
- Aktaş, Hüseyin ve Gökhan Kuloğlu (2008), “Adli Muhasebe ve Adli Muhasebecilik Mesleği”, *Muhasebe ve Denetime Bakış*,8(25).
- Albitar Khaldoun, Gerged Meftah Ali and Hussainey Khaled (2020). “Auditing in Times of Social Distancing: the Effect of Covid-19 on Auditing Quality”. *International Journal of Accounting & Information Management*, 29(1),169-178.
- Altuğ, Osman (2006); *Maliyet Muhasebesi*, Türkmen Kitabevi, İstanbul.
- Altunyıldız, Ziya (2012). *Değişimin Şifreleri: Yeni TTK*
- Ardiny, T.A. (2020). The challenges facing the accounting profession under the coronavirus pandemic (Covid-19). *Tanmiyat Al-Rafidain*, 39(128), 196-219. doi:10.33899/tanra.2020.167375.
- Arslan, Öznur (2022). “Covid 19 Pandemisinin Muhasebe Meslek Mensupları Üzerindeki Etkileri: Sivas İli Örneği” *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(4): 1574-1586
- Aselsan, (2020). “Dünya'ya Nefes Olduk”, *Aselsanabülten Dergisi*, (20), 2-3.
- Aşkın Rüstem, Bozkurt Yasemin ve Zeybek Zekiye (2020). “Covid-19 Pandemisi: Psikolojik Etkileri ve Terapötik Müdahaleler”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 19(37), 307-309.

- Azaltun Murat ve Kaya Ergün (2022). “Covid-19 Pandemisinin Muhasebe Mesleği Ve Muhasebe Meslek Mensuplarına Etkileri Üzerine Bir Araştırma”.Mali Cözüm Dergisi, 32(171), 65-101.
- Balkan İnanç, İlker (2011). “Pandemik Grip”. *Journal of Experimental and Clinical Medicine*, (29),193-200.
- Barnes, Stuart (2020). “Information Management Research and Practice in the Post-COVID19 world”,*International Journal of Information Management*. 55.
- Başar, Banu (2007). “Muhasebe Mesleğinde Başarı İçin İstenilen Bilgi ve Beceriler İle Muhasebe Eğitiminin Değişen Yüzü” Anadolu Üniversitesi, Kasım 2007.
- BBC News Türkçe (2020). “Normalleşme takvimi: Koronavirüs salgını sonrasında ilgili Türkiye’de hangi seçenekler masada?” Erişim adresi: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-52481136>
- Beck, Ulrich. (2020). *Risk Toplumu: Başka Bir Modernliğe Doğru*. (K. Özdoğan ve B. Doğan, Çev. 3.Bs.). İstanbul: İthaki Yayıncılık.
- Bektöre, Sabri (2013). *Genel Muhasebe*, Ankara: Nisan Kitabevi Yayınları.
- Bhuiyan AI, Sakib N, Pakpour AH, Griffiths MD, Mamun MA. (2020). COVID-19-related suicides in Bangladesh due to lockdown and economic factors: case study evidence from media reports. *International Journal of Mental Health and Addiction*;1–6.
- Breeze Mousolff (2022). “Pandemic and Crisis Discourse Communicating COVID-19 and Public Health Strategy”, *Journal Of Language and Politics*, 22 (5): 763-766
- Can, Mesut (2007). A.V. *Akademik Bakış*, Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi, İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi, Sayı:12, Makale No: 8
- Cansever, Hüseyin İbrahim (2021). “Covid-19 Sürecinde Türkiye’de Sağlık Politikaları. Başkent Üniversitesi”, *Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, (6), 86-104.

- Ceylan Recep ve Hacıhasanoğlu Tansel (2022). “A Qualitative Study on the Problems of Accounting Professionals in Covid-19 Period in Yozgat Province” *Journal of Economics and Administrative Sciences*, 23(3): 774-789
- Cinel, Emek Aslı (2020). “Covid-19’un Küresel Makroekonomik Etkileri ve Beklentiler”, *Politik Ekonomik Kuram Dergisi* 4(19) 124-140
- Civan Mehmet ve Ferah Yıldız, (2004). “Globalleşmenin Muhasebe Mesleği Üzerine Etkileri ve Toplum Çıkarlarının Korunması”, VI. Türkiye Muhasebe Denetimi Sempozyumu, (Ed. Prof. Dr. Recep Pekdemir), İSMMM Yayınları 49, İstanbul, s.175
- Civelek, Gökhan (2021). *Küreselleşmenin Turizm Ekonomisi Üzerine Etkisi: Türkiye Analizi*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Necmettin Erbakan Üniversitesi.
- Çetiner, Ertuğrul (2008). *Yönetim Muhasebesi*, Ankara: Gazi Kitabevi.
- Çolak, Kamil (2011). “Tuna Gazetesi Perspektifinden Tuna Vilayeti’ndeki 1873 Tarihli Kolerla Salgını” *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(23)
- Çonkar Kemalettin, Ulusan Hikmet ve Öztürk Mehmet (2010). *Genel Muhasebe*, (5. Baskı) Ankara: Nobel Yayınları.
- Çonkar Kemalettin, Ulusan, Hikmet ve Öztürk Mehmet (2008). *Genel Muhasebe*, Ankara: Nobel Yayın Dağ.
- Deloitte (2020). Covid-19 Pandemisinin Elektrik Talebine Olan Etkisi İle Türkiye 2020 Büyüme Beklentilerinin İncelenmesi.
- Dönmez, Güler (2021). *Covid-19 Pandemisinde Alınan İdari Tedbirlerin Anayasaya Uygunluğu Sorunu*. 93-110, içinde: Sosyal Bilimlerde Güncel Gelişmeler (Eds: Üstündağ ME). Dora Yayınları, Bursa.
- Duran Mahmut Sami ve Acar Mahmut (2020). “Bir Virüsün Dünyaya Ettikleri: Covid-19 Pandemisinin Makroekonomik Etkileri” *International Journal Of Social and Economic Sciences*, 10(1): 54-67.

- Erdemir Namık Kemal ve Aytar Oğuzhan (2017). *Girişimcilik Başarısında Bilgi Sistemlerinin Önemi ve Muhasebenin Rolü*, 8.Uluslararası Girişimcilik Kongresi Bildiriler Kitabı, 116-127. Balıkesir Üniversitesi.
- Erdoğan Nurten, Lazol İbrahim, Ergun Ülkü (2014). Köse Tunç, *Genel Muhasebe*, Anadolu Üniversitesi, Yayın No:2595, 4.Baskı, Eskişehir.
- Erol Mikail ve Hanifi Ayboğa (2021). “Covid-19’un Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Faaliyetlerine Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Ampirik Çalışma,” *Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi* 5(1) 1-12
- Ersoy Hicabi, Gürbüz Ali Osman ve Fındıkçı Mefule (2020). Covid-19’un Türk Bankacılık Ve Finans Sektörü Üzerine Etkileri, Alınabilecek Önlemler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 147. <https://dergipark.org.tr/pub/iticusbe/issue/55168/754213>
- Feyiz, Mehmet Ali (2010). *Genel Muhasebe*. Trabzon: Murathan Yayın.
- Giulia Leoni, Alessandro Lai, Ricardo Stacchezzini, İleana Steccolini, Stephen Brammer, Martina Linnenluecke and İstemi Demirağ (2022). “The pervasive role of accounting and accountability during the COVID-19 emergency” *Emerald Insight*, 35(1) 1-19
- Güneş, Hasan (2009). “Domuz Gribi Ekonomisi”. Milliyet Gazetesi.
- Güven, Hüseyin (2020). “Covid-19 Pandemik Krizi Sürecinde E-Ticarette Meydana Gelen Değişimler”. *Avrasya Sosyal Ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(5), 251-268.
- Hale, T., Angrist, N., Kira, B., Petherick, A., Phillips, T., and S. Webster (2020) "Variation in government responses to COVID-19," Blavatnik School of Government, BSG WorkingPaper, BSG-WP-2020/032
- Honigsbaum, M. (2009). *Living With Enza: The Forgotten Story of Britain and The Great Flu Pandemic of 1918*. New York. PalgraveMacMillan.
- Işıklı, Süleyman (2020). “Covid-19 Pandemisinin Psikolojik Sonuçları ve Etkili Başa Çıkma” Yöntemleri. *Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü*, 1-36.

- İnce, Ebru Yılmaz, Kabul Ahmet ve Kabul Nurcihan (2020). COVID-19 Pandemisinde Yüksek Öğretimde Uzaktan Eğitim Süreç: Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Örneği. 4(4), 4. <https://doi.org/10.18182/tjf.1014523>
- İşlek Elif, Özatkan Yonca, Bilir Merve Kardelen, Arı Hakan Oğuz, Çelik Hüseyin ve Yıldırım Hasan Hüseyin (2020). COVID-19 Pandemi Yönetiminde Türkiye Örneği: Sağlık Politikası Uygulamaları ve Stratejileri. TUSPE Rapor, TUSPE Yayınları, Ankara. 15
- Kabaklı, Savaş (2007), *Maliyet ve Yönetim Muhasebesinde Yeni Gelişmeler*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Projesi.
- Kamacı, Ali İsmail (2021). Yerli Covid-19 aşısı 'TURKOVAC'ın faz-3 aşamasına 7 ayda ulaşıldı. *AA Haber*. <https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/yerli-Covid-19-asisi-turkovacin-faz-3-asamasina-7-ayda-ulasildi/2281980> adresinden 25 Haziran 2021 tarihinde alınmıştır.
- Kara, Ersin (2021). Akdeniz Üniversitesi Hastanesinde Çalışan Araştırma Görevlilerinin Covid-19 Pandemisinde Tükenmişlik Düzeylerinin Değerlendirilmesi. *Uzmanlık Tezi (yayımlanmamış)*, Akdediniz Üniversitesi Tıp Fakültesi, Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Antalya.
- Karakaş, Mehmet (2020). Covid-19 Pandemisinin Çok Boyutlu Sosyolojisi ve Yeni Normal Meselesi. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*. 40(1), 230,545. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iusosyoloji/issue/56274/776402>
- Karakaya, Gencay (2020). COVID- 19 Gündeminde İşletme Sürekliliği ve Bağımsız Denetim İlişkisi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Bahar (Covid19-Özel Ek), 14-29.
- Karasar, Niyazi (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.

- Karyağdı Güngör, Nazan (2021).”Muhasebe Meslek Mensuplarının Covid-19 Pandemi Krizini ve Etkilerini Mesleki Açıdan Değerlendirmelerine zerine Bir alışma: Muş İlinde Bir Araştırma” *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(1).
- Kaya, Yakup (2018). 1957 “Genel Seçimlerinin Türk Siyasi Yaşamına Yansımaları”, *Tarihin Peşinde Dergisi*, 20, 585-600.
- Kaygusuz şükrü Sait, Aslan mmhanve Kepçe Aslan. (2013). *Genel Muhasebe I*. (2.Baskı). Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Kızıl, Ahmet (1996). *Genel Muhasebe Dönem İçi ve Dönem Sonu İşlemleri*. İstanbul: Der Yayınları.
- Köse Eda, Altunay Mehmet Akif ve Bekci İsmail (2022). “Covid 19 Salgınının Muhasebe Meslek Mensuplarına Etkisi”, *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi Dergisi*, <http://hdl.handle.net/20.500.11787/6476>
- Kksavaş, Nihat (1997). *Genel Muhasebe İlkeler ve Uygulaması Tek Düzen Hesap Planı Uygulamaları*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Lewis, Philps. (1998). *Tıp Tarihi*. İstanbul: Khalkedon Yayınları.
- MEB, (2021). 6 Eylül'de Tam Zamanlı Olarak Yüz Yüze Eğitim Başlayacak. <https://www.meb.gov.tr/6-eylulde-tam-zamanli-olarak-yuz-yuze-egitim-baslayacak/haber/23878/tr> (Erişim Tarihi: 01.12.2021)
- Mihai, F., Stan, M., Radu, G. and Dumitru, V.F. (2020). Heavy work investment for the accounting profession in romania at time of coronavirus pandemic. *Amfiteatru Economic*. 22(14), 1121-1139. doi:10.24818/EA/2020/S14/1121
- Muhasebe Denetimi Sempozyumu (16 - 19 Nisan 2003).
- Muhasebe Uygulama Genel Tebliği 26 Aralık 1992 tarih 21447 sayılı Resmi Gazete., Tebliğ No. 1
- Nalbantoğlu, Rıfat (2003), *Muhasebe Uygulamaları Konusunda Meslek Mensuplarının Bakış Aıları*, VI.

- Nar, Mehmet Şükrü (2020). Covid-19 Pandemisine Dönüşümün Etkisi: Şimdi ve Sonrası. 372-374. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/imgelem/issue/58047/815350>
- Nikiforuk, A. (1991). *FourthHorseman: A Short History of Epidemics, Plagues, Famine, and Other Sources*. Kanada: Penguin Group.
- Nişancı, Dilaver (2020). “Salgın Hastalıklar ve Salgın Hastalıklar Özelinde Sağlık Hakkına Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin Bakış Açısı İle Ulusal Mevzuatın Covid-19 Özelinde Değerlendirilmesi”. *TBB Dergisi*, 33(150), 85-122.
- Öz, Enes (2021). 1957-1958 Asya Gribi Salgını Döneminde Türkiye, Uluslararası Kapadokya Salgın dönemleri Kongresi, 31 Mayıs 3 Haziran, Kapadokya.
- Özcan, Murat (2013) “Muhasebecilerin Bilgi Teknolojisi Kullanımının Teknoloji Kabul Modeli ile İncelenmesi”, *Journal of Yasar University* 5(19): 3278-3293
- Özçelik, Münevver Katkat (2021). *Covid-19 Pandemisinin Muhasebe Mesleğine Etkisi Üzerine Bir Olgu bilim Çalışması*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Özdemir, Hikmet (2010). *Salgın Hastalıklardan Ölümler (1914-1918)* Ankara: Türk Tarik Kurumu Yayınları.
- Özyürek, Hamide (2009). *Türkiye’de Muhasebe ve Muhasebe Mesleğinin Tarihi, Muhasebecilerin İş Tatmini, Beklentileri, Karşılaşılan Sorunlar*, Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Papadopoulou, S. and Papadopoulou M. (2020). The accounting profession amidst the Covid-19 pandemic. *Macrothing Institute International Journal of Accounting and Financial Reporting*. 10(2), 39-59. doi.org/10.5296/ijaf.v10i2.17001
- Pekdemir Recep ve Önal Mete, (1999). “Bilgi Teknolojisindeki Gelişmelerin Muhasebe Mesleğine Etkileri,, “İstanbul Üniversitesi,

- Pefferbaum Betty and Carol S. North (2020). “Mental Health and the Covid-19 Pandemic,” *New England Journal of Medicine*, 383: 510-512,
- Price, S., Andrew T. (2009). *Contagion and Chaos: Disease, Ecology, and National Security in the Era of Globalization*. Massachusetts, MIT Publishing.
- Resmi Gazete (1989). Serbest Muhasebecilik, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirlik ve Yeminli Mali Müşavirlik Kanunu. (Tarih: 1.06.1989, [https://www. Resmi gazetegov.tr/arsiv/20194.pdf](https://www.Resmigazetegov.tr/arsiv/20194.pdf)).
- Rinaldi Leonardo (2021). “Accounting and the COVID-19 pandemic two years on: insights, gaps, and an agenda for future research.” *Accounting Forum*, 47 (3): 333-364
- Rogers, K. (2020). 1957 Flu Pandemic, *Encyclopædia Britannica*.
- Sağlık Bakanlığı (2022) <https://sagligim.gov.tr/ebola-virus-hastaligi.html> (Erişim 02.08.2022)
- Sevilengül, Orhan (2005).“Genel Muhasebe”, (12.Baskı), Ankara: Gazi Kitabevi
- Sevilengül, Orhan (2011). *Genel Muhasebe*, (16.Baskı) Gazi Kitabevi, Ankara: Öz Baran Ofset Matbacılık.
- Shahima, Jabin (2021). “The Impact of COVID- 19 on the Accounting Profession in Bangladesh” *JIDB* 12(7) 7-14
- Soylu, Bayram Özgür (2020). “Türkiye Ekonomisinde COVID-19’un Sektörel Etkileri”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*,7 (5) 169-185.
- Sujathan, P. K. ve Azad, P. P. (2020). Social impact of lockdown in kerala: a case study. *Available at SSRN*. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3587603>
- Sümer Haluk ve Ataman Ümit (1996). *Dış Ticaret İşlemleri ve Muhasebesi*, İstanbul: Türkmen Kitabevi
- Sürmeli Fevzi (2004). “Muhasebede Doktora Eğitimi”, Antalya, XXIII. Türkiye Muhasebe Eğitimi Sempozyumu.
- Şenol, Mehmet Murat (2018). *Muhasebe Temel Kavramları Açısından Muhasebe Uygulamalarının Değerlendirilmesi: Sivas İlinde Bir Araştırma*, Sivas

Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas.

Şenol, Zekai (2020). COVID-19 Krizi ve Finansal Piyasalar, Research Gate, 76-124.

Şirin Hülya ve Özkan Seçil (2020). “Dünyada ve Türkiye’de COVID-19 Epidemiyolojisi”. *Kulak Burun Boğaz ve Baş Boyun Cerrahisi Dergisi*. 28(2), 10.

T.C. Resmi Gazete, 2020. Organizasyonların Ertelenmesi ile ilgili 2020/3 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Genelgesi. <https://www.resmigazete.gov.tr/fihrist?tarikh=2020-03-20> (Erişim Tarihi: 30.11.2021)

Nüfusu.com, <https://www.nufusu.com/il/istanbul-nufusu>

T.C. Sağlık Bakanlığı, (2021a). <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/bulasici-hastaliklar/hiv-aids/hiv-aidsliste/hiv-aids-istatistik.html> (Erişim Tarihi: 20.07.2021)

Tekin, Ayşe (2021). “Tarihten Günümüze Epidemiler, Pandemiler ve Ekonomik Sonuçları”, *Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(40)330-355.

Temel, Mustafa Kemal (2012). *1918 Grip Pandemisi*, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Thunström, L., Newbold, S. C., Finnoff, D., Ashworth, M. And Shogren, J. F. (2020). “The Benefits and Costs of Using Social Distancing to Flatten the Curve for COVID-19”. *SSRN Electronic Journal*. 11(12), 1.

Topçu Nuraydın ve Demirkol Vedat (2021). “Covid-19 Pandemi Sürecinin Muhasebe Meslek Elemanları Üzerindeki Etkisi: Yalova Örneği”, *Journal Academic Value Studies*, 7(3): 344-353

Turan Hamza ve Çelikyay Hamza (2020). “Türkiye’de Covid-19 ile Mücadele: Politikalar ve Aktörler”. *Uluslararası Yönetim Akademisi Dergisi*, 3 (1): 1-25.

- Türk Armağan, Bingöl Berna Ak ve Ak Rengin. (2020). “Tarihsel Süreçte Yaşanan Pandemilerin Ekonomik ve Sosyal Etkileri”. *Gaziantep University Journal of Social Sciences* 2020 Special Issue, 612-632.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2021). “Bitkisel Üretim 2.Tahmini”, Erişim adresi: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Bitkisel-Uretim-2.Tahmini-2021-37248> adresinden 26 Ekim 2021 tarihinde alınmıştır.
- Ulusan Hikmet, Elçin Dalkılıç ve Köylü Çağrı (2012). “6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu (TTK)’nun Muhasebe ve Denetim Uygulamalarına Getirdiği Yenilikler Üzerine Bir Araştırma”, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (55).
- Uyar, Süleyman (2006), *Bilgi Teknolojisindeki Gelişmelerin Muhasebe Mesleğine Etkileri, Bilgi Ekonomisi*, Editör: Nihal Kargı, Ekin Kitabevi
- Uzay, Şaban, (2004), “21. Yüzyılın Başında Muhasebe Mesleğini Etkileyen Gelişmeler ve Geleceğe Yönelik Değerlendirmeler”, *Mali Çözüm Dergisi*, 67.
- Wikipedia. (2021, 12 Eylül). Justinianus Veba Salgını. https://tr.wikipedia.org/wiki/Justinianus_Veba_Salg%C4%B1n%C4%B1#/media/Dosya:Plaguet03.jpg adresinden 15 Eylül 2021 tarihinde alınmıştır.
- Yavuz, Hasan (2014). *Muhasebe Bilgi Sisteminin İşletme Yönetim Kararları Üzerinde Etkileri: Bartın İlindeki Kobi’ler Üzerinde Bir Araştırma*, Bartın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Bartın.
- Yıldız Ahmet ve Vural Ruken Akar (2020). *Covid-19 Pandemisi ve Derinleşen Eğitim Eşitsizlikleri*, Türk Tabipleri Birliği Covid-19 Pandemisi Altıncı Ay Değerlendirme Raporu, Ankara, s: 556-565.
- Yılmaz, Serap (2011). *Osmanlı İmparatorluğunda Veba (1700-1850)*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Yolun, Murat (2012). İspanyol Gribinin Dünya ve Osmanlı Devleti Üzerindeki Etkileri (*Yüksek Lisans Tezi, Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Adıyaman*).

Yücel, Göksel (1982).” Muhasebenin Çağlar Boyu Gelişimi”. *İşletme Fakültesi Dergisi*. 11.

Yücel, Kaan (2021). *Salgın Yönetimi ve Yerel Yönetimler: İskenderun İlçesi Covid-19 Pandemisi ile Mücadele Örneği*, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Siyaset Bilim ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Osmaniye.

İnternet Kaynakları

www.gib.gov.tr

www.cihaterturk.com

<https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66935/genel-koronavirus-tablosu.html>

<https://news.google.com/covid19/map?hl=tr&gl=TR&ceid=TR%3Atr>

<https://ourworldindata.org/covid-cases>

www.saglik.gov.tr

TDK, www.sozluk.gov.tr(02.08.2022).

EKLER

Ek 1. Anket Örneği

Değerli Meslek Mensubu,

Bu çalışma, Covid-19 Pandemisinin muhasebemesleğine etkilerinin tespitini amaçlayan bir çalışmadır ve Doç. Dr. Said Alpagut ŞENEL'inden danışmanlığında yüksek lisans öğrencisi Bahar ÖZDEMİR tarafından yürütülmektedir. Çalışma kapsamında size yöneltilen sorular, sadece sizin kişisel düşüncelerinizi öğrenmek amacıyla hazırlanmıştır ve vereceğiniz cevapların gizliliği tam olarak sağlanacaktır.

Çalışmaya katılımınız tamamen gönüllülük esasına göre olup, çalışmanın herhangi bir aşamasında, çalışmadan ayrılmak konusunda tamamen serbestsiniz. Çalışma kapsamında size sorulacak sorular ortalama 5 dakikanızı alacak olup, çalışmada istemediğiniz sorulara cevap vermeyebilirsiniz. Bu metni okuduktan sonra çalışmaya devam etmeniz, çalışmaya gönüllü olarak katıldığınızı anlamın gelecektir. Çalışma kapsamında sormak istediğiniz herhangi bir husus varsa, araştırmacıya şu anda şahsen sorabilirsiniz veya (.....com) adresinden iletişime geçebilirsiniz.

Bahar ÖZDEMİR

Doç. Dr. Said Alpagut ŞENEL

Yüksek Lisans Öğrencisi

Tez Danışmanı

A. DEMOGRAFİK BİLGİLER

S 1. Cinsiyetiniz?

() Kadın () Erkek

S 2. Yaşınız?

() 20-30 () 31-40 () 41-50 () 51 +

S 3. Eğitim durumunuz?

() Lise () Ön lisans () Lisans

() Yüksek Lisans () Doktora

S 4. Mesleki Unvanınız?

() SM () SMMM () YMM

B. COVID 19 PANDEMİSİNİN MUHASEBE MESLEĞİ ÜZERİNE ETKİLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK İFADELER

İfade No	Bu bölümde COVID 19 Pandemisinin Muhasebe Mesleği Üzerine Etkilerinin Belirlenmesine Yönelik İfadelere Yer Verilmiştir. Aşağıda Yer Alan İfadelere İlişkin Düşüncelerinizi İfadenin Sağında Bulunan Kutucuğa (X) İşareti Koyarak Belirtiniz.	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
1	Pandeminin tamamen bittiğini düşünüyorum					
2	Pandemi tamamen bitmedi yalnızca etkisini kaybetti					
3	Pandemi için verilen mücadeleyi yeterli buluyorum					
4	Pandemiyle mücadele için alınan tedbirlere uyuldu					
5	Kapanmalardan dolayı mükellef sayısı azaldı					
6	Tedbirlerden dolayı mükellefler zor duruma düştü					
7	İşyeri kapatan küçük esnaf çok oldu					
8	Mükelleflerle iletişim sorunları oluştu					
9	Muhasebenin iş yükünde artış oldu					
10	İşyerinde geçirilen vakit azaldı					
11	Vergi dairelerinin kapanmasıyla zorluk yaşadım					
12	Muhasebe kayıtları olumsuz yönde etkilendi					
13	Çalışma koşulları tamamen değişti					
14	Gelirde düşüş oluşmasına sebep oldu					

- 15 Ülkemizin ekonomisini olumsuz yönde etkiledi
- 16 Meslek mensubunun verimini olumsuz yönde etkiledi
- 17 Muhasebe mesleğinin dijitalleşmesinde etkili oldu
- 18 Teknoloji kullanmayı zorunlu hale getirdi
- 19 İnternet sayesinde süreç kolay atlatıldı
- 20 Dijitalleşme mesleği olumlu yönde etkiledi
- 21 Olası bir salgına karşı hazırlıklıyım

EK 2. Etik Kurul İzin

T.C.
SIVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırma Önerisi Etik Değerlendirme Kurulu

Sayı : E-99711239-100-288078
Konu : Etik Kurulu Kararı

18.04.2023

DAĞITIM YERLERİNE

Sosyal Bilimler Araştırma Önerisi Etik Değerlendirme Kurulunun 17.04.2023 tarihli kararı yazımız ekinde gönderilmiştir.
Bilgilerini rica ederim.

Doç. Dr. Meryem ACARA ESER
Kurul Başkanı

Ek:Etik Kurulu Kararı (24 Sayfa)

Dağıtım:
Elif ÖZDEMİR YARIŞ
Dilara AKAN
Gülnaz KILIÇ ÖZKAYNAR
Oğulcan TANRIVERDİ
Şeyma URHAN
Şenay POLAT
Büşra BÜKE
Sümeyye AYDIN
Bahar ÖZDEMİR
Afranur HAMZAOĞLU
Taha İŞLER
Eda Nur AKPINAR
Kevser Emine USTA
Ayhan KALINER
Melike Elif SARIOĞLU
Fatih KIRMALI
İbrahim KAYA
Sude YİĞİT
Nisanur YILDIZELİ
Özden AKYIL
Ahmet TOPÇU
Hilal Sena CEBECİ
Ayşe KAYER YOKUŞ

T.C.
SİVAS CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA ÖNERİSİ ETİK DEĞERLENDİRME
KURULU

Toplantı Sayısı	Karar Tarihi	Karar Sayısı
4	17.04.2023	2023/22

Sosyal Bilimler Bilimsel Araştırma Önerisi Etik Değerlendirme Kurulu çevrimiçi olarak Başkan Doç. Dr. Meryem ACARA ESER başkanlığında toplandı.

Karar No 22- Bahar ÖZDEMİR'in Üniversitemiz Sosyal Bilimler Araştırma Önerisi Etik Değerlendirme Kuruluna yapmış olduğu başvuru incelenmiştir.

Covid 19 Salgınının Muhasebe Mesleğine Etkisi ve Güncel Durum: Sivas İli Üzerinde Bir Uygulama isimli araştırmanın etik olarak uygunluğuna oy birliğiyle/çokluğuyla karar verilmiştir.

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı : Bahar ÖZDEMİR

Uyruğu : TC

